

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Magisteruppsats

FEKP01

VT 2009

Hur mår min bank?

Författare:

Charlotte Gillsberg

Katarina Lindqvist

Handledare:

Gunnar Wahlström

Författarnas tack!

Vi vill tacka alla som varit med på olika sätt och bidragit med konstruktiva råd och synpunkter under arbetsprocessen. Ett särskilt tack vill vi även rikta till vår handledare Gunnar Wahlström för nya infallsvinklar, värdefulla råd och framförallt tillgängligheten under dessa veckor.

Lund 5 juni, 2009

Charlotte Gillsberg och Katarina Lindqvist

Sammanfattning

Examensarbetets titel: Hur mår min bank?

Seminariedatum: 5 juni, 2009

Ämne/kurs: FEKP01 Examensarbete magisternivå, företagsekonomi: redovisning, 15 hp

Författare: Charlotte Gillsberg, Katarina Lindqvist

Handledare: Gunnar Wahlström

Fem nyckelord: bankreglering, finansiell kris, förtroende, jämförbarhet, finansiella nyckeltal

Syfte: Uppsatsen avser belysa om en banks ställning går att utläsa genom en innehållsanalys av bankers nyckeltal. Är resultatet rättvisande och jämförbart med andra banker? Målgruppen är allmänheten, då banker är beroende av deras förtroende för att undvika en marknadskollaps.

Metod: I uppsatsen användes kvalitativ metod med betoning på fenomenologiskt synsätt samt Grundad teori. Debatten rörande ämnet studerades för att urskilja relevanta nyckeltal och vilka bakomliggande faktorer som influerade dem.

Teoretiskt perspektiv: Tre traditioner kan urskiljas ur existerande teorier, Klassisk teoretisk tradition, Beslutsanvändbarhetssynsättet och Information Economics. Kritik mot dessa lyftes fram och för att besvara studiens forskningsfråga behövdes ytterligare empiri samlas in.

Empiri: Den offentliga debatten rörande finansiella rapporter utgjorde grunden för urval av nyckeltal. Valda nyckeltal förklaras och analyseras därefter utifrån offentlig debatt och det teoretiska perspektivet för att leda fram till en slutsats rörande hur min bank mår.

Resultat: Studiens resultat visar på en komplexitet rörande bankers definitioner och beräkningar av finansiella nyckeltal vilket försvårar jämförbarheten mellan banker. Redovisningssystemets uppbyggnad kring risk och verkligt värde gör det även omöjligt för marknaden att utläsa hur min bank mår enbart genom att studera nyckeltal då dessa bygger på antaganden. Detta kan leda till en brist i förtroendet för banken hos marknaden då användbarheten minskar. Ett standardiserat ramverk efterfrågas för att öka tillförlitligheten i de finansiella rapporterna. En större offentlig debatt skulle vara önskvärt.

Abstract

Title: How is my bank doing?

Seminar date: June 5, 2009

Course: Master thesis in business administration, 15 University Credit Points (15 ECTS)
Major: Accounting

Authors: Charlotte Gillsberg, Katarina Lindqvist

Advisor: Gunnar Wahlström

Five key words: bank regulation, financial crisis, trust, comparability, financial ratios

Purpose: The purpose of this essay is to illuminate if a position of a bank can be deduced by a content analysis of bank financial ratios. Is the outcome fair and comparable to other banks? The target audience is the public, as banks depend on their confidence to avoid a market collapse.

Methodology: A qualitative research method was used with emphasis on phenomenology and Grounded theory. The public debate on the subject was studied to identify relevant financial ratios and the underlying factors that influenced them.

Theoretical perspectives: Three traditions can be distinguished from existing theories, Classical theoretical tradition, the Approach of Decision Usability and Information Economics. Criticisms of these traditions were highlighted and to answer research question of the study further empiric facts was collected.

Empiric Foundation: The public debate concerning the financial statements formed the basis for selection of financial ratios. Selected financial ratios are explained and analyzed subsequently on the basis of public debate and the theoretical perspective in order to lead to a conclusion on how my bank is doing.

Conclusions: The results of the study show a complexity concerning the definitions and calculations of financial ratios of banks which makes comparability between banks more difficult. An accounting system constructed around risk and fair value also makes it impossible for the market to deduce how my bank is doing just by studying the financial ratios since they are based on assumptions. This may lead to a lack of confidence in the bank by the market as the utility decreases. A standardized framework is asked for to increase the reliability of the financial statements. A larger public debate would be desirable.

Innehållsförteckning

Författarnas tack!	ii
Sammanfattning	iii
Abstract	iv
Innehållsförteckning	v
Förkortningar	viii
Figurförteckning	ix
1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemdiskussion	3
1.3 Problembestämmning	5
1.4 Forskningsfråga	6
1.5 Syfte	6
1.6 Disposition	7
2. Teoretiskt referensram	8
2.1 Regleringars utveckling	8
2.2 Klassisk teoretisk tradition	10
2.3 Beslutsanvändbarhetssynsättet	12
2.3.1 Positiv redovisningsteori	13
2.3.2 Riskmätning	15
2.3.3 Den effektiva marknadshypotesen	18
2.4 Information Economics	20
2.5 Sammanfattning	21
3. Metod	22

3.1 Metodologiska överväganden	22
3.2 Induktiv ansats.....	23
3.3 Kvalitativ studie	24
3.4 Grundad teori.....	25
3.5 Tillvägagångssätt.....	25
3.6 Källgranskning	27
3.7 Sammanfattning	27
4. Offentlig Debatt	28
4.1 Finansiell rapportering	28
4.2 Nyckeltal	32
4.2.1 Kassaflöde	35
4.2.2 Räntenetto.....	36
4.2.3 Kreditförluster	37
4.2.4 Kapitaltäckningsgrad.....	40
4.2.5 Räntabilitet	43
4.2.5 Vinst per aktie	44
4.2.6 P/E-talet.....	45
4.3 Sammanfattning	47
5. Resultatredovisning.....	49
5.1 Presentation av bankerna.....	49
5.1.1 Handelsbanken	49
5.1.2 Nordea	49
5.1.3 SEB.....	50
5.1.4 Swedbank	50
5.2 Finansiell rapportering	50

5.2.1 Avvikelser i och mellan bankers finansiella rapporter	53
5.3 Nyckeltal	54
5.3.1. Kassaflöden	56
5.3.2. K/I-talet	58
5.3.3 Räntenetto.....	59
5.3.4 Provisionsnetto	61
5.3.5 Kreditförlustnivå	62
5.3.6 Kapitaltäckningsgrad.....	66
5.3.7 Röntabilitet	70
5.3.8 Vinst per aktie	71
5.3.9 P/E-talet.....	72
6. Slutdiskussion	75
6.1 Inledning.....	75
6.2 Forskningsfrågan besvaras	75
6.3 Teoretiskt bidrag	77
6.4 Reflektioner över studiens slutsatser.....	81
6.5 Förslag till fortsatt forskning.....	81
Litteraturförteckning.....	83
Bilaga 1. Grundad teori	96
Bilaga 2. Sammanställning av nyckeltal till diagram.....	97

Förkortningar

AAA	American Accounting Association
CAPM	Capital Asset Pricing Model
CFA	Chartered Financial Analyst
CPA	Certified Public Accountants
ECB	Europeiska Central Banken
EU	Europeiska Unionen
FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer
FARSRS	Sammanslagning av FAR och SRS from 1 september, 2006
FASB	Financial Accounting Standards Board
FI	Finansinspektionen
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IRB	Internal Rating Based
Mkr	Miljoner kronor
PR	Public Relations
RR	Redovisningsrådets Rekommendationer
SEB	Skandinaviska Enskilda Banken AB (publ)
SEC	U.S. Securities and Exchange Commission
SRS	Svenska Revisorsamfundet
VD	Verkställande Direktör

Figurförteckning

Diagram 1. Kassaflödet från år 1999-2008	s. 57
Diagram 2. K/I-talet från år 1990-2008	s. 59
Diagram 3. Räntenetto från år 1990-2008	s. 61
Diagram 4. Provisionsnetto från år 1990-2008	s. 62
Diagram 5. Kreditförlustnivå från år 1990-2008	s. 66
Diagram 6. Kreditförlustnivå från år 2000-2008	s. 66
Diagram 7. Kapitältäckningsgraden från år 1990-2008	s. 68
Diagram 8. Primärkapitalrelationen från år 1990-2008	s. 69
Diagram 9. Vinst per aktie år 1996-2008	s. 72
Diagram 10. P/E-talet år 1990-2008	s. 73
Diagram 11. P/E-talet år 2000-2008	s. 73

1. Inledning

Kapitlet ger en beskrivning av ämnet bankredovisning samt en diskussion som motiverar varför ämnet är av intresse. Inledningen avslutas med examensarbetets syfte och uppsatsens disposition.

1.1 Bakgrund

En av de största skandalerna i världshistorien är Kreugerskandalen. Verksamheten var konstruerat som ett pyramidspel som kollapsade 1932 då Kreuger tog sitt liv och hans bedrägeri avslöjades. Bolagets framtida utdelningspolicy var enligt Kreuger den enda informationen som en investerare behövde ”*nothing else mattered*” (Flesher och Flesher, 1986, s. 423). På detta sätt stoppade Kreuger insynen i sin verksamhet. Vilde någon ändå ha information så gjorde Kreuger de finansiella rapporterna på egen hand utan stöd från verksamhetens verkliga redovisning. Investerarna fick därmed felaktig information som anpassats till just deras situation. (Flesher och Flesher, 1986) Kreugerskandalen är enligt Jönsson (1991) ett tydligt exempel på varför regleringar behövs. Regleringar har funnits långt tillbaka i tiden och behöver ideligen justeras för att anpassas till rådande omvärldsförändringar.

Det gemensamma för kriser som uppstått på den finansiella marknaden är överdriven optimism och stor uppfinningsrikedom när det gäller rapporteringen av de finansiella instrumenten. Situationer som lett till fastighetsbubblor är en följd av låga räntor och kan även liknas med spekulatioerna kring järnvägsobligationer under Baringkrisen i slutet av 1800-talet. (Haskel, 2009)

Under 1980-talet präglades Sverige och västvärden av en långvarig högkonjunktur. Devalveringen av den svenska kronan 1982 ledde till att industrin fick ett kostnadsövertag gentemot andra länder. Till följd av detta gjorde näringslivet höga vinster, arbetslösheten var rekordlåg och konsumtionen var större än någonsin. Effekten av devalveringen blev både större och gick snabbare än förutspått på grund av dollarns och den internationella konjunkturuppgången. Då Sverige misslyckades med att mildra inflationen då kostnader och priser steg blev marknaden överhettad. (Affärsvärlden, 1992)

Under denna tid avvecklades även den starka reglering som fanns hos bankerna i Sverige. Riksbankens styrning påverkade bankers möjlighet till ökad utlåning och räntesättning. På grund av den avreglerade marknaden behövde bankerna inte ha samma riskmedvetenhet och detta anses vara en viktig orsak till den bankkris som Sverige befann sig i under 1990-talet. Detta ledde i sin tur till tydligare riskmedvetenhet. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

1989-1990 vände Sverige från hög till lågkonjunktur. Fastighetspriserna sköt i höjden men då nya reformer som valutareglering, skattereformer i kombination med ökade priser gjorde det dyrare att låna. Efterfrågan på fastigheter minskade drastiskt och då ingen hade förutsett detta drabbades framförallt bankerna av stora kreditförluster. (Afrell och Sundqvist, 1992)

Idag, 2009, är oron på den finansiella marknaden stor. Enligt De Larosière rapporten (2009) befinner sig världen i den största finansiella kris sedan 1929, kanske till och med värre då denna är global, djup och ännu inte verkar ha nått sin kulmen (Soros, 2009; Haskel, 2009). En av de bakomliggande orsakerna är Subprimelånen med utgångspunkt i USA. Utifrån detta skapades obligationer i människors förmåga att betala sina lån. Dessa såldes över hela världen och på grund av svårigheten i bedömningen av risken medfördes en förlitan på kreditbedömningsinstituterna. Då bolånemarknaden fallerade förlorade banker över hela världen investeringen och avkastning på obligationernas värde. (Riksbank, 2008; Rosén 2008) Detta resulterar i att företag går i konkurs, människor blir arbetslösa och mitt i allt begär banker nyemissioner och kapitaltillskott från staten (Svedblom, 2009), däribland Swedbank som på grund av exponering av 1 miljard kronor i Lehman, samt ökad osäkerheten över läget i Baltikum resulterade i en nyemission på grund av ökade kreditförluster (Schultz, 2009). Finansminister Anders Borg och Riksbankschefen Stefan Ingves stödjer skärpt banktillsyn på EU-nivå (Nyhetsbyrån, 2009) och de Larosière rapporten (2009) föreslår att i ECB:s regi inrätta ett råd för att kontrollera systemriskerna inom EU. Trots att bankerna har statsgarantier får de ändå svårt att finansiera sin verksamhet på grund av de låga räntorna. De nya kapitaltäckningsreglerna leder även till ökade restriktioner från bankerna i sin utlåning vilket får till följd att tidigare företag med sund ekonomi får sämre villkor vid upptagning av nya lån. Detta kan leda till att investeringsbenägenheten minskar och en ond spiral tar sin början (Haskel, 2009). För att öka konsumtionen har staterna satt in stimuleringspaket. Detta kan anses som en kortsiktig lösning då länders tidigare underskott i bytesbalansen späs på vilket leder till ytterligare oro då notan en gång ska betalas (Haskel, 2009).

Wolf anser att problemet med dagens kris är att alla har tjänat på högkonjunkturen och därmed sett med blida ögon på risktagning, däribland även Finansinspektionen. Banker har underlåtit att ta betalt för risken i investeringsbeslut. Wolf anser att pengar ska vara en knapp resurs som tvingar fram innovationsanda och rätt beslutsfattning, inte något som kan få lånas "gratis". Finansbranschen har blivit överlönsam och istället för att spara tills sämre tider och öka det egna kapitalet har de istället ökat sitt risktagande. (Schultz, 2009)

Bankerna ser ut att få ett rekordår trots att 2009 anses vara ett krisår. Anledningen till att det ser så bra ut för bankerna är för att deras räntenetto ökar det vill säga gapet mellan vad bankerna får betala för att få in pengar och vad de tar betalt från kunderna när de lånar ut pengar ökar.

Bankerna har för att kunna finansiera sina dåliga affärer höjt vinstmarginalen på räntorna vilket innebär att kunderna står för bankernas kostnader. Bankernas levebröd är räntemarginalen vilket leder till att när riksbanken sänker räntan så passar banken på att ta ut lite extra betalning från kunderna. Trots detta anser den svenska regeringen att de svenska bankerna är sunda men detta bör sättas i relation till att regeringen försöker skapa förtroende genom att erbjuda ett stort bankstöd. Som det ser ut nu så verkar 1990-tals krisen gå i repris där staten erbjuder stöd och räntenettet rusar iväg och löntagarna får betala reparationen. (Ehrenberg, 2009)

Under de senaste 25 åren har liknande kriser ägt rum, men dagens kris skiljer sig från dessa. Soros (2008) menar att det är slutet på en era av kreditexpansion vilken haft dollarn som bas. Hans åsikt är att den rådande krisen till stor del kan hänföras till det nuvarande paradigmet där finansiella marknader tendera att gå mot jämvikt. Det är detta paradigm som det internationella finansiella systemet bygger på enligt Soros (2008).

1.2 Problemdiskussion

New York Times skrev den 10 mars att Ben Bernanke Chairman of Federal Reserve föreslår nya bokföringsregler som ska tillåta banker att inte bokföra alla förluster i en recession. Enligt Bernanke bör detta göras för att underlätta effekter av konjunktursterkande effekter av Basel II. (Andrews, 2009) Ett rättvisande värde är en grundläggande byggsten i bokföring (Artsberg, 2003) och Bernakes uttalande blir därmed kontroversiellt då detta strider mot dessa principer. Investerare och supporters av bankindustrin jublade i och med att förändringen skulle medföra en fördel då det blir svårare att bedöma en banks specifika ställning. Frågan är om det ens går att göra idag. Andra experter kritiserar uttalandet och menar att det blir lättare att gömma sina verkliga förluster. SEC kommenterade hans förslag så här: *“If Bernanke thinks he can regulate the cyclicity out of banking, then he’s a fool.”* (Andrews, 2009) Förslaget innebär att banken kan bygga en stark reserv i goda tider och justera bokföringen när konjunkturen skiftar. Kritiker däribland bokföringsspecialister anser att det blir lättare för banker att gömma förluster i större skala än det som redan tillåts idag. (Andrews, 2009)

Enligt kritiker tvingas stora fluktuationer i finansiella rapporter fram vid användning av verkligt värde i ekonomiska nedgångar och därmed reflekteras inte verksamhetens ställning på längre sikt. (Notering, 2008) Verkliga värden i en lågkonjunktur kan bli svåra att få fram eller så kan en specifik tillgång rasa drastiskt i värde kanske till och med helt gå upp i rök. Detta leder till att redovisningens användbarhet och tillförlitlighet minskar (Kjaer, 2008). *“Vi bygger alltså redovisningen på värden som inte finns!”* (Kjaer, 2008, s. 45). Kjaer (2008) är därför tveksam till om företagens finansiella rapporter kommer ge en rättvisande bild då lågkonjunkturen på allvar visar sig. Det ytterligare försämrade förtroendet för finansiella rapporter kan leda till att lågkonjunkturen fördjupas ännu mer då framtidstron kan minskas.

Wilke (2009) nämner några effekter som kan komma att uppstå då många av lånen i banker kan ha tagits i utländsk valuta. Då finanskrisen är global och valutorna fluktuerar kraftigt kan tilltron enbart sättas till bankens professionalism i att säkra valutor så att ytterligare kreditförluster inte uppstår.

Idag har ett finansieringstänkande således tagit överhanden i redovisningen och gör den komplex då historiska kostnader ska anta framtidens värde, verkligt värde.¹ Redovisningen har varit transaktionsinriktad, det vill säga att företagen lämnar den transaktionsinriktade redovisningen och går över till verkligt värde (Artsberg, 2003). I Martons artikel (2008) nämns två huvudskäl för användning av verkligt värde. Det anses ge mer relevant information än anskaffningsvärdet och försiktighetskravet tillfredsställs när det gäller övervärdering av tillgångar och undervärdering av skulder.

Redovisningen förlorar sin status då redovisningens grundläggande regler mistas (Jönsson, 1991). I USA före 1938 var banker och andra finansinstitut tvungna att redovisa sina tillgångar och skulder till marknadsvärde. Marknadsvärdet kom att minska under lågkonjunkturen och bankerna tvingades därmed skriva ner sitt innehav, rapportera förluster och minska sitt kapital. Detta ledde till att bankerna nödgades begränsa sina lån för att upprätthålla nödvändig lagstadgade krav för kapitaltäckning. Den minskade utlåningen medförde i sin tur att den ekonomiska krisen förvärrades och marknadsvärdet byttes ut till historiska värden hos de finansiella instituten. (Barlev och Haddad, 2003) Verkligt värde är enligt Barlev och Haddad (2003) ett naturligt steg i utvecklingen mot globalisering och internationell ekonomisk integration men skulle kunna fördröjas på grund av olika politiska händelser. Då skiftet till verkligt värde är återinfört kommer riskhantering bli en del av verksamheten.

Dagens finanskris med fastighetsbubblor, nyemissioner i banker, kreditförluster med mera har lett till många frågetecken i hur banker agerar på marknaden. Frågor som både investerare, låntagare och privatpersoner ställer sig är många och komplexa. I allmänhet kan följande frågor ställas: Ska jag fundera på att omplacera mina pengar? När stora banker som Nordea, SEB och Swedbank genomför nyemissioner undras hur det egentligen är ställt. Enligt Myers och Majluf (1984) är nyemissioner ofta en sista utväg för företag i kris och därmed den minst attraktiva källan för finansiering. De hål som bildas i balansräkningen genom ökade kreditförluster kommer ta lång tid att reparera. Genom att använda sig av nyemissioner kan banker återställa balansen i ett enda slag (Wilke, 2009). Årsredovisningar ska vara en hjälp för att utläsa ett företags ekonomiska ställning men då en årsredovisning kommer i efterhand blir detta ett problem under kristider då allmänheten vill veta hur banken går just NU.

¹ I studien kommer historiska värden även att benämnas transaktionsinriktade. Verkligt värde används även det som benämning för marknadsvärden.

Ytterligare en fråga som kunder kan ställa sig är om banken investerar på kort eller lång sikt? Banker drivs av vinstsyfte som vilket annat aktiebolag som helst. När gemene man ser hur mycket de olika bankerna investerat i till exempel Lettland, Estland, Litauen kanske de undrar hur den eventuella förlusten kommer påverka dem. Efter att läsa kommentarer som *"Vill du vara med och betala de stora förlusterna i Baltikum och Ukraina? Då ska du vara kvar som kund i Swedbank"* (Creutzer, 2009) uppmanas kunder mer eller mindre till bankrusning där banken töms på pengar. I Sverige finns en statlig insättningsgaranti för sparade pengar men dessa täcker enbart belopp upp till 500 000 kr (Insättningsgarantin, 2009). Då banken anses vara ett säkrare ställe, än att ha pengarna liggande i madrassen, till att få avkastning på sina pengar, blir förtroendet på banken hos allmänheten oerhört viktigt att det efterlevs. Hur ska jag annars kunna "lita" på min bank?

Swedbank har nyligen fått en ny VD samtidigt som kreditförlusterna har spåtts på sen han tillträdde. Är detta ett sätt att förvirra marknaden genom att lyfta fram alla förluster nu, som värderas utifrån konstaterade och befarade, därmed kan resultatet ökas nästa år för att ge äran till den nya VD:n. Detta är ett vanligt knep på aktiemarknaden genom att ta upp alla lik ur garderoben i kristider och på det sättet stärker tilltron till ny Vd och nya framtidsutsikter. VD:n i sin tur har press på sig att uppfylla vinstmålen utifrån ägarnas synvinkel, vad kan detta resultera i, utifrån mått som beräknas genom resultat? Får dessa frågor någon effekt på redovisningen eller är situationen oförändrad? (Fredriksson, 2009)

Kan kunderna se hur banken mår på något annat sätt? Under de kriser Sverige upplevt, däribland, -91, -00 och nu -08 har Handelsbanken varit den bank som klarat sig bäst. Jan Wallander lade grunden till den så kallade Handelsbanksmodellen då han 1970 tog över VD-posten i banken som befann sig i djup kris. Modellen innebar att så mycket som möjligt av beslutanderätten och befogenheten flyttades så långt ner i företaget som möjligt, det vill säga en decentralisering skedde. Kreditbesluten kom att fattas av kontoren själva, som ansågs ha en god lokalkännedom. Regionbankerna fattade större beslut medan de allra största besluten togs av centralstyrelsen. En annan förändring var att budgeteringen avskaffades. För att uppnå målet skulle intäkterna höjas och kostnaderna sänkas då den som har lägst kostnader klarar sig längst. (Wallander, 2006) Ett sätt för Handelsbanken att lösa likviditetsbristen är att utnyttja möjligheten till hybridkapital. Genom att öka kapitalbasen med 2,1 miljarder kan ytterligare utlåning på 20 miljarder beviljas i ett läge då marknaden ropar efter krediter. (Schultz, 2009)

1.3 Problembestämmning

Banken kan anses vara en trygg punkt där besparingar och lånetransaktioner handhas. Banker är en institution som har haft stort förtroende, men detta förtroende har i dagsläget mer eller mindre försvunnit. (de Larosière Rapport, 2009) I dagens obalans på den finansiella marknaden ställer många sig frågan hur mår min bank? Kommer de justeringar och

regleringar som är på väg in i det finansiella systemet förhindra nya kriser och vilken effekt på bankers redovisning och riskmätning kommer det att få. På längre sikt ställs frågan hur förtroendet för banker kan återfås?

Mått som kan användas vid bedömning av ett företags ställning är bland annat nyckeltal. Dessa mått är även till viss mån aktuella för bankväsendet, men ger dessa en rättvisande bild av bankers ställning då dessa utgår från bankregleringar. Hur tolkar de olika bankerna måtten och vad säger de egentligen till allmänheten. Är det överhuvudtaget möjligt att tolka och tillämpa måtten för att utläsa ställningen ur bankers årsredovisningar. Kraven på redovisning i Sverige grundas på fyra principer om jämförbarhet, tillförlitlighet, reliabilitet och begriplighet (Artsberg, 2003). Det är viktigt att bankväsendet uppvisar en rättvisande bild av sin ställning för att förtroendet på marknaden inte ska gå förlorat. Banker kan genom tillämpning av reglering/redovisning utforma olika principer för användning av de olika måtten men hur påverkar det jämförbarheten? Går det att lita på vad banken skriver då finansiella rapporter ses som en marknadsföringskanal? (Gröjer, 2002) Går det över huvudtaget att utläsa hur en bank går med ovan nämnda mått och använder bankerna måtten på samma sätt?

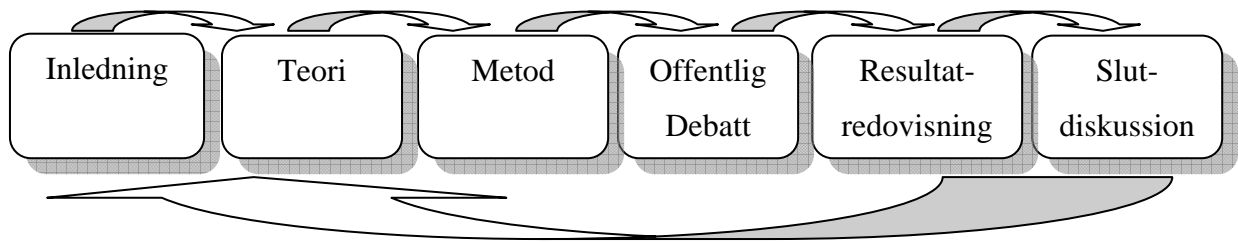
1.4 Forskningsfråga

Studiens huvudfråga är att belysa om en banks ställning går att utläsa enbart genom att studera bankers nyckeltal. Två följdfrågor ställs för att besvara huvudfrågan. Kan investerare och privatpersoner genom att analysera en banks årsredovisning utläsa ett rättvisande resultat och är detta resultat jämförbart med andra banker?

1.5 Syfte

Denna studie granskar bankers årsredovisningar utifrån de nyckeltal som går att identifiera i bankens balans- och resultaträkning. Syftet är att förstå om det går att utläsa hur bankerna mår genom att göra en innehållsanalys. Målgruppen är allmänheten då marknaden är beroende av förtroendet för banker för att undvika en marknadskollaps i form av bankrusningar.

1.6 Disposition

Kap 1 Inledning

Det inledande kapitlet ger diskussion och bakgrund till problematiken som studien ämnar behandla. Syfte och forskningsfrågan presenteras för att underlätta för läsaren.

Kap 2 Teoretisk referensram

Relevant teori och litteratur presenteras för att ligga till grund för besvarandet av forskningsfrågan.

Kap 3 Metod

Metodkapitlet ämnar förklara de metodologiska val som använts vid insamlande av empiri och tillvägagångssätt för att besvara forskningsfrågan.

Kap 4 Offentlig debatt

Den offentliga debatten ämnar besvara de frågor där teorin brister och stödja urvalet av nyckeltal för analys

Kap 5 Resultatredovisning

Empirin presenteras och analyseras med hjälp av offentlig debatt och teori för att leda fram till en slutdiskussion

Kap 6 Slutdiskussion

Slutligen diskuteras de slutsatser som studien kommit fram till genom att återkoppla till forskningsfråga och syfte. Ett teoretiskt bidrag till ämnet läggs fram.

2. Teoretiskt referensram

I detta kapitel ges inledningsvis en bakgrund till redovisning och regleringars framväxt och dess utveckling. Tre teoretiska redovisningstraditioner som kan urskiljas rörande extern redovisning går därefter igenom och kritik mot traditionerna lyfts fram. Teorin leder fram till att empiri behöver samlas in för att besvara forskningsfrågan.

2.1 Regleringars utveckling

En rad olika historiska händelser ligger till grund för redovisningens och regleringars utveckling. Jönsson (1991) hävdar att det krävs att gällande reglering ifrågasätts för att en vidareutveckling ska ske och en utlösande faktor behövs för att något skall komma att ifrågasättas. Enligt Jönsson (1991) så är Kreugerkraschen en sådan utlösande faktor som fått en stor betydelse för utvecklingen av företagens finansiella rapporter. Kreuger gjorde vid behov egna rapporter som stöd till specifika situationer när någon efterfrågade information. Följden efter att bedrägeriet avslöjades (Flesher och Flesher, 1986) blev att regleringar infördes för att öka förtroendet och skydda intresset hos allmänheten. Det fanns en rädsla för nya bedrägerier men även efterfrågan på regler. Marknaden hade misslyckats med att förhindra kraschen vilket ledde till att staten fick ta över rollen som övervakare och reglerare för att försöka förhindra att liknande händelser skulle inträffa i framtiden. Staten skyddade de svenska företagen vid behov och utgjorde en garant ”of last resort”, det vill säga staten hade makten och företagens finansiering behövde inte sked via kapitalmarknaden, vilket medförde att det inte fanns behov för företagen att lämna finansiell information. (Jönsson & Marton, 1994).

Näringslivs Börskommittén bildades 1964 med avsikt att förbättra informationen till kapitalmarknaden. Anledningen till att informationsbehoven behövde tillgodoses var att en mer aktiv aktiemarknad efterfrågades då den svenska staten hade börjat känna av finansiella svårigheter och nödgades utöka sina lån. Under 1980-talet fortsatte tillväxten på kapitalmarknaden och på grund av statens stora budgetunderskott kom deras makt att försvagas ytterligare. (Jönsson, 1991) Den finansiella rapporteringen kom därmed enligt Jönsson (1991) att bli uppfinningsrik på bekostnad av redovisningen. I slutet av 1980-talet, i

spåren av skandaler och finansiell orolighet, blev det dock åter angeläget att skärpa redovisningsreglerna. Svaret på detta blev att Redovisningsrådet² bildades av FAR, Näringslivet och Staten. Deras uppgift var att ge ut redovisningsrekommendationer för företag som var noterade på den svenska aktiemarknaden (Artsberg, 2003).

Enligt Jönsson (1991) får redovisningen sin plats i samhället genom att en kris ifrågasätter gällande system och därmed finns det skäl för att nya regler uppstår men det måste även finns någon som är trovärdig nog för att skapa dessa nya regler. Soros (2008) säger även han att lagstiftningsreformer uppstår på grund av att kriser och att dessa upprepas. Utvecklingen på den finansiella marknaden har uppstått på detta sätt och är en pågående process. Detta stöds av Latour och Woolgar (1986) som menar att när ett tillvägagångssätt blir allmänt accepterat uppstår fakta.

Inom externredovisningen finns en myriad av teorier som alla försöker beskriva och förklara ekonomiska situationer. En allmänt accepterad teori har eftersträvat av forskare för att det finansiella innehållet i årsredovisningar ska ge en rättvisande bild. Problemet som uppstår är att de situationer som företag systematiskt ställs inför aldrig kommer kunna täckas in av en enhetlig teori då omvärlden är i ständig förändring. Existerande teorier rörande reglering bygger på antaganden som utgår från olika redovisningsparadigm. För att vara användbara bör de beskriva verkligheten men varje paradigm utgår från unika antaganden som till viss del bestäms av användaren. (AAA, 1977) Soros (2008) ifrågasätter antaganden vad gäller den perfekta konkurrensen och framförallt då antagandena rörande perfekt kunskap. Anledningen härtill är att han insett att deltagarna på marknaden inte kan grunda sina beslut enbart på kunskap. Deltagarnas begränsade uppfattningar påverkas på olika sätt inte bara av marknadspriserna utan även av det grundläggande som dess priser avser att spegla, det vill säga tänkandet hos deltagarna spelar en dubbel funktion. Den första funktionen kallar Soros (2008) för den kognitiva funktionen och innebär att deltagarna försöker förstå sin situation. Den andra kallar han för den deltagande eller manipulativa funktionen vilken innebär att deltagarna försöker förändra situationen. Dessa två funktioner arbetar i olika riktning och kan under vissa omständigheter kollidera och störa varandra. Soros (2008) kallar denna störning för reflexivitet. Deltagarnas och reglerarnas bild överensstämmer aldrig med den faktiska situationen vilket innebär enligt Soros (2008) att marknaden aldrig når den antagna jämvikten gjord av den ekonomiska teorin. Varje bubbla består av en trend och en missuppfattning som samverkar på ett reflexivt sätt. Reflexiva processer innehåller en faktor bestående av osäkerhet vilket gör att den finansiella marknaden är unik och följer sin egen väg. Soros (2008) menar att långt ifrån alla når jämvikt då processerna inte sker i total isolering. Endast sällsynta fall där processen är så starka att andra hamnar i skymundan visar den på regelbundna mönster. En debatt efterfrågas för att bättre alternativ, än nuvarande paradigm som misslyckats förutspå och förklara marknadsförändringar, ska utvecklas.

² Rådet för finansiell rapportering ersätter Redovisningsrådet sedan 1 april 2007.

Teorier som används inom extern redovisning har vuxit fram under längre perioder och har därför omtolkats och förnyats. (AAA, 1977). Enligt Jönsson (1991) kan denna avsaknad av en teori bero på att det skett en missuppfattning angående vilken roll redovisningen har i samhället. Det skulle även kunna bero på att ett praktiskt perspektiv har svårt att fånga redovisningens många roller. Redovisningsteorier har haft en viktig roll att bestämma innehållet i finansiella rapporter även om det inte är det som var teoriskaparnas mening. Watts och Zimmerman (1979) menar att på grund av avsaknaden av en teori som inte är gjord utifrån normer och egennyttan kommer det aldrig att bli en allmänt accepterad teori utifrån redovisningspraxis. Kuhn (1970) menar att begränsningen hos redan existerande teorier leder till ett sökande efter nya. Detta gör det svårt, om inte omöjligt att använda teorierna i praktiken som denna studie i denna teorigenomgång ämnar påvisa. Tre teoretiska traditioner kan urskiljas från existerande teorier inom extern redovisning (AAA, 1977).

2.2 Klassisk teoretisk tradition

Den klassiska teoretiska traditionen bygger på att försöka hitta ”best-practice” inom redovisning. Den har influenser från nationalekonomin vilket medförde att begrepp som förmögenhet och vinst introducerades. (Sanders, 1938) Sättet som redovisningsmetoden bestod av var att hitta argumenten som stödde den lösning som förordnades. Denna tradition har både en deduktiv och en induktiv prägel, men en distinkt skillnad kan vara svår att dra (Artsberg, 1992). Det deduktiva har kommit att kallas ”true-income”-synsättet. Genom att argumentera sig fram till en lösning via praxis och offentlig debatt framkom det bästa sättet att redovisa oberoende av intressenter. Paton och Littleton (1940) menar att osäkerheten i detta pragmatiska sätt leder till en osäkerhet i bestämmandet av nuvärde och kom att förorda marknadsvärden istället. Enligt traditionen är det svårt att finna en ”sann” värderingsbas då tillgängligheten till data utan en objektiv grund för vinstmätning försöker eftersträvas. Ett exempel enligt Paton och Littleton (1940) är konflikten mellan företagsledningens presumtiva avsikt att manipulera med redovisningsinformationen och behovet av tillförlitlig information hos de externa intressenterna.

Den klassiska traditionen anser att ett företags vinst och förmögenhet bör reflekteras i balans- och resultaträkningen då dessa är väsentliga för bedömning av beskattning och utdelningsbara medel. (Paton och Littleton, 1940) Denna föreställning är dock svår att ta med vid utvärdering av banker av flera anledningar. Enligt Dowd (1997) karakteriseras en bank av att:

- andelen finansiella tillgångar är hög i relation till verkliga tillgångar,
- likviditeten hos bankernas skulder är högre än andra företags skulder,
- den höga likviditeten innebär att en stor del av skulder i banken kan användas som betalningsmedel,

- tillgångarna i en bank oftast har längre löptid än skulderna
- skuldsättningsgraden är högre i bankerna

Dowd (1997) påtalar dessutom att bankernas lägre kapitaltäckningsgrad kan ge intrycket av att banksektorn är säkrare än andra branscher vilket innebär att bankernas kapital krav kan vara lägre. Ett annat intryck som ges är att bankerna uppmuntras av ländernas makthavare att minska sitt egna kapital och sedan förlita sig på olika säkerhetsmekanismer såsom insättningsgarantier eller eventuella räddningsaktioner från respektive lands centralbank. Förutom dessa anledningar påvisar historien att siffror går att manipulera på olika sätt i redovisningen (Flesher och Flesher, 1986). För att en rättmätig bild av vinst och förmögenhet ska kunna påvisas är en stabil prisnivå nödvändig då det under tider med hög inflation kan vara svårt att mäta begreppen vinst och förmögenhet (Solomons, 1986a och Paton och Littleton, 1940).

Plantin et al. (2008) belyser varför banker varit aktiva i debatten när det gäller övergången från den historiska kostnadsredovisningen till marknadsvärderingsredovisning. Historiska kostnader ignorerar prissignaler och är därmed ineffektiva. Problem som förknippas med historiska värden är enligt Wyatt (1991) att vinster kan redovisas som intäkt för att möta resultatprognoser. Detta kan göras genom försäljning av uppvärderade aktier medan förlustbekräftelser kan försenas nästan i all oändlighet genom att skriva av aktier och presentera minskningen i värde som bara tillfällig. Det har därför hävdats att det historiska värdet främjar en osund investeringspolitik, det vill säga att en uppmuntran av att sälja vinnarna och behålla förlorarna görs. En annan sak som noterats är att en överskattning av det egna kapitalet kan ges då förseningar sker när det gäller bekräftelsen av förluster. Marknadsvärderingen är också ineffektiv enligt Plantin et al. (2008) eftersom den istället kan leda till snedvriden information genom stimuleringen av konstgjorda risker som bryter ner informationsvärdet av priser och orsakar suboptimala beslut. Plantin et al. (2008) studie finner att marknadsvärderingens största skada sker när tillgångar har lång löptid, handel sker på marknader som är mycket illikvida eller är högre i rang och kännetecknas som en viktig risk. För banker är dessa utmärkande egenskaper de viktigaste för balansräkningsposterna. Detta är orsaken till att de finansiella institutionerna varit så högljudda motståndare av en övergång till marknadsvärdering. Enligt Plantin et al. (2008) är redovisning endast relevant i en bristfällig värld. I ett första steg i debatten om redovisning borde bristernas exakta innebörd och konsekvenser läggas fram.

En studie gjord av Barth (1994) undersökte om verkliga värden på bankernas värdepappers investeringar, vinster och förluster reflekteras i aktiepriset i jämförelse med historiska kostnader. Detta gjordes för att investerare ska få veta vilket som är mest relevant och tillförlitligt för värdering av bankernas kapital då inga starka bevis finns att hitta i tidigare forskning för att verkligt värde är det bästa valet. Resultatet av studien visar att verkligt värde av investeringar i värdepapper ger de mest pålitliga uppskattningar av alla bankens tillgångar

och skulder, men resultatet är annorlunda när det gäller tillförlitligheten i värdepappers vinster och förluster och verkar vara ett problem.

Verkligt värde är som tidigare nämnts enligt Barlev och Haddad (2003) ett naturligt steg i utvecklingen mot globalisering och internationell ekonomisk integration. En del kritiker lyfter dock fram verkligt värde som orsaken till finanskrisen (Véron, 2008) och kritiker menar även att verkligt värde leder till mindre tillförlitlighet än historiska värden (Barth, 1994). Samma kritik fanns under 1930-talet och ledde till att historiskt värde återinfördes (Barlev och Haddad, 2003). Orosmoment, enligt Wyatt (1991), som förknippas med verkligt värde är exempelvis att värdena ofta inte är tillförlitliga, att kostnaden för framtagandet skenar iväg, att volatilitet som inte är lämpad för att redovisas i resultaträkningen görs ändå samt att metoden som oftast föreslås för användning bygger på en splittrad grund. Enligt Véron (2008) är det inte enkelt att hitta en alternativ metod som kan ersätta det verkliga värdets funktioner som relevans, tillförlitlighet, jämförbarhet och begriplighet som tillförskrivs finansiella redovisningsstandarder. De historiska värdena som nämns i debatterna avfärdas av användarna av de finansiella rapporterna och skulle enligt Véron (2008) inte ge tillräcklig jämförbar och relevant information. Det finns ett behov att finna trygghet i siffror och dess mening vilket kan leda till att exempelvis verkligt värde blir allmänt accepterat för att tillräckligt många anser att det är ett effektivt mått på företag. Porter (1995) kritiserar detta då han menar att företagsbeslut inte kan grundas på enbart siffror men stödjer att en acceptans av siffrorna kan leda till att de är effektiva.

2.3 Beslutsanvändbarhetssynsättet

Detta synsätt tar sin start under 50-talet och i motsats till den klassiska traditionen fokuseras investeraren där redovisningen är ett hjälpmedel för investeraren att fatta beslut. Kravet på jämförbarhet, förutsägbarhet och bedömning av olika kassakonsekvenser är stort och avsikten med redovisningen blir att bidra till en effektiv resursallokering. (Artsberg, 1992) Det är viktigt att veta vilket behov av redovisningen som finns hos användaren och vilka förutsättningar denne har för att använda dessa. De svårigheter som dyker upp med dessa antaganden är motsättningarna som finns mellan olika investerare och skilda behov av nyttan av informationen (AAA, 1977). Kortsiktiga kreditgivare och långsiktiga investerare har olika informationsbehov och olika intresse i hur tillgångarna och skulderna värderas. Olika länder kan ha olika redovisningstraditioner och detta kommer bland annat behöva överbryggas i och med samgåendeprojektet mellan FASB och IASB (FASB, 2009). Gaa (1986) uppmärksammar även motstridigheter mellan investerarna och andra användare av redovisningsinformationen som kan uppleva sig missgynnade bland annat genom att informationen tolkas olika.

Kriterier utvecklades som underlag för beräkning av kvantitativa data, bland annat relevans, reliabilitet och jämförbarhet som skulle underlätta valen mellan redovisningsmetod (AAA, 1977). Svårigheten att bedöma och jämföra ett företag med ett annat kvarstår dock då data till beslutsmodellen kan variera och två företag kan redovisa samma sak på två olika sätt (Wahlström, 2000). Ett socialt och moraliskt problem är trovärdigheten i siffror eller kunskap överlag och enligt Porter (1995) finns det bara en väg att gå och det är genom sociala processer. Studenter, lärare och forskare uppmuntras av Chua (1996) att erkänna andras rätt till andra röster och utforska andra språk och former av kunskap. Hon menar att problem annars kan uppstå då vi inte uppskattar utan snarare negligerar de andra i den flerspråkiga och mångkulturella världen vi idag lever i. FASB har försökt överbrygga detta genom att utforma ett ramverk inom redovisning, Conceptual Framework för att ge handledning i hur företag praktiskt ska utforma redovisningen (Heath, 1988). FASB har fått kritik för detta då det är omfattande och kostsamt (Holgate, 1992) och fungerar inte i praktiken rörande specifika redovisningsproblem (Solomons, 1986a). Då det är revisorer som utformar ramverket har de incitament att utforma detta så de ökar sin legitimitet och makt, frågan är om objektiviteten bibehålls. AAA (1977) menar att då redovisningsrekommendationerna blir en kodifiering av praxis och genom att rekommendationerna utformas på detta sätt kan ekonomiska teorier och ramverk inte användas för reglering av extern redovisning.

2.3.1 Positiv redovisningsteori

Under 1970 och 1980-talet blev den positiva redovisningen det dominerande undersökningsparadigmet. Den positiva redovisningen byggde på antagandet att investeringsbeslut styrdes av informationen i redovisningen. Studier undersökte om det fanns något samband mellan aktiekursen och redovisningen. (Deegan och Unerman, 2006) Watts och Zimmerman (1987) har gjort en studie som försöker förklara och förutsäga redovisningspraxis. Vissa företag använder inkomstökande redovisning medan andra försöker reducera inkomsterna. Studien ställer sig frågan varför det ser ut som det gör? Enligt Watts och Zimmerman (1986) använde sig undersökningarna av antingen ett opportunistiskt eller ett effektivitetsbaserat perspektiv. Det opportunistiska synsättet har som mål att förutse och förklara hur ledningen kommer agera. Synsättet utgår samtidigt från att ledningen kommer välja den redovisningsstrategi som ökar deras egen välfärd mest. Ett exempel som tas upp är bonusavtal som kan avgöra hur avskrivningar och amorteringar sker i ett företag för att exempelvis spä på resultatet. Porter (1995) stödjer detta och menar att företagsledningen lär sig optimera räkenskaperna eftersom de bedöms utifrån dessa. Knepen de använder sig av är att senarelägga nödvändigt underhåll och andra långsiktiga kostnader. Denna underminering av åtgärder genom ledningens egenintresse kan alltså leda till manipulation vilket medför att tvivel uppstår kring redovisningen och vad den förklarar.

Det effektivitetsbaserade perspektivet antar att ledningen använder redovisningsmetoder som effektivast visar hur ett företag verkligen presterar. Avskrivningsmetod väljs då utifrån nyttjande av en specifik tillgång och inte utifrån en utökning av sin egen välfärd. (Watts och Zimmerman, 1986)

AAA anser att många teorier är normativa och forskare har svårt att ena sig om en allmän teori rörande redovisning. En aspekt är att regeringsreglering ger incitament till lobbying och redovisningsteorier är användbara rättesnören att använda sig av vid politisk lobbying. Ett regeringsingripande ökar behovet av variation av dessa teorier då varje grupp som påverkas av förändringen i redovisningen kräver en teori som stödjer deras position. (Watts och Zimmerman, 1979) Teorierna används snarare för att stödja en politisk handling istället för att beskriva världen .

Watts gör ett försök till att utforska de faktorer som ligger bakom den lobbying som förekommer vid reglering av redovisningsregler. Det är ett intensivt tryck på standardsättarna att reglera på ett visst sätt. (Watts och Zimmerman, 1978) Den positiva redovisningsteorin handlar om att förstå de faktorer som driver redovisningsprocessen och standardsättningen. Varför är vissa grupper mer villiga att påverka och även ta ekonomiska medel till hjälp för att påverka processen? AAA anser att så länge redovisningsstandarder påverkar ett företags kassaflöde kommer standardsättare som FASB och SEC att utsättas för företags lobbying och detta kan anses vara ett problem (Watts och Zimmerman, 1978). Ledningen i företag spelar en central roll i fastsällandet/bestämmandet av vilka standards som ska reglera redovisningen enligt Watts och Zimmerman (1978) En slutsats blir av dessa antaganden att ledningen utövar lobbying utifrån egenintresse. Även Moonitz (1974) stödjer detta synsätt som anser att ledningen är central i varje diskussion som berör finansiell rapportering på olika nivåer.

Det finns flera faktorer som påverkar redovisningsregleringen så som skatter, politiska, bonussystem och regleringsmässiga element. Alla dessa faktorer påverkar ledningens välfärd och deras förmåga att konsumera vilket leder till en ökad vilja att kunna påverka. (Watts och Zimmerman, 1978) Enligt Watts och Zimmerman (1987) får faktorerna olika betydelse på ett företags kassaflöde och i sin tur på redovisningen. Dessa faktorer har sammanslagits till en modell som implicerar att stora firmor, som erfar förminskade förtjänster tack vare ändrad redovisning normalt favoriserar ändringen. Alla andra firmor motsätter sig ändringen, om den extra bokföringens kostnader försvaras av lobbyverksamheten. En konsekvens blir att företag som har direkt kontakt med regering och regleringssättare eller indirekt genom prissättning kan påverka framtida kassaflöden genom rapportering av lägre nettoinkomster (Watts och Zimmerman, 1978).

2.3.2 Riskmätning

Mikes (2009) artikel bygger på en studie gjord med hjälp av djupintervjuer på två banker och indikerar att det kan finnas systematiska variationer i bankers riskhantering inom banksektorn. I Baselreglerna finns ett lagstadgat kapitalkrav som återspeglar hur mycket risk bankerna tar och detta beräknas som summan av riskerna som uppmätts i risksilos. Basel II är det nya regelverket och förespråkar att värderingen av risksilos mäts med hjälp av marknads, kredit och operativ risk. I de nya reglerna har bankerna olika mätningalternativ och även för de mest avancerade bankerna utvidgas mätningmöjligheterna, speciellt när det gäller den avancerade mätmetoden för operativ risk. Enligt McGoun (1995) kopplas redovisningen gång på gång till vad någonting borde vara värt och värdet på en finansiell tillgång är beroende av värdet på dess avkastning och risk. Riskmätningen blir därmed av stor vikt för att kunna fastställa tillgångens värde. Denna risk mäts i redovisningen genom historiska sannolikheter och benämns den relativa frekvenssannolikheten. Den definieras som antalet gånger en händelse inträffar i förhållande till totalt antal försök. Kring dessa sannolikheter uppstår en rad allvarliga problem som gör dess användning som mått på risk mycket tveksam. McGoun (1995) kritiserar därför teorin och nämner tre problem där det första är *referensklassens* problem. Problemet uppstår då det inte finns något enkelt sätt att bestämma vilka historiska förhållanden som påminner tillräckligt om de aktuella händelserna. Det andra problemet är *de stora talens lag* vilket innebär att medelvärdet eller det förväntade värdet ökar med tiden om investeringen hålls länge nog, det vill säga genom tålamod kan långsiktigheten undanröja risken för avvikelser från förväntningarna. *Uppskattningsproblemet* är det tredje problemet. Här används historiska händelser för att uppskatta eventuellt framtida händelser, som en beslutsfattare innan beslut fattas har i sitt huvud, och därför är mätningen av risk i all oändlighet riskabelt i sig själv.

Problemen har funnits sedan lång tid tillbaka men matematiker som övergick till forskning inom ekonomin kringgick problemen genom att använda fraser som citeras i McGoun (1995) "jag känner en övertygelse", "tillräckligt realistiskt", "anser att det är rimligt" och detta ledde till att allvarliga problem negligerades alldeles för lätt och blev i stort sett bortglömda. Därför har de grundläggande antagandena som riskmodellerna bygger på enligt McGoun (1995) inte blivit ifrågasatta sedan 1930-talet trots brister i teorin. Enligt Latour och Woolgar (1986) kan påståendena ignoreras, bekräftas, avslås och så vidare. Faran som uppstår är att när dessa påståenden återanvänds leder till att de inte längre ifrågasätts. Med tiden blir det alltför kostsamt att ändra på dessa påståenden ifrån den vetenskapliga processen. Påståendena blir alltså inkorporerade i verksamheten och ses därmed som fakta. Vetenskapsmän skapar därmed ordning från oordning men påståenden kan anses vara svagt underbygga då fakta som presenteras helt enkelt tas för givet. Latour och Woolgar (1986) menar att ju fler gånger ett påstående används eller citeras desto fortare vinner det acceptans. En slutsats som skulle kunna dras är att sannolikheten hur risken bör införlivas i ekonomiska beslut och att ett godkännande av detta sannolikhetsmått på risk, är en handling i tro precis som dess

fortlevnad. Porter (1995) berättar att det finns ett rykte som säger att redovisning är gråaktig och tråkig vilket gör att den bevarar sin auktoritet, men i verkligheten är redovisningen ett socialt fenomen som är mycket mer kraftfull och problematisk än vad människor egentligen förstår. Därför är exakta resultat, trots att de är fel, att föredra istället för ekonomernas vaga, svepande slutsatser. Trots detta finns det incitament att föredra standardiserade mått framför exakt mått. Vid ett avskaffande av sannolikhetsmättet på risk skulle det enligt McGoun (1995) kunna misstänkas att någon eller alla kommande exempel leder till: att professionen tappar sin status, en värdeminskning av det svårförvärvade humankapitalet eller en förfäran över bristen på tydliga alternativ uppstår. McGoun (1995) menar att detta säkerligen leder till en bättre teori. Detta stöds även av redovisningshermeneutiker och Porter (1995) beskriver det som att enkel fakta måste ge vika för ett språk av tolkningar och kulturella betydelser. Budskapet lyder att finansiella frågor aldrig är enkla nog för att vara lämpliga att sammanfattas i en enkel sifvertabell. Statistiska modeller och tolkning av dessa som görs av sakkunniga skulle kunna ge mer vägledning till aktieägare och borgenärer än tabellen gör. Detta leder enligt Porter (1995) till att yrkeskunnandet rättfärdigas.

Wahlström (2004) undersöker i sin studie om användarnas acceptans av mått blir problematiskt. Baselkommittén har utformat nya kapitalregler som stöds av de flesta länderna runt om i världen. För att uppnå stabilitet i det finansiella systemet kommer dessa regler vara navet (Danielsson et al., 2002). Mikes (2009) tar upp marknad, kredit och operativ risk, vilka är de olika risktyper som brukar nämnas när det debatteras kring mätning och kontroll av risk. Förändringar i värdet av finansiella tillgångar och skulder medför att marknadsrisk uppkommer till följd av volatilitet i marknadspriserna. Volatilitet i misskötsel av betalning eller kreditkvaliteter på grund av exponering utav poster utanför balansräkningen medför att kreditrisk uppstår då tillgångars värde förändras. De finansiella instituten tar med ytterligare en risk, försäkringsrisk, till följd av volatiliteten kring försäkringsfordringars förväntade nivå. Den operativa risken anses vara en restkategori sedan långt tillbaka. I den operativa risken omfattas risker som inte fångas upp av de andra kategorierna. Wahlströms (2004) studie betonar den operativa risken och identifierar de beteendemässiga slutsatserna som är kritiska gällande denna operativa risk. Respondenterna i studien visade på allvarliga farhågor angående mätningen av operativ risk och storleken på deras kritik var av sådan omfattning att reglerna kunde stå på spel. Studien visade dock även på fördelar med de nya reglerna och trots kritiken blev slutsatsen att de intervjuade stödde regelverket och dess utformning av operativa risker. Trots den allvarliga kritiken stöds både regelverket och begreppet operativ risk av respondenterna i Wahlströms studie (2004). Varför? Baselkommittén använder sig antagligen av övertygande kommunikationsmetoder som presenterar regler som både pålitliga och nödvändiga med hjälp av föreskrifter och stödjande dokument. På detta sätt ignoreras eventuell kritik och alternativa möjligheter tystas (Wahlström, 2004).

Företagen har en ökad press på sig att uppvisa värden som ofta är hemliga i den traditionella redovisningen. Uttalande om det intellektuella kapitalet är ett exempel på att försöka förklara gapet mellan företagets bokförda värde och dess marknadsvärde. I Edvinssons och Kivikas (2007) artikel beskrivs ett projekt som pågår i Tyskland och där deltagarna använder sig av

Wissensbilanz, även kallat *intellectual capital reporting*, för att förklara gapet mellan bokförda värden och företagets verkliga värde. Deltagarna önskar en mer standardiserad *Wissensbilanz* för att kunna använda den som ett komplement till de finansiella rapporterna, jämförelser samt förbättra kontakten till framförallt banker. (Edvinsson och Kivikas, 2007) Men gapet har aldrig förklarats (Wahlström, 2004; Mouritsen et al., 2001). Enligt Wahlström (2004) skulle ett sätt att förklara gapet kanske kunna göras med hjälp av mätning av operativ risk. En minskning av denna risk skulle kunna bero på att färre fel begås då kompetensen i företaget är hög. Det vill säga om en siffra för operativ risk anges så kan det vara ett sätt att värdera kompetensen i företaget.

De nya reglerna leder till ett lägre kapitalkrav om en minskning av de operativa riskerna sker. Denna minskning kan i sin tur leda till högre avkastning eftersom mer kapital är i arbete. Ur detta uppkommer möjligheter att bekämpa problemen i banker från ett annat håll och en siffra på brister i arbetsmiljön kan vara ett nödvändigt ont. Wahlström (2004) menar att operativ risk kan bidra till en siffra som kan visa hur mycket bristerna egentligen kostar företaget. Utgifterna på det intellektuella kapitalet behandlas i nuvarande redovisningspraxis ofta som en kostnad istället för en investering, men de nya reglerna kan ändra på detta och medföra att investeringarna ökar. Enligt Mikes (2009) måste bankerna ha en relativt lös regeldefinition av hur den operativa risken tillämpas för att kunna utarbeta en uppsättning av relevanta risker för dem, då det vid användning av Basel II finns både mätbara och icke mätbara risker i definitionen. Troligen kommer den flexibilitet som erbjuds leda till att företagen plockar godbitarna som ska ingå i deras ansvarsområde för operativ risk och med tiden kommer olika vägar att väljas beroende på vilken företags riskhanteringsmodell som används.

Siffror och deras beräkningar är inrotade i den finansiella sektorn (Chua, 1996; McGoun, 1992, 1995; Porter, 1995; Power, 2004; Wahlström, 2004, 2009). Enligt Porter (1995) finns det en lång tradition som gör att siffror känns tillförlitliga och Chua (1996) menar i sin tur att det finns en inrotad trygghet hos siffror som ökar intresset för dem. Enligt Baselkommittén bör alla banker som är internationella uppge en siffra på sina operativa risker (Basel, 2001) och Wahlström (2004) menar att om dessa risker rapporteras så underlättar det för bankerna att hitta förbättringar och förhindra att fel begås igen. Porter (1995) menar dock att enbart siffror aldrig kan ge tillräcklig information för att göra detaljerade beslut om hur ett företag bör drivas. Däremot är siffror effektiva om människor godtar resultatet eller värdet som de påstås mäta. Chua (1996) i sin tur talar om den rena tankeskapelsen som matematiker gör tänkbar genom att de tar bort sambandet där det är historiskt, världsligt och kulturellt och detta gör siffror kraftfulla.

Avgörande för stabiliteten i ett banksystem är bankernas riskexponering men enligt Yong och Faff (2004) är dessa uppgifter i regel begränsade inom bankers finansiella rapporter. Bankers känslighet för riskexponering lyftes fram i dagen ljus under den Asiatiska finanskrisen³.

³ Finans- och valutakris sommaren 1997(Fregert och Jonung, 2005)

Yong och Faff (2004) konstaterade att i de länder som drabbades svårast av den asiatiska krisen har bankernas portfolio en högre marknadsrisk och kortsiktigare ränteeponering än andra banker i Asienkrisen. Detta stämmer överens med resultatet av tidigare litteratur som undersökt amerikanska och australiensiska banker. Yong och Faff får även stöd av Khos och Stulzs (2000) observationer som säger att de asiatiska bankerna inte påverkades nämnvärt mer av krisen än vad den totala effekten på ekonomin blev. Mikes (2009) påpekar att eftersom riskhantering bara är i begynnelsen så finns ännu inga svar på hur det kommer underlätta för banker som antar den. Då det internationella bankregleringssystemet är uppbyggt på antaganden om fortsatt riskhanteringsutvecklingen kommer denna utveckling troligtvis inte stoppas upp.

2.3.3 Den effektiva marknadshypotesen

En väl använd hypotes, som bygger bland annat FASB:s ramverk är antagandet att marknaden är effektiv (Pike och Dobbins, 1986; Hendriksen och van Breda, 1992). Det är flera studier (Solomons, 1986b och Wyatt, 1991) som antyder att ramverket inte fungerar och anledningen är just att hypotesen bygger på antaganden (Hendriksen och van Breda, 1992). Marknadshypotesen är svår att använda i praktiken då antaganden och information som används måste vara fullständiga för att hypotesen ska fungera. Detta är ett orimligt krav då avkastning och information om framtiden är svår, om inte omöjlig, att förutspå korrekt. Hypotesen brukar därmed testas utifrån antagande som att exempelvis alla aktörer har tillgång till samma information, ingen beskattning och inga transaktionskostnader. (Bierman Jr., 1974) Detta är inte verklighetsförankrat då dessa antagande inte stämmer. Alla aktörer har inte samma tillgång till information och företag har inte noll procent i beskattning.

Fama (1970) framför att marknaden är en plats där aktiepriserna alltid speglar all tillgänglig information som effektiv. Det finns tre olika informationsformer som enligt McGoun (1990) blir ett grovt rangsystem som övergår till att vara ett hjälpmedel för att mäta om marknaden är effektiv eller ej. Den första formen är den svaga och enligt Fama (1970) visar den endast att aktiepriset speglar aktiens historiska pris. Detta innebär att aktiepriset imorgon bestäms slumpmässigt och kan vara både högre och lägre än dagens pris vilket medför att det blir omöjligt att förutspå. Fama (1970) menar att på en generell nivå kan offentlig information vara användbar, men om en djupare granskning skulle göras så blir det svårare att använda informationen effektivt vilket medför att det blir svårare att förutsäga aktieprisets utveckling. Enligt McGoun (1990) saknar den svaga formen rutiner och regler för att skapa en prognos bestående av historiska priser. Detta innebär att ur en praktisk synvinkel blir svag effektivitet ett begrepp som inte kan testas. Den semistarka formen är den andra hypotesen och visar att all offentlig information återges effektivt i aktiepriset (Fama, 1970; McGoun, 1990). Den tredje och sista hypotesen är den starka formen och anses reflektera all information i aktiepriset. Förutsättningarna för att denna form skall fungera är att det vid köp av aktier inte

finns några transaktionskostnader, att all information är gratis och finns tillgänglig för alla och därtill även att aktiepriset godkänns av alla som en korrekt bild av företagets värde och framtida pris. Denna marknad existerar inte enligt Fama (1970) men om tillräckligt mycket information ges till tillräckligt många analytiker kan marknaden dock anses vara starkt effektiv ändå. McGoun (1990) menar dock att bristerna medför att formerna inte kan användas för att mäta effektiviteten på marknaden utan marknaden bör istället ses som varken helt ineffektiva eller fullt effektiva. Genom att istället mäta den varierande omfattningen av effektivitetens rörelse vid prisjustering, men även volymen som krävs vid en prisjustering, mäts marknaden effektivitet bäst. Detta beskriver McGoun (1990) genom en metafor där professorn talade om för studenten att det inte var lönt att plocka upp pengarna som låg på marken. Om de verkligen låg där så skulle någon redan ha tagit dem. Poängen är att mäta hur länge och hur mycket en person kan plocka upp innan det lockar dit en flock.

Den effektiva marknadshypotesen förutsätter att kapitalmarknaden sätter "rätt" pris på till exempel ett värdepapper. (Pike och Dobbins, 1986) Genom att uppnå ett ultimt pris då utbud och efterfrågekurvorna möts skapas ett jämviktspris. Wahlström (2000) ifrågasätter detta ur ett svenskt perspektiv. Stora företag som Ericsson och Astra kan genom att stå för en betydande del av det totala börsvärdet påverka kursstegringar så en investerare köper eller säljer deras aktier. Om en enskild aktör kan påverka priset kan det optimala jämviktpriset ifrågasättas. Priset på det finansiella instrumentet påverkas inte längre av utbuds och efterfrågekurvor utan snarare av investerarens vilja att betala och dess tidigare erfarenheter av investeringar. Förtroendet för aktören spelar också in. (Galbraith, 1990)

Ett sätt att mäta ett värdepappers volatilitet är att använda sig av CAPM. Det är en modell som består av endast de två parametrarna risk och avkastning samtidigt som den ger en tillfredsställande grad av förutsägbarhet. Det problematiska i användandet av CAPM är att historisk information används för att beräkna framtida situationer (AAA 1977, Hendriksen och van Breda, 1992) Vilket som nämnts tidigare är ett felaktigt antagande då framtiden är oförutsägbar. I årsredovisningar används Alfa- och Beta riskerna som oemotsagda sanningar men vilka antaganden har gjorts för att sätta värdet på risken? Är det hela sanningen? Får en användare av informationen en felaktig bild av de finansiella instrumenten riskeras inte bara förtroendet för företaget utan även för marknadsekonomin att haverera (Flesher och Flesher, 1986). McGoun (1992) menar att teoretikers och praktikers behov av att tro på vad CAPM representerar medförde att värderingsmodellen vann Nobelpriset i ekonomi. CAPM är en metod för att minska skillnaderna i värdering till enkla uttryck och blir därmed ett omedelbart rimligt mått på risk som lätt kan erhållas. McGoun (1992) menar dock att CAPM gör ett dåligt arbete med att förutspå detta, om den ens kan göra det, och anser även att den inte tillfört något som inte redan sagts och har inte heller lett till något nytt samt varken har bevisats eller kunnat bevisas. CAPM, med en central roll i den positiva redovisningsteorin, föreslår en annorlunda riktning än den inom den traditionella redovisningsforskningen och detta sker trots att det finns lite empiriskt stöd. McGoun (1992) framför att positivismens synsätt antar att redovisningens tillvägagångssätt påverkas av faktorer som finns inneboende i en bakomliggande verklighet. Redovisningens tillvägagångssätt skulle kunna vara reflektioner av

en ständig reformerade övertygels som erhåller ett obegränsat antal modeller från människor världen över. McGoun (1990) menar dock att synsättet inte är kapabelt till att klargör mycket.

Då finansiella kriser uppstår i ett lands ekonomi framstår antaganden om framtiden som oväsentliga. I ett litet land som Sverige kan det vara mindre lämpligt att använda sig av ekonomiska teorier som utgår från en optimal marknad då möjligheter till manipulation av priser på den finansiella marknaden är större. Reglering kan hävdas vara oanvändbart i dessa fall men regleringarnas fördel minskar även utrymmet för manipulation eller förbättring av ett företags resultat och ställning. Jämförbarheten och likformigheten i redovisningen kan uppnås genom att använda sig av historisk information. (Hendriksen och van Breda, 1992)

2.4 Information Economics

Det tredje angreppssättet är Information Economics som även den fokuserar investeraren som den primära användaren av redovisningsinformationen. Fokus ligger här på information i egenskap av en vara som regleras av marknadsmekanismer om utbud och efterfrågan. Första benet, av två, fokuserar individuell nivå. En individ eftersträvar maximal nytta och förvärvar ny information om nytta blir större än kostnaderna. (AAA, 1977) För detta krävs rationalitet men det är uppenbart att människor inte handlar rationellt utan ofta på grund av psykologiska faktorer som vid finansiella kriser (Kindleberger, 2000). Vid kriser som den vi befinner oss i just nu urholkas bland annat förtroendet för marknaden och val av investering påverkas utav detta. Lev (1988) säger att reglering måste utformas för att få rationella beteenden hos individer. Detta i sin tur kan leda till stabila marknader och en bättre förutsägelse för framtiden. Då referenserna är begränsade för individen kan det bli dilemman med teorins praktiska användbarhet.

Det andra benet studerar efterfrågan av information från flera olikartade individer. Detta ben antyder att det finns en optimal jämvikt – Pareto – som uppkommer när en individ inte kan få det bättre utan att någon annan får det sämre. På en fri marknad kommer ett optimalt utbyte av varor leda till en högre välfärd. (Hendriksen och van Breda, 1992)

I studien kommer årsredovisningar att fokuseras och dessa kan anses vara en allmän vara. Tillgången till årsredovisning kan fås utan några nedlagda ekonomiska kostnader och pengarna som ”sparas” spenderas på annat. En kontenta av detta kan bli att människor både vill äta kakan och ha den kvar. Investerare och allmänhet vill med andra ord få information som de är beroende av men lite redovisningsinformation kommer upprättas då ingen är villig att lägga ner några kostnader på den. Därmed behövs reglering upprättas vilket gör att (AAA, 1977; Hendriksen och van Breda 1992) information kommer skapas som är till nytta för alla. Svårigheten att välja mellan två olika redovisningsmetoder gör det svårt att tillämpa teorin i praktiken rörande reglering.

2.5 Sammanfattning

Den klassiska traditionen visar att företag har svårt att visa vad som presterats genom resultat och balansräkningar. Detta är svårt då mätningen av vinst och förmögenhet är komplex där både för och nackdelar med historiska och verkliga värden har diskuterats.

Beslutsanvändbarhetssynsättet fokuserar redovisningen som ett hjälpmedel för investeraren att fatta beslut. Begrepp som reliabilitet, relevans och jämförbarhet introducerades men traditionen har fått kritik utifrån de kvantitativa data som finns i företag kan redovisas på olika sätt. För banker är riskmätning en stor del av den dagliga verksamheten såsom marknad, kredit och operativa risker. Detta kritiseras av bland annat McGoun som påtalar bristerna i sannolikhetsbedömningar vid beräkning av riskerna. Porter och Chua tar upp problematiken med användningen av siffror vid beräkningarna. Vid beslut rörande ett företags framtid är siffror aldrig ett tillräckligt mått för bedömning samtidigt som siffror är kraftfulla instrument då de är objektiva bedömningsgrunder.

Den effektiva marknadshypotesen spelar även den in vid ”prissättning” av värdepapper. Då hypotesen bygger på antaganden och fullständig information för att fungera korrekt anses den mindre tillförlitlig vid bedömning av ett företags ställning. Om en användare av finansiell information får fel information riskerar förtroendet för banker och marknadsekonomin att haverera. Den positiva redovisningsteorin bekräftar att investeringsbesluten bygger på informationen i redovisningen men fokuserar även ledningen som en avgörande beslutsfattare för vilken information som redovisas. Det är ledningens välfärd och egenintresse som skapar den intensiva lobbying på standardsättarna som finns, allt för att redovisningen ska främja deras mål.

Det sista angreppssättet är Information Economics anser att investeraren är den primära användaren av finansiella rapporter. Nyttan av informationen måste bli större än kostnaderna men avgörs till stor del av psykologiska faktorer. Reglering blir därmed nödvändig för att få rationella beteenden.

Dessa teorier bygger i likhet med andra teorier på antaganden. Antagandena bygger på en förenkling av verkligheten men redovisningsreglering rör sig inom ett komplext område, framförallt inom den finansiella sektorn. För att genomföra studien och dess syfte behövs därmed ytterligare empiri samlas in då teorierna är ofullständiga. Studien ämnar därmed undersöka hur verkligheten ser ut genom innehållsanalys av årsredovisningar där frågeställningar har sin utgångspunkt i den offentliga debatten för att på detta sätt anamma en slutsats utifrån forskningsfrågan.

3. Metod

I detta avsnitt presenteras de metodologiska val som gjorts vid insamlandet och bearbetning av empiri och teori till studien. Utifrån metoden som valts kommer forskningsfrågan besvaras på bästa sätt samt syfte att uppfyllas. Här redogörs även för tillvägagångssätt vid insamling av data.

3.1 Metodologiska överväganden

Fenomenologin betraktar mänskligt beteende... som en produkt av hur människor uppfattar och tolkar världen... För att kunna förstå innebörden i en människas beteende försöker fenomenologen se saker och ting utifrån personens perspektiv. (Bryman och Bell, 2005, s 31)

Genom att studera ett fenomen som är under ständig förändring leder problemställningen in på ett fenomenologiskt synsätt. Förändringen är beroende av individens synsätt av verkligheten. Det fenomenologiska synsättet handlar om hitta helheten i delarna medan positivisten söker efter delen i helheten. (Bjurwill, 1995) Då studien granskar och analyserar olika delar för att hitta ett samband mellan offentlig debatt, teori och årsredovisningar har ett fenomenologiskt synsätt brukats.

Det fenomen studien ämnar betrakta är tidigare ett outforskat område då få studier gjorts utifrån en innehållsanalys av bankers årsredovisningar. Tidigare studier har betraktat övriga företags årsredovisningar eller bedrivits utifrån litteratursökning men utelämnat det empiriska synsättet. Fenomenologin anser att tiden påverkas både av det som har skett och det som kommer att ske. Tiden länkas samman till en enhet likt ett kugghjul (Bjurwill, 1995). I studien har detta beaktats då bankregleringar och redovisning påverkats genom historien och kommer fortsätta påverkas i framtiden beroende på förändringar i omvärlden. Individens handlingar kommer påverkas av deras nuvarande synsätt på framtiden. Framtidens föreställningar uppmanar individen att agera i nuet. Detta kan liknas vid framtidssynen på den livliga debatt som förs kring banker i och med dagens finansiella kris som kräver hårdare regleringar då framtidssynen inte längre är lika positiv. Individens uppfattning om framtiden för banker kommer medföra att de agerar och utövar påtryckning på reglerare. Reglerares syn, i sin tur, på framtiden kommer att påverka deras förhållningssätt och ställningstagande till bankkrisen.

Om finanskrisen inte kommit hade troligen varken individen eller reglerare agerat då de sett annorlunda på framtiden.

Det är svårt enligt fenomenologin att vara en passiv mottagare av information. Istället är mottagaren med och skapar intrycken. Nyckeln till att fånga kunskap har handlat om att reducera egna intryck och se hur världen egentligen är. (Bjurwill, 1995) Fenomenologin ser empirin som tolkningsresultatet i motsats till positivismen som ser empirin som en första utgångspunkt för tolkningen (Alvesson och Sköldberg, 2008). Världen är den samma men den tolkas olika utifrån erfarenhet och föreställningar. De förutfattade meningar som finns har försökts skalats bort men det är mer eller mindre omöjligt att uppnå denna förskönade bild av verkligheten, som enligt hermeneutiken inte kan vara helt objektiv.

Fenomenologin och hermeneutiken är sammanlänkade då den objektiva - subjektiva verkligheten är svår att separera. Verkligheten är subjektiv och då det finns olika uppfattningar och tankar om samma verklighet fångas detta genom synsättet. Studien har därmed fångat människors åsikter och tankar som färgats av omgivningen och denna medvetenhet har beaktats. Genom att utgå från den offentliga debatten fångas däremot essensen i frågeställningar kring bankers årsredovisningar. Det finns ett naturligt beroendeförhållande mellan det subjektiva och det objektiva och detta synsätt vill fenomenologin återupprätta ” *att rikta tanken mot objekten och låta dem tala direkt till subjektet*” (Bjurwill, 1995, s 12) För att få ett tydligare fenomenologiskt synsätt har det subjektiva inslaget försökts skalats bort i så stor utsträckning som möjligt. Detta har gjorts genom att analysera nyckeltalen utifrån en bred offentlig debatt som gjort det möjligt att hitta flera källor som stödjer samma påstående och därmed har tillförlitligheten till uttalanden i den offentliga debatten stärkts.

3.2 Induktiv ansats

Den induktiva ansatsen lämpar sig väl för studien då den offentliga debatten består av andras tolkningar och föreställningar. Den induktiva ansatsen bildar teorier utifrån insamlad empiri och är av en mer upptäckande karaktär. Ansatsen utgår från verklighet och praxis för att bilda en uppfattning om outforskade fenomen. (Holme och Solvang 1997; Bryman och Bell 2005) Jacobsen (2004) menar att den induktiva ansatsen används när förhållandena är osäkra och lämpar sig vid kvalitativa studier. Detta passar väl in i studien då bankregleringar justeras med tiden framförallt under perioder då marknaden utsätts för påfrestningar. Studien har därmed sökt vara öppen för justeringar av problemställningen under arbetets gång. Då teorin inte var tillräcklig för att besvara frågeställningar fick svar sökas i empirin. För att överbrygga gapet mellan de stora teorierna och empirisk forskning används grundad teori. (Alvesson och Sköldberg, 2008)

Ett alternativ hade varit att använda sig av en deduktiv ansats som utgår från en generell regel och prövar hypoteser utifrån empirin. Den är därmed fastslående till sin natur och undviker förklaringar. (Alvesson och Sköldberg, 2008) Då studien försöker finna bakomliggande faktorer till hur en årsredovisning tolkas försvinner tolkningsmomentet med denna ansats. En deduktiv ansats utgår även från de förhållanden som är relevanta för studien (Jacobsen, 2004) men då förhållandena skiftar är den inte lämplig på grund av studiens art.

3.3 Kvalitativ studie

Ett metodologiskt övervägande som författare ställs inför är om undersökningen ska vara av kvalitativ eller kvantitativ art, eller en kombination av dessa. Valet görs utifrån det studerades kontext och ingen metod är överlägsen den andre. (Silverman, 1993) En kombination hade kunnat användas i denna studies syfte men då siffror som har använts inte beräknats utan utlästs och tolkats så faller studiens inriktning inom ramen för kvalitativ undersökning. En kvalitativ textanalys fokuserar på att finna det centrala i texten genom att läsa aktivt och ställa frågor till texten för att finna det som är dolt under ytan (Esaiasson et al., 2007). Detta ansågs lämpligt då analysen av årsredovisningar utgått från frågeställningar som exempelvis; vad är det som döljer sig bakom kreditförlusterna i en bank? Studien har även ämnat förstå extremerna i årsredovisningarna som är säreget för en kvalitativ studie (Holme och Solvang, 1997).

Ytterligare ett alternativ hade varit att använda en ren kvantitativ metod som hade inneburit fördelar när det gäller mätning, kausalitet, generalisering och replikation (Bryman och Bell, 2005). Studien hade då gått miste om det breda synsätt som skapas genom förståelsen för regleringar och hur finansiella kriser spelar in i processen. Den kvalitativa metoden gör det möjligt att tolka resultaten i större utsträckning och hitta avvikelser mer än vad den kvantitativa metoden skulle ha gjort (Bryman, 1997; Holme och Solvang, 1997). Den kvalitativa nyckeltalsanalysen ger en bättre förståelse och helhetsbild då de fyra svenska storbankerna har valts för analys samt en jämförelse från krisåren 1990 och fram till 2009.

Studiens fokus ligger på ord och inte kvantifiering då studien ämnar belysa problematiken kring förståelsen av siffror och inte statistiska analyser. Därmed har en kvalitativ metod lämpat sig bäst då den även beaktar sociala processer och sammanhang (Holme och Solvang, 1997; Bryman och Bell, 2005). Genom datainsamling av bankers årsredovisningar skapas en djupare förståelse av problemet. Den kvalitativa studien ämnar förstå fenomenet och är inte enbart förklarande (Andersen, 1998). Det är inte svaret i siffror som sökts utan snarare varför det är så svårt att tolka en banks årsredovisning, därför kommer siffrorna i bankernas årsredovisningar att tolkas som ord i denna studie.

Ett viktigt moment har varit tolkningen av texten. De som producerar texten och de som tolkar texten avser ofta inte besvara samma frågeställning då producenten inte reflekterat över

frågan. Ett exempel skulle kunna vara: Är det svårt att utläsa vad som ligger bakom bankens resultat? Ett annat perspektiv är även att synliggöra och fråga vad texten betyder för en mer specificerad grupp av mottagare som denna studie ämnat göra. Finansiell information är i första hand till för aktieägarna och därmed borde informationen som ges vara av sådan art att den kan förstås av dessa. I vissa fall kan en lednings ambition vara att kommunicera en viss bild av företagets resultat och på det sättet gömma vad som ligger bakom de olika talen. Investerarnas önskan däremot är att få tillförlitlig information för att kunna fatta rätta beslut om ytterligare investeringar ska ske eller ej. Det är därför viktigt att fråga vad texten betyder för forskare och uttolkare, samt för avsändaren (Esaiasson et al., 2007).

3.4 Grundad teori

Grundad teori har använts i studien för att analysera kvalitativ data som samlats in. Teorin har förändrats under årens lopp men har under senare år beskrivits som ” *Theory that was derived from data, systematically gathered and analysed through the research process. In this method, data collection, analysis and eventual theory stand in loose relationship to one another*” (Strauss och Corbin, 1998, s. 12).

Fördelen med grundad teori har varit att insamlandet och analyserandet av information har kunnat göras parallellt. Enligt Strauss och Corbin (1998) finns det ytterligare en fördel då utgångspunkten ligger i empirin vilket leder till en mer verklighetsförankrad teori. Detta har lett till att forskningsfrågan har uppdateras under arbetets gång vilket underlättat studien då den blivit mer nyanserad genom möjligheten att ta med förändringar som uppkommit under processen.

Strauss och Corbins (1998) tankegångar utifrån grundad teori har främst använts vid insamling och analyserande av den offentliga debatten. Den centrala delen i ett forskningsprojekt handlar om att ställa rätt frågor och hitta svar på dessa. För att kunna göra en tillfredsställande analys behövdes rätt nyckeltal urskiljas. Detta gjordes genom att ta den offentliga debatten till hjälp. Tankegångarna har använts för att strukturera upp sökorden utifrån studiens syfte för att hitta relevant offentlig debatt. För att se hur detta har anammats i studien se bilaga 1.

3.5 Tillvägagångssätt

Studien startade med att studera debatten kring bankreglering och bankredovisning för att finna ett underlag till de problem och frågeställningar som innehållsanalysen skulle förklara.

De fyra svenska storbankernas årsredovisningar samlades därefter in för 1990 till 2008. Siffrorna och nyckeltalen i årsredovisningarna blev ett försök att besvara studiens forskningsfråga. Som ett första steg analyserades dessa utifrån offentlig debatt för att sedan leda fram till studiens teoretiska bidrag.

Alla banker skulle kunna varit av intresse att studera då investerare på olika sätt är beroende av olika banker. De fyra storbankerna SEB, Swedbank, Handelsbanken, och Nordea valdes dock då de står för 75 procent av allmänhetens totala inlåning (Svenska Bankföreningen, 2007) Då studien analyserat årsredovisningar gjorda sedan 1990-talets kris har sammanslagningen mellan Nordbanken och Gota bank (nuvarande Nordea) och Föreningsbanken och Sparbanken (nuvarande Swedbank) delvis påverkat vissa nyckeltalen då omsättningen och volymen ökat kraftigt. Då detta blir märkbart har detta påtalats i analysen.

Insamlandet av relevanta teoretiska bidrag kring bankreglering och mätning av finansiella mått har utgjort studiens referensram. Referensramen applicerades sedan på det empiriska materialet i analysen, som slutligen har lett till en slutsats och slutdiskussion.

Tidigt i studiens skede upptäcktes att den nationella debatten rörande bankers årsredovisningar och hur dessa utläses, framförallt vilka nyckeltal som är viktiga vid en analys, saknades. Sökandet utökades därmed till den internationella debatten för att utläsa faktorer som ligger till grund för bedömning av en banks ställning. Även här var det otydligt vilka nyckeltal som fokuserades hos banker och därmed fick studien i vissa fall ha ett mer övergripande sökspektrum och bredda sökningen mot företag i allmänhet. Ett problem som upptäcktes vid försöket att analysera bankens årsredovisning var bristen på teorier som vägleder intressenter genom analysen av en banks årsredovisning. I boken om BAS nyckeltal 2008 så är målgruppen bland annat medarbetare i banker och kreditinstitut som gör ekonomiska analyser. BAS-kontoplanen har funnits i över 30 år och är en generell plan för kontering och systematisering av affärshändelser och används av branscher som en mall för sin redovisning (BAS, 2009). Det som utlämnas är dock att även dessa institut lämnar årsredovisningar och blir granskade av investerare. I Aktiespararna aktieskola (1998) hänvisas till att banker har speciella regler och att dessa inte går igenom. Detta har lett till ett problem att finna essensen i vilka nyckeltal som är viktiga för intressenter och hur de ska utläsas då banker verkar fungera på ett annorlunda sätt. Vilka nämns däremot inte i den litteratur som söktes. Den offentliga debatten har därmed fått en större vikt för att utläsa och kunna analysera vilka nyckeltal som är av vikt. Nyckeltalen bör vara relevanta för en banks situation idag för att kunna utläsa hur banken mår. Nyckeltalen som använts har funnits tillämpliga i årsredovisningar och har därmed inte beräknats då studien handlar om att kunna utläsa bankens ställning utifrån given information. En egen undersökning eller beräkning hade lyft bort tolkningsmomentet därmed har redan färdigställda material använts i den mån dessa funnits tillämpligt. Uppsatsen försöker därmed överbrygga glappet rörande analys av bankers ställning med hjälp av tolkning och analys av offentlig debatt och årsredovisningar för att kunna lägga fram ett teoretiskt bidrag.

3.6 Källgranskning

Utifrån vald forskningsfråga blev nästa steg att välja och bearbeta källor för att belysa problematiken. Detta har gjorts med utgångspunkt i Holme och Solvangs (1997, s. 130) ”fyra faser; observation, ursprung, tolkning och användbarhet”. Faserna har överlappat varandra under arbetes gång då upptäckten av nya källor och justering av källor har behövts. Observationsfasen har handlat om att finna tillgängliga och relevanta källor för studien. Detta har gjorts genom att hitta källor som besvarar eller förklarar fenomen i studiens process. Den andra fasen, ursprungsbestämning, handlar om objektiviteten i källan. Valet av källor har baserats på vem författaren är, när den publicerats och i vilken tidskrift/bok den är publicerad i. Studien har haft en bredd i val av olika tidskrifter för att uppnå så hög objektivitet som möjlighet. Tidskrifter såsom Accountancy, Balans, Critical perspectives on accounting, the CPA Journal har använts. Tolkningsfasen inbegriper en analys av upphovsmannens publikation för att förstå dess ursprungstanke och syfte. Få källor som var skraddarsydda för studiens syfte fanns att tillgå då dessa oftast tillkommit för andra ändamål. Den bok studien har använt som grund för begreppsbestämning är framförallt Aktiespararnas läsa och tolka årsredovisningar som går tillbaka till 1998. Många grundläggande regler kan användas men det har även kommit många nya regleringar som inte denna bok tar hänsyn till. Dessa har därmed fått kompletteras med övriga generella regler och offentliga debatter. Få källor tog upp det specifika vid analys av bankers årsredovisningar utan handlade generellt sett om andra branscher. Därmed har ett flertal källor tolkats och använts för att fånga bredd och helhet. Den sista fasen har speglat användbarheten, som anger hur trovärdig och användbar källan var för studiens syfte. Målet har varit att hitta källor oberoende av varandra för att stärka trovärdigheten. (Holme och Solvang, 1997)

3.7 Sammanfattning

Då världen befinner sig i en finansiell kris och bankregleringar är under ständig förändring valdes ett fenomenologiskt synsätt. Då få innehållsanalyser gjorts rörande bankers ställning för den enskilde konsumenten ansågs empirin vara en god utgångspunkt då det subjektivistiska inslaget rörande förtroende är svårt att skala bort. Då den offentliga debatten som använts består av andras tolkningar och föreställningar lämpade sig den induktiva ansatsen väl för att bilda en uppfattning om utforskade fenomen.

Vid insamlingen av data har en kvalitativ undersökning gjorts. Fokus har varit på ord och inte siffror, däremot har tolkningsmomentet av siffror varit stort. Den kvalitativa metoden försöker inte enbart förklara utan även förstå problematiken. Grundad teori användes för att analysera data som samlades in från den offentliga debatten och genom användandet av den grundade teorins tillvägagångssätt underlättades urval av relevanta nyckeltal.

4. Offentlig Debatt

Utifrån svensk och internationell debatt ges en grund för val av nyckeltal till kommande resultatredovisning. Som utgångspunkt redogörs för den finansiella rapporteringens syfte för att åskådliggöra de faktorer som ligger bakom de nyckeltal som har valts i studien.

4.1 Finansiell rapportering

IASB och FASB är normgivare inom redovisningsområdet för utformning av finansiella rapporter. Dessa försöker uppdatera ramverken utifrån den ekonomiska utvecklingen och just nu pågår ett samgående mellan de båda ramverken för att öka jämförbarheten mellan länder. (FASB, 2009) Avsikten med ramverket är dels att ge användare vägledning hur de ska hantera en viss redovisningsfråga där standarden är oklar. Det finns även en intern intention att normgivarna själva ska ha någon form av ledning när de utformar enskilda standarders. Ramverken styr bland annat vilka krav på tilläggsupplysningar som ska finnas och vilka transaktioner som ska redovisas. (Schuster, 2008) Ramverket är ingen generell teori även om det ibland betraktas som detta utan snarare ett uttryck för vad normgivarna valt att lyfta fram (Schuster, 2008). Latour och Woolgar (1986) framhåller att varje påstående som läggs fram söker efter en faktalik status. Under resans gång möts det av både positiv och negativ kritik. Efter modifiering av det ursprungliga påståendet har acceptans nått och därmed fakta skapats.

”Svagheter i den bild av företagsledningens roll i rapporteringskedjan som ges i ramverket kan få negativa konsekvenser för bland annat redovisningens legitimitet, utomståendes möjligheter att bedöma företagets förmåga att generera framtida kassaflöden och marknadens funktionssätt.” (Schuster, 2008, s 37)

Vad är då avsikten med den finansiella rapporteringen och för vem görs dem? Enligt ramverket ingår inte företagsledningen bland användarna utan avsikten är att investerare och kreditgivare ska få rättmätig information. Även leverantörer, kunder, anställda och allmänheten är i behov av information. (IASB, 2008) Sundberg (1985) stödjer detta och menar att årsredovisningens uppgift är att förmedla en bild av företaget till omvärlden det vill säga årsredovisningen är företagets ansikte utåt. Fokus bör dock enligt Schuster (2008) ligga

på kapitalplaceraren då övriga intressenters informationsbehov anses uppfyllt om kapitalplacerarna får sina behov tillgodosedda (IASB, 2008).

Frågan rörande vem årsredovisningen vänder sig till diskuteras även i Balans då alla intressenter får samma information. Johansson & Adolphson (1998) tror att årsredovisningarnas användning som kommunikativt hjälpmedel kommer att minska eftersom företagens årsredovisningar är svårlästa och långa. Rapporterna innehåller långa meningar och ord, kombinerat med en avancerad meningsbyggnad, vilket gör det svårt för en lekman att läsa och analysera dem. Tidigare studier påvisar att vid användandet av innehållet i en årsredovisning krävs expertkunskap eller en magisterexamen i redovisning eller finansiering (Johansson, 1984a; Bohlin, 1986; Johansson & Adolphson, 1998). Detta stöds även av Lagerström (1996) som menar att det krävs lång utbildning för att förstå måttens definitioner och Holmberg (1982) som menar att det tekniska språket avviker från vanligt språkbruk. Exemplet han använder är ordet vinst vilket en ”vanlig läsare” kan relatera till i verkligheten men när företagen använder det i årsredovisningarna hittas det på flera olika nivåer rörande företagets resultat och återger inte det resultatet som läsaren förknippar ordet vinst med. Detta gör att den ”vanlige läsaren” inte kan tillgodogöra sig informationen som lämnas i företagens årsredovisningar. Jones (1993) talar om studier som påvisar att ordförrådet och den komplexa meningsbyggnaden i rapporterna är svårare att förstå i jämförelse med andra företagspublikationer. Det finns även forskningsresultat som antyder att årsredovisningarnas förståelse minskar med tiden och att denna situation inte blir bättre utan snarare sämre.

Företagsledningen har en viktig funktion i att förklara och lämna information till de finansiella rapporterna (IASB, 2008). De har mer kunskap om företags affärer än vad utomstående har och genom att ge relevant information till de finansiella rapporterna kan de öka användbarheten av dessa.

“The usefulness of financial report to investors, creditors, and others in forming expectations about an entity is enhanced by management’s explanations of the information in them. Management knows more about the entity and its affairs than external users do and can often increase the usefulness....In addition, financial reporting often provides information that depends on, or is affected by, management’s estimates and judgments.” (IASB, 2008, s. 23)

En tankeväckande fråga som kan ställas är om företagsledningens perspektiv och avsikter har någon betydelse för den information som lämnas. Ledningen är vald för att de ska förvalta ett företag och resultatet av deras arbete avspeglas i den finansiella rapporteringen. (Schuster, 2008) Utelämnas viss information dels för självändamål och dels konkurrenssyfte som är av *betydande* art för kapitalplacerare. Vad får då detta för konsekvenser? Ramverket undviker att behandla denna intressekonflikt av företagsledningen både som upprättare och användare av rapporten. De kan välja vilka transaktioner som redovisas och val av mätmetod utifrån ramverket men det finns olika sätt att framställa företaget på utifrån olika principer, mätmetoder och tilläggsupplysningar. *”Det finns inga perfekta redovisningsmått men väl intelligent och ointelligent användning av imperfekta mått”* (Johansson, 1984c, s. 12). Den effekt på periodiska utfall och ställning som redovisas påverkas av dessa val. Den information

som är mest användbar för företagsledningen att fatta beslut kan även vara mest användbar för övriga intressenter och bör i så fall finnas med i den finansiella rapporteringen (Schuster, 2008). Den finansiella informationen spelar även en avgörande roll för en väl fungerande kapitalmarknad och för verksamheten i företag över hela världen (Ball, 2004).

Det finns två olika sätt att analysera en årsredovisning, ett internt och ett externt perspektiv. Vid den externa analysen, som denna studie handlar om, analyserar utomstående ett företags bokslut och har därmed inte tillgång till ytterligare detaljerad information som kan hjälpa till att tolka informationen som ges i bokslutet. För att kunna analysera ett bokslut krävs det därför en viss förkunskap hos användaren med bland annat grundläggande kunskaper i redovisning och beskattning. (Lundén och Ohlsson, 2006)

Årsredovisningen anses vara ett viktigt PR-dokument (Notering, 1984) och en representation av företaget där språket ska vara enkelt och beloppen lätta att bryta ner men det är även viktigt att det finns en kontinuitet så att läsaren känner igen sig (Davegårdh, 1986). Företag vill dock framstå i bättre dager när det går dåligt och därmed uppstår det skönhetsfläckar i företagens årsredovisningar, vilket kan resultera i en försköning av informationen (Bringert, 1984; Jones, 1993). Holmberg (1982) påpekar att intresset för årsredovisningar är stort och trenden innebär att de blir utförligare både vad gäller omfattning och innehåll. Malmström (1985) återger Eks, Skölds och Hedlunds diskussion där de menar att avsikten med årsredovisningen är att ge en så sann bild av företaget som möjligt så att investerarna kan bedöma hur väl företaget förvaltats och hur framtiden kommer bli. Ek menar att tyvärr får investerarna inte alltid denna objektiva bild av verkligheten då företag försöker försköna sitt eget resultat för att verka bättre än konkurrenterna. Siegel (2006) stödjer detta då han pekar på att företagen ibland använder ovanlig eller aggressiv redovisning för att snygga till siffrorna då de vet att investerare bygger sina beslut på dessa.

I the CPA Journal (Anonym, 1999) poängterade SEC:s före detta ordförande Levitt att företag måste tänka långsiktigt vad gäller finansiell rapportering och att tankesättet måste bygga på öppenhet och förtroende. Levitt fortsatte att uttrycka sin oro för att kvalitén på den finansiella rapporteringen urholkas då företagen ger vika för marknadens förväntningar. Detta innebär att ett mönster bestående av påhitt och psykning måste brytas för annars förlorar investerarna förtroendet för systemet vilket vållar osäkerhet och instabilitet.

Globaliseringen, utökat aktieäggande och samhällets rörelse mot mer öppenhet och transparens har lett till att marknaden ställer högre krav på den finansiella informationen (Wennberg, 1997a). Rundfelt påtalar att de tidigare tunna årsredovisningarna innehöll mer känslor och engagemang men gav egentligen mer frågor än svar (Wennberg, 1997b). Mellstig påpekar att näringslivet måste förstå investerarna och ge dem tilläggsinformation så att investerarna kan analysera och värdera företaget till rätt pris vilket medför att nya hjälpmedel så som kassaflödesanalys behövs (Holmquist och Johansson, 1998a). Edhammar menar att det oftast inte uppstår problem kring redovisningsprinciper men att svårare tider kan ändra på detta. Han anser även att flerårsrapporterna inte ger den information som de skulle kunna ge på grund av

att kommentarer saknas och varnar för att ”*siffror utan ord är ibland sämre än inga siffror alls*” (Holmquist och Johansson, 1998b, s.12-13).

Struebs Jr och Thomas (2009) framför att en del anser att gapet mellan den finansiella rapporteringen och kvalitén på den informationen som investerare och kreditgivare behöver för att fatta rätt beslut bara växer. De menar att komplexiteten är huvudorsaken till gapet det vill säga den finansiella rapporteringen är svåra att förstå och tillämpa. Det ökande problemet med komplexiteten i rapporteringen sträcker sig lång tid tillbaka, men har under de senaste åren blivit alltmer påtaglig. Komplexitet är enligt Struebs Jr och Thomas (2009) ett hinder för en effektiv informationsöverföring i de finansiella rapporterna och medför extra kostnaderna för reglering vilket leder till ineffektivitet och resulterar i att kapitalet inte fördelas optimalt. Orsaken till komplexiteten omfattar svårförstådda och svårtillämpade redovisningsstandarder eftersom de exempelvis kan leda till att motstridiga åsikter sammanförs och att resultaten jämnas till.

Årsredovisningen är det fundamentala för en person att läsa om denne vill förstå ett företag bättre. Orchard betonar att ”*Företagen har så mycket att vinna på att vara finansiellt tydliga*” (Wennberg, 1996, s. 5) men menar att företagen är arroganta till och med direkt nedlåtande då de säger att läsaren inte ska bry sig om siffrorna eftersom de kan vara förvirrande. Företagen menar att de kan sin sak och därför bör läsaren lita på dem. Det sägs även att företagen inte vågar dela med sig av all information för då blir den även tillgänglig för konkurrenterna. (Wennberg, 1996) Skole stödjer detta då han anser att företag är rädda för att avslöja affärshemligheter i årsredovisningarna och lägger istället pengar och tid på att försöka undvika att presentera känslig information (Balans, 1986). Företagen hävdar också att ytterligare information kostar mer tid och pengar (Wennberg, 1996).

Då tjänstesektorn växer blir kunskap den viktigaste resursen i företagen och troligen även den viktigaste tillgången i balansräkningen. Det är en osynlig tillgång, men anses vara en lagringsvara bestående av företagets anställda. Johansson (1985) ger som exempel en jämförelse mellan dataföretagens och verkstadsindustrins anställdas börsvärde där dataföretagen har ett betydligt högre värde. De redovisar även en hög räntabilitet på eget kapital och detta beror på att kunskapskapitalet hos de anställda betyder mer än penningkapitalet. Johansson (1985) poängterar att människor är en lättillgänglig tillgång vilket medför att det mänskliga kapitalet bör förnyas och utvecklas kontinuerligt. (Johansson, 1985) Olsson (2002) undrar över är var i årsredovisningarna det kan utläsas om företagets anställda och företagets investeringar i kompetensutvecklingen. Hon menar att denna information som saknas är viktig för att kunna få en bild av företagets hela verksamhet och värde. Detta är extra viktigt i företag där verksamheten är uppbyggd kring service och tjänster.

Den nya ekonomins företag definieras av Morgan Stanleys VD Moukheibir som ett ”*företag som oberoende av sektor och ålder har anammat IT-teknologi och Internet för att sköta sina affärer på en daglig basis*” (Holmquist och Johansson, 2000, s. 35). De företag som om fem år inte är internetföretag kommer inte vara företag mer. Förändringarna som företagen gör innebär att kostnaden för exempelvis kom åt nya kunder minskar, eliminerar mellanhänder

samtidigt som kundservicen kan utökas och förbättras. Moukheibir anser att företagen måste beskriva sina kunder och marknader, det vill säga bli mer öppna med vem som är deras kunder. Att lämna information till marknaden borde ligga i företagets intresse för annars kommer analytiker göra egna prognoser och antaganden. Moukheibir poängterar också att marknaden inte gillar överraskningar oberoende om de är dåliga eller goda. Exempelvis så kan en plötsligt god nyhet medföra att investerare ifrågasätter företagets förmåga att förutsäga olika händelser. Investerare vill kunna lita på att företaget vet vad de gör. Om företagen vågar vara öppna och visa sina siffror blir belöningen oftast att aktiekursen förbättras. (Holmquist och Johansson, 2000)

4.2 Nyckeltal

Under en längre tid så har investerare använt nyckeltal för att analysera företags finansiella ställningar. Genom olika nyckeltal sammanfattas ett företags ekonomiska ställning. Siffrorna som används tas både från resultaträkning och från balansräkningen. Meningen med en nyckeltalsanalys är att visa ett företags ekonomiska resultat och finansiella ställning på ett översiktligt sätt. De olika nyckeltalen som används kan bland annat ge information om ett företags betalningsförmåga, skuldsituation, lönsamhet och marginaler. (Lundén och Ohlsson, 2006) Enligt Rundfelt (1985) finns här en stor brist då företagen oftast inte beskriver hur beräkningar för nyckeltalen gjorts. En annan brist är att definitionerna skiljer sig åt från bolag till bolag vilket gör att jämförbarheten försvinner. Detta stödjer Holmberg (1982) genom att beskriva hur en granskning påvisar att nyckeltals definitioner skiljer sig åt från företag till företag och att en del anser att företagets nyckeltal endast fyller en funktion nämligen att jämförelser sker mellan år och inte mellan företag. Johansson (1984a) hävdar att årsredovisningens avsikt är att lämna lättförståeliga, relevanta och betydelsefulla redovisningsmått till aktiemarknaden. Skälet till att nyckeltalsinformationen bör förbättras är att redovisningshandlingarna blir mer och mer svårtillgängliga vilket även innebär att användaren får förlita sig på att måtten beräknats tillförlitligt. Årsredovisningarna behandlar en hel del finansiella nyckeltal så som vinst per aktie, räntabilitet, soliditet osv. Företagen gör dock olika val vad gäller både nyckeltal och mätsystem vilket stödjer Rundfelts påstående. En viktig poäng som O'Hanlon och Peasnell (1996) lyfter fram är att försiktighet måste brukas när jämförelser mellan olika företag i olika branscher görs.

En klassisk fråga inom redovisningsforskningen är om nyckeltal kan förutspå händelser av ekonomisk karaktär. Enligt Englund (2003) kan nyckeltal göra just detta. Som grund till hans påstående är en svensk studie där resultatet hjälper till att förutspå om ett företag hamnar i

betalningssvårigheter eller inte. Studien använder sig av Altmans grundmodell⁴. För att vara effektiv bör beräkningarna i räkenskapsanalysen vara under en tidsserie så att trender och tendenser kan utläsas och utifrån dessa kan sedan eventuella betalningsproblem påvisas. Morris (1997) är kritisk till användandet av sådana här modeller som förutsäger vilka företag som klarar sig eller ej och menar att företag som befinner sig i riskzonen kan bli felaktigt utpekade vilket kan få konsekvenser i form av förlorade investerare. Engström (2002) påpekar även att grunden för nyckeltalen ligger i redovisade värden som visar den finansiella situationen just för det enstaka tillfället. Detta kan medföra att de inte är representativa för gällande verksamhetsår.

Nyckeltalen som Engström (2002) valt anser han vara centrala och användbara vid bedömning av den framtida betalningsförmågan. Nyckeltalen beräknas utifrån företagets officiella årsredovisning och är därför tämligen enkla att beräkna. Engström (2002) menar även han att det kan vara besvärligt att dra slutsatser om ett företags finansiella status utifrån företagets årsredovisning och dess nyckeltal. Det kan till och med leda till att felaktiga slutsatser dras och vid jämförelse med andra liknande företag kan jämförandet bli missvisande då företag för det mesta är unika. Rundfelt (1985) stödjer detta genom en analys av 1984 års årsredovisningar och menar att avvikelserna i definitioner av nyckeltalen är mycket stora mellan börsföretagen. Detta medför att nyckeltalen inte kan användas för jämförelser mellan företag och därmed förloras en viktig funktion. Därför anser Rundfelt att det är viktigt med en ökad enhetlighet vad gäller nyckeltals definitioner. Rundfelt påtalar även en annan brist det vill säga att företagen oftast inte visar nyckeltalsberäkningarna i sina årsredovisningar. CFA Institute har i sin bok sammanfattat behoven som finansanalytiker önskar medtages i finansiell rapportering och menar att exempelvis redovisningen bör vara neutral och utformas utifrån kapitalmarknadens krav (Rundfelt, 2006). Rundfelt (2006) finner att det även för en tränad läsare av årsredovisningar är önskvärt att uppställningar standardiseras och därmed underlättar rapporteringen av företagets resultat och nyckeltal. För att öka jämförbarheten har Holmberg (1982) tidigare gett som förslag att informationen ska vara standardiserad och sedan får företag själva peka ut vad de anser vara relevant och unikt i deras verksamhet exempelvis i beskrivningen av företagets verksamhet som brukar finnas med i årsredovisningarna. Loth (2007) påpekar att årsredovisningarna och definitionerna kan vara förvirrande och kan komplicera förståelsen av rapporten då de inte är standardiserade. Han tror inte att situationen kommer ändras och rekommenderar därför läsare av rapporter att införskaffa ett bra ekonomiskt lexikon. Chua (1996) och Wahlström (2009) påtalar även de att brister finns och att ekonomistudenter bara får lära sig teoretiskt men inte praktiskt att analysera och tolka nyckeltal. Dagens investerare arbetar enligt Frankfurter, McGoun och Allen (2004) utifrån snarlika metoder då de flesta har en akademisk utbildning som lärt dem att göra bedömningar utifrån kvantifierbara formler. Tillvägagångssätten har lärts ut av en

⁴ Edward I. Altman är en akademiker som redan 1968 undersökte om en sammansättning av finansiella nyckeltal kunde förutse konkurs.

lärare som i sin tur blivit lärd samma saker i sin utbildning. Detta har lett till en allmänt accepterad metod att gå tillväga vid bedömningar av företags ställning. När ett tillvägagångssätt blir allmänt accepterat uppstår enligt Latour och Woolgar (1986) fakta.

Bankers finansiella rapporter bör granskas djupgående så att viktiga faktorer kan lyftas fram innan läsaren vet hur banken mår. Enligt Loth (2007) måste siffrorna i årsredovisningen korrigeras och sträcka sig över en längre period så att de kan användas för att bedöma ett företags ekonomiska ställning och återspegla tendenser. En annan viktig aspekt är konjunktur och ränteutveckling eftersom dessa påverkar bankers ekonomiska resultat (Wagner, 2007). Loth (2007) påtalar att bokföring är en konst som består av företagets uppskattningar och bedömningar som påverkar företagets finansiella rapport. Det krävs en noggrann, ärlig och uppriktig ledning som kontrolleras av krävande, stränga och obevekliga externa revisorer för att en finansiell rapport ska skildra företagets verkliga ställning. Därför bör en läsare ha ett skeptiskt förhållningssätt och ställa sig frågan om det som presenteras i rapporten verkligen stämmer. Volker (2002) talar om en kris i förtroendet och att företag förser sina balans- och resultaträkningar med siffror som är svårförståeliga och analyserade eller ännu värre att företagen tar riskerna helt utanför balansräkningen .

Balansräkningen i en bokslutsrapport visar på en ögonblicksbild, hur företagets ställning är just idag. Resultaträkningen är däremot en ackumulering av siffror under bokslutsperioden som vanligtvis är ett år. I banker som handlar mycket med valutor kan valutakursförändringar återspeglas i resultatet, både av positiv och negativa art. I en tid av finansiell oro och förändringar som kan vara kraftiga är det väsentligt att ha duktiga finansavdelningar som har säkrat valutorna i bland annat optioner. (Lundén och Ohlsson, 2006)

Loth (2007) poängterar att det är viktigt för en investerare att veta hur de ska arbeta med siffrorna i de finansiella rapporterna. För att veta hur ett företag mår krävs förnuftig tolkning och analys av balansräkningar, resultaträkningar och kassaflödena för att upptäcka investeringsegenskaperna. Han betonar att investerarna inte ska glömma bort verkligheten och bör därför undersöka branschen där företaget är verksam. En första bedömning enligt praxis görs genom att betrakta om företaget har en stark balansräkning, god vinst och ett positivt kassaflöde. Johansson (1984b) menar att det behövs ett enhetligt vinstmått men även att det behövs någon sorts standardisering för beräkning av nyckeltal, men frågan är hur det ska göras där ett av alternativen är att lägga in det in nuvarande lagstiftningen och ett annat alternativ är ny lagstiftning. En forskare står bakom detta och menar att det alltid är bättre att få tydliga normer än att vara beroende av bedömning när det gäller problem och två andra forskare stödjer detta då de menar att jämförbar statistik inte kan frambringas om alla gör precis vad de själva anser vara korrekt (Porter, 1995). Holmberg (1982) berättar att det redovisningsmässiga resultatet anses vara allt för enkelt att manipulera vilket lett till att tyngdpunkten i rapporteringen förflyttats mot likviditeten då den anses öka förståeligheten då likvida medel är något som alla känner till och begreppet uppfattas som rättvisande och objektivt.

4.2.1 Kassaflöde

Loth (2007) varnar för att bara fokusera analysen till balansräkning och resultaträkning, då han anser att kassaflödesanalysen innehåller viktig information som kan gå förlorad. Det främsta intresset ligger i att kunna konstatera ett företags förmåga att generera framtida nettokassaflöden (Schuster, 2008). För att kunna prognostisera ett företags framtida kassaflöden behövs information om prestationer utifrån bokföringsmässiga grunder. Enligt FASB:s ramverk räcker det inte med information om historiska värden utan måste kompletteras med bland annat kommande transaktioner som kan få konsekvenser för kassaflödet (Schuster, 2008).

Kassaflödet är betydelsefullt då intäkter redovisas när de levereras och kostnader när de uppstår men sammanfaller inte alltid med det faktiska mottagandet och utbetalandet av pengar (Loth, 2007). Carlsson (1978) och Strandberg (1978) anser att den ekonomiska informationen bör vara mer användarvänlig då även lekmän läser den och har svårt för att förstå fackspråket. Därför anses kassaflödet vara en bra association då den ger en verklig bild av företagets ställning. En lekman kan då se företagets kassa som sin egen plånbok där pengar betalas in och ut. Carlsson (1978) anser att kassaflödesanalysen ska kunna kopplas till prognoser för efterföljande år för att generera kontinuitet. Han poängterar också att analysen inte ska ersätta något utan ska vara ett komplement till årsredovisningen. Hegstad (1982) stödjer detta och menar att kassaflödesanalysen är den mest intressanta som enskilt kan ge betydelsefull information om företagets verksamhet och finansiella status. Analysen har dock svagheter som innebär att betalningsflöden som är av intern operativ respektive extern finansiell karaktär mixas och hamnar på fel ställe i kassaflödesanalysen. Detta förhindrar att informationen får den vikt och verkan som den skulle kunna ha fått. Jönsson Lundmark (1992), Foster och Ward (1997) samt Atrill (2001) skriver att kassaflödet är ett hjälpmedel för att se företagets finansiella status och förmåga att överleva. Seigel (2006) stödjer detta och menar även att till följd av olika företagsskandaler, såsom Enron, Worldcom och Parmalat, är det numera allmänt känt att företag kan manipulera siffrorna på olika sätt. Kassaflödesmätningar har därför anammats då kontanter inte anses kunna manipuleras. Detta är enligt Siegel (2006) en missuppfattning då konstlade öknings av kassaflödet kan göras. Exempelvis kan företag hålla in betalningar till sina leverantörer vilket tillfälligt ökar kassaflödet men då leverantörerna troligen efter ett tag kommer att pressa fram betalningar i rätt tid så kan företagen inte göra så från år till år. Ett annat sätt är att betala leverantörerna med till exempel banklån vilket ger företaget möjlighet till att förflytta tidpunkten för betalning.

I en bok recenserad av Rundfelt (1994) poängterar Elling att vid analys av ett företag så kan företagets kassaflöde markant skilja sig från vinsten och därför är det betydelsefullt att upprätta en kassaflödesanalys. Kassaflödet har till om med blivit ett viktigare mått än resultatet och detta stöds av statistiska studier (Holmquist och Wennberg, 1996; Olson, Falkman och Pauli, 1998). Holmquist & Johansson (1998a) går snäppet längre och säger att

kassaflödet är bättre än vinstmålet. Thomas Lee, en tidigare akademiker, stödjer finansanalytiker och argumenterar för att kassaflödesanalysen bör införas i årsredovisningarna för att tillföra relevant och förstälig information som även investerare utan redovisningskunskaper kan tillgodo göra sig (Olson, Falkman och Pauli, 1998). Utbildningarna har fått ge plats åt kassaflödesanalyser eftersom det de senaste fem åren skett en ökad användning av kassaflöden för värdering av företag (Wennberg, 1996).

På ett seminarie skildrar Siling, före detta koncernekonomichef på SE-Banken och ledamot av redovisningsrådet, för åhörarna att om ett vanligt företag beskriver finansieringsbeslut och investeringar i balansräkningen så är balansräkningen bankens verksamhet. Balansräkningen speglar inte bara bankens egen verksamhet utan även deras kunders förfaranden som banken inte kan styra över. Ett annat problem är även frågan om vad som är likvida medel för en bank. Han menar att dessa problem är grunden för att banker inte gör någon kassaflödesanalys. Tidigare försök i bankerna med kassaflödesanalys visade sig vara problematiska då det blev svårt att redogöra för rörelserna på kundernas konton och för att få ihop analysen vara bankerna tvungen att infoga en rad för ”övrigt, netto”. Jan Siling poängterar dock att bankerna är intresserade av sina flöden men har svårt att beskriva dem med hjälp av kassaflödesanalysen. Andra problem som även kan uppstå kommer ur förändringar av omstruktureringsreserver, valutaeffekter eller annat. Siling påtalar också att om IAS 7⁵ införs så kommer bankerna i framtiden förpliktigas att upprätta kassaflödesanalys. (Holmquist och Wennberg, 1996)

4.2.2 Räntenetto

En banks huvudsakliga uppgift är att hantera spridningen mellan avsättningarna såsom skulder, lån och tillgångar. De främsta faktorerna att reflektera över när det gäller om en banks finansiella resultat följer sin avkastningskurva är enligt Wagner (2007) ränterisken och kreditrisken. Ett positivt räntenetto eller positiv räntespridning uppstår när räntan för utlåning genererar mer än räntan för inlåningen. Och det är storleken på denna spridning som är avgörande för om en bank tjänar pengar eller ej. Resultatet av skillnader i tidsplanen vad gäller periodiserade förändringar och ändrad kurs och avkastningskurvans relationer blir att räntenettet kommer att variera. Ytterligare förändring som kan medföra omställningar i både storlek och blandning av en banks belopp i balansräkningen är ändringar i marknadsräntorna. Banken tjänar alltså på att låna ut pengar till en ränta som avviker från räntan på inlånade pengar. Inlåningarna löper oftast på kortare tid vilket medför att de anpassar sig snabbare till rådande marknadsränta än vad utlåningar gör. Detta leder till att en obalans mellan tillgångar

⁵ IAS 7 Kassaflodesanalys trädde i kraft i Sverige den 1 januari 1994 (FARSRS, 2008)

och skulder uppstår på bankens balansräkning. Obalansen som skapas på grund av olika löptider genererar bankens räntenetto. Om kurvan planar ut eller omvänds sätts en banks räntenetto under press och när kurvan återgår så förbättras räntenettet för det mesta. Banker försöka övervinna avkastningens utplaning genom att höja avgifterna för sina tjänster. Detta gör att banken blir mindre beroende av räntenettet då bankens intäkter ökar med hjälp av avgifterna. Han menar även att den största orsaken till en banks negativa resultat och förlust av pengar kan vara kreditrisken som på kortsikt kan manipuleras. (Wagner, 2007)

4.2.3 Kreditförluster

Davis (1991) beskriver att i en recession kommer brist på tillgängliga krediter leda till en depression i en redan utsatt global ekonomi vilket skedde på 1970 och 1980- talet. Sett som en allvarlig hotbild kan händelsen grundas på två olika förslag. Det första påståendet bygger på att de senaste kreditförlusterna hos bankernas ökar till den grad att deras risktagande leder till att medel antingen minskas eller dras tillbaka. Det andra påståendet bygger på bankers balansräkning inte har förmåga att ta med mer i bokföringen trots en vilja att fortsätta låna ut pengar. Det finns en antydning att åtminstone en del av det globala banksystemet blir tvungna att verkställa en krympning av balansräkningen. En av de troligaste faktorerna till detta är bankernas kollektiva förmåga att bygga upp en kapitalbas till ett adekvat värde. Denna förmåga påverkas negativt utav förankrandet av kreditförlustreservbestämmelserna. Rådande situation och de faror som påstås vara förknippade med den kan förklaras med att kapitalmarknaden misslyckades med sin utdelning och bankerna uppmanades att finansiera mycket av den långvariga högkonjunkturen. Med tanke på detta så är det inte så konstigt att vissa banker i vissa länder redan i början av lågkonjunkturen har stora kreditförluster. Trots detta menar Davis (1991) att tidigare historier inte behöver upprepa sig och att dålig lönsamhet är orsaken till att banksystemet är känslig. Han antar att det kan vara svårt att gå med på en minskning av kapaciteten i systemet för att undvika en eventuell kreditåstramning. I det långa loppet så avgör lönsamheten på det som återstår om dagens hotbild blir morgondagens verklighet.

Kreditförlusterna som ska redovisas i bankens resultat kan vara konstaterade eller befarade det vill säga konstaterade ifall förlusten bekräftats eller befarade då banken förväntar sig en förlust. Vid en befarad förlust skall banker skriva ner fordringen ifall förlusten förefaller trolig. Bedömningen av kreditförlusten består av en subjektiv bedömning som leder till att bankerna inte värderar en förlust på samma sätt. Det uppstår även osäkerhet kring när en befarad förlust bör beaktas. Subjektiva bedömningar sker även när banken vet att en kund kan komma att få betalningssvårigheter och samtidigt inte vet om kunden kommer att kunna fortsätta betala sin skuld till banken. I balansräkningen finns en brist som innebär att de kortfristiga skulderna vanligen blandar samman den löpande verksamhetens rörelseskulder med räntebärande skulder av kortfristigt slag. Problemet här att användaren inte får en

helhetsbild av bolagets totala lånebörd samt försvårar förståelsen av rörelsekapitalets utveckling och omfattning. (Hegstad, 1982)

För analyser av bankers årsredovisningar menar Raspe (1992) att det bör ställas krav på genomlysning av principer, riskkoncentration och större exponeringar. Banken delar enligt Tegin och Wolrath (1997) in sina kreditförluster i konstaterade, befarade och potentiella förluster. Finansinspektionens huvudregel vid värdering av fordran är att individuell värdering skall ske av alla krediter. Finansinspektionen definierar kreditrisk som risken att kredittagaren inte uppfyller sina skyldigheter gentemot banken men även risken att den ställda säkerheten eller borgen inte täcker bankens fordran då kredittagaren inte kan betala sin kredit ingår.

Verkligt värde anses vara en färskvara och under uppgångs år på 1980-talet borde ett långsiktigt värde ha eftersökts. Bankers problem är att beräkna kreditförluster och principerna som används kan inte tillämpas vid balansvärdering av ett fastighetsbestånd. Balansvärderingen utgår ifrån det bokförda värdet på balansposten och jämför det med det verkliga värdet för att sedan ta ställning till om det bokförda värdet ska ändras eller ej. (Jönsson Lundmark, 1993) Raspe (1992) anser att det finns skäl för att använda verkligt värde när företag värderar utestående krediter. Det finns annars en fara för att gamla kreditproblem hos banker kan komma att belasta framtiden. Orsaken till detta kan vara att banker har allt för stora utstående krediter där räntan är för låg i förhållande till de risker som associeras med krediterna. Då stora kreditförluster drabbar bankerna kommer redovisningens jämförbarhet påverkas under lång tid framöver eftersom skickligheten att handskas med problemkrediterna skiljer sig åt hos bankerna. Argumenten som talar för den traditionella redovisningen är flera. Bland annat är de välkända då dessa under en lång tid utvecklats och beprövats, de stämmer väl överens med redovisningsseden i flertalet länder och de stöds av nationell lagstiftning samt redovisningsanvändare. Ett annat stöd för den traditionella redovisningen är att bankernas fordringar anses ligga kvar tills de förfaller och löses in. Fordringarna är inte ämnade för handel och därför kan inte prissättningen mätas på en aktiv marknad vilket medför att värdering till verkligt värde anses leda till meningslösa värdeförändringar.

”En banks ekonomiska hälsa är ofta en spegelbild av den marknad den tjänar.” (Tegin och Wolrath, 1994, s.19) Problemen varierar från bank till bank och beror bland annat på ökning i utlåning, utlåning till marknader och företag där erfarenheter hos banken saknas, en större utlåning till en särskild bransch och/eller marknad, intern kontrollbrist vid kreditförloppet, avsaknad vad gäller kompetens och/eller vilja vid bedömning av kredittagaren och dess betalningsförmåga samt pantens värde. En annan orsak kan vara en banks kreditkultur som innehåller krafter som genererar ett visst klimat som sporrar till ett särskilt kreditgivningsbeteende. En god kreditkultur bevaras genom att banken koncentrerar sig på kvalitet och långsiktiga mål med en lugn och stabil tillväxt som värnar om en accepterad lönsamhetsnivå. Kreditsystemets och kreditorganisationens utformning är av stor betydelse för kreditkulturen. En centralt styrd bank anses kunna upprätthålla en god kreditkultur i jämförelse med en decentraliserad bank. (Tegin och Wolrath, 1994)

Tegin och Wolrath (1997) rekommenderar att en komplettering av Finansinspektionens regelverk görs för att redovisningen skall bli mer rättvisande. Förslaget innebära att banker får möjlighet till "generella reserver för potentiella förluster" (Tegin och Wolrath, 1997, s.7). Tegin och Wolrath (1997) vill att de latent kreditriskerna skall redovisas för annars är inte lönsamheten riskjusterad enligt dem. Förslaget anses viktigt för marknaden och Finansinspektionen som behöver information om bankens kreditexponering och dess kvalitet för att kunna göra en bedömning av ett företags resultat och finansiella situation. För att kunna mäta kreditriskerna kommer det krävas ett riskklassificeringssystem hos bankerna vilket är under uppbyggnad. Det finns dock en risk med att komplementet leder till att bankerna överreserverar för latent kreditrisker, men risken är troligen inte så stor eftersom aktieägarna vill ha så bra resultat som möjligt och därmed hålls avsättningar nere. Ytterligare en restriktiv källa finns då avsättningarnas rimlighet kommer granskas av både externa revisorer och Finansinspektionen. Af Jochnick och Mettinger (1997) kritiserar detta förslag och menar att brister skulle uppstå vid matchning mellan intäkter och kostnader då modellen medför att kalkylerade förluster kommer att redovisas redan då lånet godkänns.

Af Jochnick och Mettinger (1997) poängterar att en av lärdomarna från finanskrisen är de ändamålsenliga regler för bedömning av osäkra fordringar. Detta medförde att kreditförlusterna tydligare kom fram i årsredovisningarna och i noterna visades en uppdelningen på befarade och konstaterade kreditförluster. Ytterligare en lärdom var att reglerna för värdering av panterna som lämnats som säkerhet på osäkra fordringar var rimliga. Sedan finanskrisen har redovisningsutveckling rörande finansiella instrument gått framåt och synen på marknadsvärdering och tidens vikt för värdet. En ökad ambition ges för finansiella risker genom en modern riskhantering i form av nya tekniker för mätning, styrning och kontroll av riskerna.

Den 1 januari 2002 övergick bankerna till att bedöma om kreditförlusterna sannolikt har inträffat och om så är fallet så skall en gruppreservering ske trots att förlusterna inte kan hänföras till individuella krediter. Detta stämmer väl överens med allmänna redovisningsregler men innebär att de frångår principen att alla kreditförluster skall kunna hänföras till en individuell problemkredit. Anledningen till att de nya reglerna införs i bankerna är de finansiella kriserna i början på 1990-talet där det uppfattades som om redovisningen inte reagerade tillräckligt snabbt på förändringen i omvärldsfaktorer. De nya reglerna innebär att reserven skall bestå av förluster som orsakats av redan inträffade händelser och inte risken för framtida förluster i befintlig kreditstock som beror på händelser i framtiden. En kompensation av högre ränta krävs då det finns en extra hög risk för framtida förluster. (Månsson och Nilsson, 2002)

Det uppstår en del problem då reserveringen beror på redan inträffade händelser men avser förluster som i framtiden förväntas bli identifierade. Ett annat problem är att Finansinspektionen bara talar om att reserveringen skall tillämpas konsekvent med hjälp av logiska och tillförlitliga metoder, men talar inte om hur beräkningen av den gruppvisa reserven bör ske. Bankernas troliga förlustnivåer brukar grupperas i olika riskklasser där de

framtida förlusterna rangordnas beroende på sannolikheternas storlek. Månsson och Nilsson (2002) hoppas på att årsredovisningarna kommer innehålla tydliga beräkningar av reserven som överensstämmer med Finansinspektionens upplysningskrav.

4.2.4 Kapitaltäckningsgrad

Kapitaltäckningsgraden mäter hur stabil banken är och vilken buffert den har mot oförutsedda händelser. Lönsamhet och risktagande mäts genom redovisningen som fungerar i egenskap av tolkare utav företagets och marknadens mål. Redovisningen visar inte bara en spegelbild av verkligheten utan skapar även en bild av verkligheten genom sättet som används för att definiera och mäta. Artsbergs studie visar att med början på 80-talets mitt accepteras en ökad risk i redovisningen och att skälet till detta är globaliseringen och den rättvisande bilden i redovisningen. Jämförbarhetsproblemet anses vara det största problemet i redovisningen. Ett sätt att överbygga detta problem är att lämna full upplysning om vilka mätprinciper företaget använder. (Artsberg, 1993) Herolf och Wissén (1989) menar att det finns stora finansiella risker i de svenska företagens balansräkningar och att det till och med finns en del företag som har finansiellt risktagande som affärsidé. Problemet är att det inte alltid har uppmärksammats i företagets årsredovisningar och en plötslig förändring i till exempel växelkursen kan få konsekvenser i resultaträkningen. Ökade finansiella risker i företagen ställer ökade krav på upplysningar i årsredovisningen vilket Wihlborg och Bäckström (2002) behandlar. De finansiella riskerna som nämns i artikeln är ränterisk, valutarisk, aktierisk, kreditrisk samt likviditetsrisk. Upplysningarnas uppgift är att ge en ökad förståelse för hur företagets ställning, resultat och kassaflöden påverkas av de finansiella instrumenten samt hjälpa till att värdera storlek, tidpunkt och risker på kassaflödena som kan hänföras till instrumenten. Finansinspektionen i sin tur föreskriver att banker ska ge information om sin exponering mot och hantering av finansiella risker samt andra betydelsefulla risker. Detta innebär att bankers årsredovisningar kommer bli allt mer komplexa. Bankerna behöver dock även ha årsredovisningslagstiftningens krav på överskådlighet i åtanke. Bankerna kommer därmed att få väga hur väsentlig informationen är gentemot överskådlighetskravet. Upplysningskraven kommer bara att öka för bankerna då exempelvis nya kapitaltäckningsregler och IAS 39 införs vilket skapar en viss oro enligt Wihlborg och Bäckström. Därmed kommer kraven på att läsarna av årsredovisningarna ska kunna tillgodogöra sig ekonomisk information att bli större.

Basel I krävde att bankerna hade en kapitaltäckning på 8 procent av riskvägda tillgångar för att täcka oväntade fallissemang på en normalt fungerande marknad. I början av 90-talet förekom extrema konjunktursvängningar som medförde att bankernas kapital nästintill uttraderades. Basel II är en följd av att bankutvecklingen varit dynamisk, de nya finansiella instrumentens utveckling, globaliseringen samt bankkrascher på grund av att riskkontrollen varit för dålig. Närmare bestämt så har de tidigare enkla schablonreglerna inte motsvarat

marknadens behov på riskmätning och riskkontroll det vill säga reglerna blev omoderna. Basel II innebär att banken kan för var och en av de tre risktyperna välja mellan olika metoder. Valet står mellan en schablonmetod där Finansinspektionen anger alla riskvikter eller mellan två så kallade IRB-metoder (Internal Rating Based) som baseras på information om sakförhållandena kring bankens kunder. IRB-metoden har även de angivna parametrar från Finansinspektion förutom fallissemangrisken. Meningen med det nya regelverket är att riskhanteringen förbättras så att det blir svårare för finansiella kriser att uppstå. (Forsell och Lönnqvist, 2004) I Balans (Notering, 2004) kan utläsas att Basel II gäller från den 1 januari 2006 i Europa och handlar om nya kapitaltäckningskrav för banker.⁶ Basel I behandlade marknads- och kreditrisker, medans Basel II omdefinierar kreditriskerna och behandlar bankernas operationella risker. Forsell och Lönnqvist (2004, s.23) beskriver hur de tidigare ”reglerna inte täcker alla risker, inte är en god måttstock på finansiell styrka och inte differentierar risker på ett tillfredställande sätt”. De menar även att bankernas raka prissättning speglar att det inte görs en tillräcklig skillnad på goda och dåliga risker. Baselkommittén försöker även få med incitament till bra riskhantering och styrning vilket fattades i tidigare regelverket. Forsell och Lönnqvist (2004) poängterar att det primära med det nya regelverket inte är minskad kapitaltäckning utan snarare ett resultat i form av ökad effektivitet och bättre kreditbeslut med följd av färre kreditförluster.

Basel II:s huvudsyfte är att skydda stabiliteten i banksektorn vilket görs med hjälp av särskilda regler. Dessa anpassar det lagstadgade kapitalets storlek som en bank måste kvarhålla i balansräkningen genom att använda kreditriskvägning. Det vill säga ju högre risk ett företag bedöms medföra desto högre riskvikt och för att stödja skulden måste banken kvarhålla mer kapital i sin balansräkning. (Wilcox, 2003) De nya reglerna är komplicerade och innebär att bankerna måste ha kontroll över sina risker själva och koppla ihop detta med kapitalbehovet för att avkastningen ska bli så bra som möjligt (Notering, 2004). Forsell och Lönnqvist (2004) förklarar att det betyder att banken måste konstruera modeller och system som övervakar och mäter risker det vill säga utforma ett sätt som fastställer de riskvägda tillgångarna i överensstämmelse med bankens riskbegär. De riskvägda tillgångarna kan variera väsentligt men kapitaltäckningskravet på 8 procent som finns sedan tidigare kommer fortsättningsvis att gälla. Basel II kommer trots allt medföra förändringar i form av lägre kapitalkrav, men även riskhanteringen kan bli effektivare då komplicerade system byggs upp. Detta leder till att bankerna bättre kan uttrycka sin mängd risk vilket leder till att arbetet med den riskjusterade avkastningen kommer i första hand. Bankerna kommer, då de använder riskjusterad avkastning, få en bättre helhetsbild över vad det är som genererar pengar i banken och hur prissättningen bör ske.

Basel II kommer att delas in i tre pelare där den första behandlar beräkning av minimikapital i förhållande till bankens valda risknivå. Koncentrationen hos bankerna kommer att ligga i

⁶ Basel II trädde i kraft i Sverige 1 februari 2007 (Finansinspektionen, 2007)

denna pelare där olika riskkategorier identifieras; kredit- marknads- och operativa risker. Den andra pelaren manövrerar i första hand tillsynsmyndigheten som i Sveriges fall är Finansinspektionen. De gör en helhetsbedömning av bankernas riskkapital och kontrollerar om kapitalet är tillräckligt stort i förhållande till verksamhetens risker. Den sista pelaren behandlar bankers upplysningsskyldighet, den så kallade genomlysningen, vilken skall se till att allmänhetens intresse tillfredsställs genom att bankens beslutsmodeller förklaras. Detta krav är till för att marknaden skall ha möjlighet att utvärdera bankens riskhantering, exponering och kapitaltäckning. (Forsell och Lönnqvist, 2004)

Bankerna som förstått hur regelverket fungerar kan dra nytta av det och fördelen kan bli lägre kapitalkrav och deras möjligheter att styra företaget kommer också att förbättras. För de andra bankerna kan konsekvenserna bli katastrofala då kunderna de blir hänvisade kan vara av en sämre kategori men även fel marknad att arbeta med kan komma att väljas. Priserna på dåliga krediter kan komma att höjas och de goda krediterna att sänkas. (Forsell och Lönnqvist, 2004) Wilcox (2003) påtalar att marknadens totala utbud på kapital kommer vara oförändrad men att enskilda banker kommer påverkas då portföljens risk varierar från bank till bank. Om Basel II begränsar en banks förmåga att tillhandahålla finansiering kommer företagen att bli lidande då utbudet av bankfinansiering minskar. Detta kan komma att påverka kunderna där vissa får betydligt billigare lån medan de med dålig kreditvärdighet får svårare att bli godkända samt får betala mer för sina lån (Notering, 2004). Forsell och Lönnqvist (2004) stödjer detta då pengarna som återströmmar till marknaden på grund av en lägre kapitaltäckning förmodligen kommer påverka både räntor och kreditvolym. Wilcox (2003) betonar att det troligen kommer bli större spridning vad gäller ränta och andra avgifter förknippade med utlåning till företag. Ju större risken är för att ett lån ger dålig avkastning desto mer återspeglar det bankens utformning av högre ränta, särskilda överenskommelser eller krav på säkerheter. Kvaliteten på bankens riskhantering kommer få en avgörande roll på deras framtida kapitalkrav då exempelvis en bank med brister kan åsättas ett högre kapitalkrav än de 8 procent som lagstadgats vilket kan medföra att banken måste utöka kapitalbasen, därmed ökar bankens kostnader (Forsell och Lönnqvist, 2004). Wilcox (2003) menar att Basel II även kommer ge företagen möjlighet att se över vilken finansiering och vilka finansiella krav de har, vilken information som lämnas till finansörer samt möjlighet att undersöka marknaden i ett försök att få den lägsta kapitalkostnaden för företaget.

Ett sätt att utöka bankens finansiering för ytterligare utlåning är via hybridkapital, även kallat hybridlån då den inkluderar både en del skuld och en del eget kapital. Anledningen till att dessa finansiella instrument tillkommit är för att undvika påverkan på resultatet vilket låneräntan gör men är inte en förändring på det egna kapitalet. Finansiella instrument kan innehålla olika avtal med både rättigheter och skyldigheter till intressenter. Här uppstår problem om det inte finns ett avtal eftersom IASB:s ramverk endast innehåller definitioner av tillgångar och skulder vilket medför att eget kapital hamnar i en restpost, det vill säga det finns en brist. Bristen medför svårigheter att bedöma det finansiella instrumentets karaktär uppstår. Skall det finansiella instrumentet behandlas som en skuld eller eget kapital när en avtalsenlig förpliktelse saknas? Eftersom definitionen för skuld i IAS 32 inte är uppfylld så

kommer instrumentet att behandlas som eget kapital. (Falkman, 2009) Enligt Affärsvärlden (2006) anses hybridkapital vara billiga pengar som sänker finansieringskostnaderna, skattekostnaden medan bolagets kreditvärdighet stärks. Detta finansieringssätt är riskabelt då investeraren hamnar längst bak i kön, fast före aktieägarna, vid konkurs eftersom skulderna går före. Herin och Petersson (2009) menar att hybridlånen anses vara av stor vikt för banker eftersom bankernas utlåning till viss del måste finansieras med eget kapital enligt kapitaltäckningsreglerna. För att öka utlåningen har finansinspektionen höjt bankers möjlighet att finansiera sitt primärkapital med hybridlån vilket innebär att banker kan öka sina riskvägda tillgångar och därmed låna ut mer. Denna uppmuntran att låna ut mer pengar till allmänheten har inneburit att gränsen för hybridkapital höjts till 30 procent av primärkapitalet istället för tidigare 15 procent. Primärkapitalet är av bättre kvalitet och måste uppgå till minst 50 procent av det egna kapitalet. (Herin och Petersson, 2009) Mauritzon och Lundell (2009) poänterar att den mest väsentliga uppgift bankerna står inför framöver är att täcka kreditförlusterna, vilket inte hybridkapital kan göra då det inte är förlustbärande kapital. Den nya chefen för Finansinspektionen, Martin Andersson, menar dock att *"Nu är det viktigt att vi har samma spelregler som de andra länderna. Men på sikt kommer hybridkapitalets andel att minska igen, som jag ser det. Nu måste man dock lappa och laga efter läge"* (Svensson, 2009).

4.2.5 Räntabilitet

Räntabilitetsmått har sedan 1973 ökat markant då dess användare fått kännedom om måttens betydelse för att bevara en långsiktig tillväxttakt kombinerat med en godtagbar kapitalstruktur sett ur en risksynvinkel (Tidström, Ullbergs och Wärnegård, 1977). Tidströms, Ullbergs och Wärnegårds (1977) studie visar att få företag anger räntabilitet i mål eller prognoser men att den historiska informationen i termer av räntabilitet har ökat. Trots detta finns det inget som säger att företagen använder räntabilitetsmättet i den finansiella planeringen. Tidström, Ullberg och Wärnegård (1977) tror att information om mål och prognoser, i termer av räntabilitet, snart kommer märkas i årsredovisningarna. Detta kan även leda till debatter kring kapitalstrukturen och tillväxtpöjligheter för företagen. Företagets kommande finansiella handlingsutrymme skulle kunna åskådligöras och den historiska informationen kan därmed utvärderas bättre. Sundberg (1980) på Statistiska centralbyrån påvisar att under 1970-talet har räntabiliteten endast ett år gett industrin tillräckligt med hög självfinansiering, med andra ord kan det sägas att företagen har levt över sina tillgångar. Detta har inneburit att skulderna de andra åren har vuxit snabbare än det egna kapitalet, för att verksamheten skulle fortskrida, vilket lett till en ökad finansiell risk. Enligt Sundberg (1980) borde detta medföra att det blir både dyrare och svårare att få kredit. Det enda alternativet som så återstår är självfinansiering och utan en godtagbar räntabilitet hämmas i och med detta tillväxtpöjligheterna.

En kris kan enligt Johansson upptäckas genom finansiella signaler som exempelvis låg räntabilitet, låg tillväxt på omsättning och total kapital samt att soliditet och sysselsättningen dalar. En varning för hur företagets finansiella ställning skulle kunna utläsas är genom aktiekurserna då marknaden lätt fångar upp och analyserar information. Detta är en användbar signal då det visat sig att företagets interna varningssystem inte varit pålitliga eftersom information om förlustprojekt kommer för sent. Budget och prognoser är inte heller alltid att lita på, då de slås internt om begränsade resurserna. (Sjöo-Mårtenson, 1981) Johansson och Östman (1985) påpekar att nya mätproblem har uppstått då finansiella nyckeltal så som räntabilitet, soliditet, vinst per aktie med flera används allt mer samt fått en viktigare ställning i årsredovisningarna. Tillämpning av dessa mått kan leda till att företagen inte genomför vissa affärstransaktioner då dessa kan påverka företagets externa redovisning som investerarna får genom årsredovisningarna. Olbert (1992) förklarar att för en svensk finansanalytiker är kapitalstrukturen, P/E-talet, substansvärdet och räntabiliteten på eget kapital bland de väsentligaste informationskällorna och värderingsfaktorerna då värdering av en aktie görs. Vid värderingen tas det även hänsyn till de sista 3-5 årens resultat.

4.2.5 Vinst per aktie

Vinst per aktie är enligt många analytiker ett lättanvänt mått för att jämföra olika företags förmåga oavsett dess relativa storlek (Caster, Elson och Weld, 2006). Johnson (1977) anser att det vinstmått som är av intresse är det egna kapitalets ökning och att denna antas bli en källa till kommande vinster. En del analytiker är av åsikten att det enbart är den direkt utdelningsbara vinsten som är viktig. Den icke utdelningsbara vinsten ökar det egna kapitalet och behövs för att företaget skall kunna fortsätta vara effektiv. Skulderna får inte glömmas bort då företagen i verkligheten har skuldsatt sig rätt så mycket och därmed kommer soliditeten knappast att förbättras. Denna skuldsättning innebär att en del av företagets kapitalbehov kommer att behöva täckas genom ny upplåning. Enligt Johnson (1977) ger därför nettoresultatet per aktie ingen bra bild av företagets utdelningskapacitet och vinst. Han ger som exempel att i ett företag som slutar investera kommer utdelningskapaciteten bli högre än i ett företag som investerar pengar för att nyutveckla en produkt som tros bli lönsam. En aktie borde inte bli mindre värd bara för att vinsten per aktie blir högre i företaget där utdelningen blir lägre.

Han ger som exempel att i ett företag som slutar investera kommer utdelningskapaciteten bli högre än i ett företag som investerar pengar för att nyutveckla en produkt som tros bli lönsam. *"Att sedan "vinsten per aktie" kanske kommer att bli avsevärt mycket högre i det alternativet där dagens "utdelningskapacitet" är lägre, ska väl inte behöva betyda att aktien bara för det ska bli mindre värd?"* (Johanson, 1977, s.22) För att mäta skapandet av aktieägarvärdet är det mest uppenbara sättet enligt O'Hanlon och Peasnell (1996) att titta på om företagets aktiekurs ökar eller minskar. Problemen uppstår då börsens prestationer i lika

stor utsträckning kommer från förändringar i marknadens känsla lika mycket som att ledningen gjort något som faktiskt förbättrar företaget. Praxis har länge varit att precisera ekonomiskt resultat som tillväxten i vinst per aktie. Ett problem som uppmuntras vid användandet av vinst per aktie är exempelvis genom att skära ner på immateriella investeringar i produkt- och personalutveckling kan vinsten kortsiktigt ökas. (O'Hanlon och Peasnell, 1996)

Rundfelt (1985) menar att Näringslivets Börskommittés redovisningspraxis medfört att beräkningen vinst per aktie minskat vilket han hoppas bara är ett tillfälligt fenomen. Det råder också osäkerhet kring definitionen vinst per aktie vilket medfört att en del av 1984 års årsredovisningar innehåller fler än en metod för uträkning av vinst per aktie. Det samma gäller räntabilitetsmåten.

Ytterligare en aspekt är att måttet indirekt påverkar aktiekursen. De högre befattningshavarna har press på sig att öka resultatet och då många av incitamentsprogrammen är kopplade till vinsten vilket främjar aggressiv intäktsredovisning och politiska påtryckningar för stödjande regleringar kring kreativ redovisning. Revisorskåren har lagt fram ytterligare ett mått som räknar vinst per aktie efter utspädning. Utspädningseffekterna visar på effekten av möjliga händelser, som inte ägt rum, men kan uppstå i framtiden. Utspädningen ger företag möjlighet att utveckla finansiella instrument, såsom konvertibla skuldebrev och fristående finansiella instrument, som har de ekonomiska egenskaper som ger "rätt" effekt vid beräkning av utspädd vinst per aktie. Detta har fått kritik då de finansiella rapporterna ska återspegla verkligheten men måttet beskriver enbart den process genom vilken beräkningen kan göras. (Caster, Elson och Weld, 2006)

4.2.6 P/E-talet

Nilsson och Olbert (2000) bedömer att P/E är ett kortsiktigt nyckeltal som bidrar till ökad osäkerhet på börsen. Anledningen till detta är att den bara beskriver hur aktien är värderad i jämförelse med en annan aktie och inte vad en aktie är värd.

Kapitalmarknader fungerar i allmänhet väl då all information som finns tillgänglig beaktas. Detta är en hypotes som introducerades i 60-talets USA och blev allmän sanning på de större kapitalmarknaderna trots att den inte testades. En granskning av kursreaktionen cirka ett år före och strax efter publiceringen av årsredovisningar visade att kurserna justerades upp för de bra aktierna och ner för de dåliga. Detta betydde att resultatet överensstämde med hypotesen om den effektiva marknaden. (Holmquist och Wennberg, 1994) Nilsson och Olbert (2002) beskriver att aktiekursen underförstått skall röra sig slumpmässigt enligt den effektiva marknadshypotesen och tidigare kursutveckling spelar ingen roll. Ett nytt jämviktspris för aktien uppnås endast genom ny och oförutsägbar information. Enligt hypotesen skall aktiekursen omgående när den når aktiemarknaden anpassas till ny information. Därmed kan

hypotesen om att aktiemarknaden är informationseffektiv förkastas om det systematiskt inkasseras en onormalt hög avkastning av investeraren och den riskfria räntan överstigs med mer än vad som anses berättigat utifrån risken hos den enskilda aktien.

Rekommendationen från professionella är att investera i tillväxtaktier om du är intresserad av reavinst och framtida tillväxt. Det finns dock studier som har visat att aktier med ett lågt P/E-tal är mer attraktiva än en aktie med ett högt P/E-tal. Det vill säga att värdeaktier är mer attraktiva än tillväxtaktier. Detta stöds i en artikel i Forbes Magazine från 1998 som beskriver hur värdeaktier överträffar tillväxtaktierna med 4 procent samt medför en lägre risk. Trots dessa studier fortsätter investerarna att förhålliga vinstpotentialen i tillväxtföretagen, vilka fortfarande har höga P/E-tal och kan medföra att de är övervärderade. Resultatet från studien i Forbes Magazine visade på detta. (Beneda, 2002)

"P/E-talet visar hur mycket värde som investerare har placerat på företagets framtida tillväxtmöjligheter." (Beneda, 2002, s. 70, egen översättning) En hög långsiktig prognostiserad tillväxt och hög kontinuerlig inkomstillväxt har en viss tendens att förknippas med högre genomsnittligt P/E-tal enligt gjorda studier. När aktier vars P/E ligger under genomsnittet eller marknadens genomsnittliga P/E är lägre än det historiska genomsnittet föredrar investerare som anammat värdet att köpa. Studier som gjorts tidigare av bland annat Lakonishok, Shleifer och Vishny, Basu och Siegel visat på att värdeaktier har en tendens till att överträffa tillväxtaktierna. Siegels studies resultat tyder på att investeringar i tillväxtaktier på långsikt kan löna sig, men att investerare kanske inte är villiga att behålla en aktie så lång tid som behövs samt att kassaflödena på tillväxtaktierna är osäkra. (Beneda, 2002)

Pettersson (1996) kritiserar P/E-talet i dess nuvarande form och undrar om inte målsättningen för redovisningen är att marknadsvärdet och det bokförda värdet överensstämmer med varandra så gott som möjligt utan att rucka på försiktighetsprincipen. Det mått som han pratar om här är P/BV (pris/bokfört värde på företagets aktie) Marknadsvärdet sägs vara en tillfällig helhetsbedömning, det vill säga vad marknaden anser att företaget är värt vid en viss tidpunkt i relation till vinstförväntningar och risken som associeras med placeringen i företaget. Detta värde är under ständig förändring till skillnad från det bokförda värdet som endast förändras vid bokslut eller speciella utredningar. Pettersson (1996) nämner tre möjliga förklaringar till varför aktiernas marknadsvärde överstiger det egna kapitalet. Den första är att en försiktig beräkning gjorts av det bokförda värdet. Den andra är att företaget värderas för högt av aktiemarknaden och den tredje är att avkastningen från företaget är högre än vad marknaden kräver. Troligen är det en kombination av alla tre. P/BV måttet är enkelt, lättförståligt och effektivt då det verkar kunna hjälpa en investerare att få ett gott resultat på sina investeringar. Pettersson (1996) menar att något måste vara väsentligt fel när bedömningen av företagets värde görs på olika sätt av marknaden och redovisningen. Detta gap verkar även växa.

4.3 Sammanfattning

Globaliseringen, aktieägarna och samhällsbehovet av öppenhet och transparens ställer högre krav på den finansiella informationen som är till för att förmedla en rättvisande bild av företaget till investerare och kreditgivare, men även för att läsaren skall förstå företaget bättre. Företagen använder årsredovisningen som ett PR-dokument men det uppstår problem då dessa anses vara svårlästa och alldeles för långa så att endast en expert eller någon med magisterexamen kan läsa den. Chua (1996) och Wahlström (2004) menar dock att studenter endast gör analyser teoriskt men att de inte får tillräcklig med praktisk erfarenhet. Den offentliga debatten anser att årsredovisningarna är alldeles för komplexa.

En av företagsledningens viktigaste uppgifter att lämna rätt information till investerarna men utelämnar vis information antigen på grund av eget intresse eller rädsla konkurrenterna. Det kan även vara ett sätt att försöka framstå i bättre dager vilket medför att skönhetsfläckar uppstår på grund av ovanlig och aggressiv redovisning som snyggar till siffrorna.

Nyckeltalen som företagen redovisar är till för att kunna analysera företagens ekonomiska ställning. Kritik framkommer att det i årsredovisningarna finns brister då definitioner skiljer sig åt, kommentarer och uträkningar saknas samt att jämförelser mellan företag inte kan göras utan endast jämförelser mellan åren är möjliga. Den offentliga debatten påvisar att det är problematiskt att nyckeltalen inte är standardiserade då det medför förvirring och minskad förståelse av måtten. Några menar dock att nyckeltalen kan användas för att förutspå kommande betalningssvårigheter för företag.

En del påtalar att det redovisningsmässiga resultatet kan vara enkelt att manipulera varpå bedömningen av företagens ställning bör förflyttas mot likviditeten som anses ge en mer rättvisande bild av företaget. Kassaflödet är enkelt för gemene man att förstå då de kan likställa det med en plånbok. Kontanter anses inte heller kunna manipuleras och därför har kassaflödet blivit ett allt viktigare mått. Siling menar dock att en bank inte har kontroll över sitt eget kassaflöde då de inte kan styra och kontrollera sina kunder.

För banken är räntenettet det viktigaste måttet för att se om de tjänar pengar, vilket görs genom att låna ut till en högre ränta än de lånar in till. När räntenettet sedan verkar minska brukar bankerna försöka övervinna detta genom att höja sina avgifter.

I en recession har det tidigare visat sig att brist på krediter kan leda till en depression och därför bör krav ställas på genomlysning av principer, riskkoncentrationen och större exponeringar. Kreditförlusterna är antingen befarade eller konstaterade och bedömningen är subjektiv och innebär att alla inte gör på samma sätt. Kreditförluster drabbar därför banker olika och påverkar därmed jämförbarheten då problemkrediter hanteras olika från bank till bank. En del förespråkar verkligt värde vid värdering av utestående krediter för annars drabbas bankernas resultat i framtiden. Andra anser att den traditionella värderingen bör användas då den är gammal och beprövad samt att andra länder använder samma

värderingsmetod. Uppmärksammas bör även kreditkulturen som speglar ett visst kreditbeteende.

Hur stabil banken är och vilken buffert den har mäts genom kapitaltäckningsgraden. Detta innebär att bankens årsredovisning blir mer komplex då Finansinspektionen kräver att banken skall visa sin exponering mot och hantering av finansiella risker och betydelsefulla risker. Basel II:s mål är att förbättra riskhanteringen så att finansiella kriser förhindras det vill säga genom ökad effektivitet och förbättrade kreditbeslut. Det innebär inte att kapitalet på marknaden kommer minska utan följderna blir troligen att både räntor och kreditvolym påverkas, vilket enskilda banker kommer känna av då risken varierar från bank till bank.

Räntabilitet är mått som visar hur väl företaget kan självfinansieras och precis som vinst per aktie är det ett väl använt mått som sammankopplas med aktiekursen. Vinst per aktie i sin tur är ett sätt för marknaden att fånga upp hur det går för företaget. Nackdelen med måtten är att företagen kan stoppa vissa transaktioner såsom investeringar då de påverkar företagets resultat som investerarna sedan tar del av. Det finns ytterligare ett mått som tar hänsyn till utspädningseffekterna vilka visar på tänkbara framtida händelser och ger företagen möjlighet att utveckla finansiella instrument som ger den rätta effekten vid beräkning av utspädd vinst per aktie.

P/E-talet är ett mått som flitigt används men egentligen bara beskriver hur aktien är värderad och inte vad den är värd. Det innebär att måttet endast visar vad investerare placerat i företagets förmåga att uppnå framtida tillväxt.

Debatten visar på investerares sätt att använda årsredovisningar och Frankfurter, McGoun och Allen (2004) menar att tillvägagångssätt hos investerarna leder till en allmänt accepterad metod vid bedömning av företagsställning. Latour och Woolgar menar i sin tur att detta leder till fakta. Debatten hjälper därmed till att visa på varför vissa mått används och diskuteras mer än andra trots att de inte alltid är de bästa måtten.

5. Resultatredovisning

Kapitlet inleds med en presentation av bankerna. Därefter belyses kapitlet valda nyckeltal utifrån empiri och analyseras med hjälp av den offentlig debatt och den teoretiska referensramen.

5.1 Presentation av bankerna

Genom en kort presentation av bankernas historia och dess utveckling ges en grund till kommande analys. Under 1990 talet omfattades Gota bank, Nordbanken och Sparbanken av den statliga garantin och detta påverkade posterna i resultat och balansräkningen.

5.1.1 Handelsbanken

Stockholms Handelsbank grundades 1871 och bytte namn till Svenska Handelsbanken 1991. Genom att förvärva ett stort antal banker under 1900-talet stärktes bankens position. Handelsbanken arbetar till skillnad från de andra tre storbankerna utifrån ett decentraliserat arbetssätt. Arbetssättet har valts för att kunna anpassa sig till varje kunds situation på bästa sätt och de menar att ingen besitter bättre kunskap om de lokala marknadsförhållandena än kontorschefen lokalt. Detta arbetssätt förklarats vara orsaken till att Handelsbanken klarade tidigare finanskriser bättre och därmed kunde ta marknadsandelar från andra banker. (Handelsbanken, 2009a)

5.1.2 Nordea

Nordea har en lång historia av många sammanslagningar av nordiska banker som går tillbaka till mitten på 1800-talet. Under 90-talets finansiella kris köps Nordbanken upp av Svenska staten och de övertog samtliga aktier i bolaget. Gota bank som också fick stora problem under 90-talet övertogs 1993 av Nordbanken. Detta medförde att banken fick ett större

verksamhetsområde då de båda bankerna täckte olika områden. 1995 säljer staten 34,5 procent av sitt aktieinnehav och banken noteras återigen på börsen. (Nordea, 2009a)

Dagens Nordea består av svenska Nordbanken, finska Merita Bank, danska Unibank samt norska Christiania Bank och Kreditkasse. 2001 bildades Nordea som kom att bli den största finansiella koncernen i Norden och Östersjöregionen. (Nordea, 2009a)

5.1.3 SEB

1856 startar André Oscar Wallenberg Stockholms Enskilda bank som då var landets första privatbank och riskkapitalist. 1872 slås Skandinaviska Banken ihop med Stockholms enskilda bank och blev Skandinaviska Enskilda banken. Varumärket SEB introducerades 1998. (SEB, 2009a)

Under 2000-talet förvärvar SEB banker i Baltikum och Östeuropa, samtidigt som de stänger ner lokala kontor på den svenska marknaden då användandet av internetbanken hade ökat. (SEB, 2009a)

5.1.4 Swedbank

Landets första sparbank bildades 1820 i Göteborg. 1928 fanns det totalt 498 sparbanker men dessa började därefter slå sig samman för att bli starkare. 1992 bildade Sparbanken Sverige, men 90 banker valde att förbli fristående men hade en nära relation till Sparbanken Sverige.

1997 slog sig Sparbanken och Föreningssparbanken samman och bildade FöreningsSparbanken. Föreningssparbanken hade sitt ursprung i Jordbrukskassan som försedde jordbruket med kapital. Banken bytte år 2006 namn till Swedbank. Under 2000-talet har även Swedbank förvärvat banker i Baltikum och Ukraina för att utöka sin verksamhet. (Swedbank, 2009a)

5.2 Finansiell rapportering

Idag är årsredovisningar ett marknadsföringsinstrument och därmed får räkenskaperna en alltmer undanskymd plats (Gröjer, 2002). Gröjer (2002) anser att studierna rörande årsredovisningar inte har påvisat att priset på aktier har något samband med publiceringen av årsredovisning. Däremot kan omsättningen av aktier öka då årsredovisningarna publiceras. Detta fenomen förklaras med att en aktieägare blir mer medveten om sitt aktieinnehav och

känner sig motiverad att göra nya aktieaffärer. Vikten av årsredovisningar kan därmed anses vara dubbelbottnad.

Vid analys av årsredovisningar behöver ett flertal hänsynstagande göras. Dels behöver en historisk tillbakablick göras och dels behöver en framtidsprognos framtagas. Flerårsöversikter i årsredovisningar är bra ur flera aspekter. Dels ger det aktieplacering möjlighet att bedöma historiska händelser i företaget och hur det påverkat lönsamheten och den finansiella ställningen. En jämn utveckling visar på en lägre risk och vice versa. Flerårsöversikten ger även läsaren möjlighet att se hur företag har klarat eventuella kriser under tidigare år och hur förberedda och anpassningsbara de är för framtidens trender. Det är även bra att se om några nya investeringar i tillgångar, nya affärsområden et cetera gjorts under de senaste åren. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998) Loth (2007) stödjer detta och menar att det är ett bra sätt att återspegla tendenser, vilket gör det lättare att bedöma ett företags ekonomiska ställning. Detta pressar ner vinster i nuläget men kan generera framtida vinster och ökade kassflöden. Det går med andra ord att skönja om det är ett tillväxtföretag eller på väg in i stagnation. Kraftiga vinster bör dock ses med kritiska ögon och vilka faktorer som påverkat vinstökningen bör redas ut (Aktiespararnas Aktieskola, 1998). Edhammar (Holmquist och Johansson 1998b) är kritisk till detta då han menar att flerårsrapporterna utan kommentarer är ett mindre lämpligt alternativ. I tider av finansiell oro kan förklaringar behövas till de avvikande resultaten och därmed är ”siffror utan ord” negativt ur en investerares synvinkel då det kan anses bli förvirrande. Bilden som årsredovisningar ger är just ett förvirrat intryck. Nyckeltalen presenteras utan kommentarer till bakomliggande orsaker och vid flerårsrapporterna kan ifrågasättas om bankerna gör uppställningen som ett krav från allmänheten mer än som en vilja att visa upp bankens tendenser. Nyckeltalen ska vara ett hjälpmedel för att bedöma bankens ekonomiska ställning men då få förklaringar saknas kan detta anses vara ett försök av banken att ge så lite information som möjligt för att konkurrenterna inte ska få tillgång till viktig information. (Balans, 1986; Wennerberg, 1996)

När den historiska granskningen är klar betraktas framtidsutsikterna för banken. Här bör läsaren vara vaksam då årsredovisningen ses som ett PR-dokument (Notering, 1984). Enligt den positiva redovisningsteorin styrs många investeringsbeslut av informationen i årsredovisningen. (Deegan och Unerman, 2006) Naturligtvis vill företagsledningen påvisa positiva tendenser i banken även om marknadsrapporter säger det motsatta. Tendenser, enligt Aktiespararnas aktieskola (1998), visar även på vilken potential som finns i produktportföljen men också hur ledningens kapacitet att ta till vara på dessa. Att titta på företagets mål och strategi är också lämpligt så negativa överraskningar inte väntar på grund av okunskap exempelvis orealistiska framtidsbedömningar om företagets vinstförmåga. Företag kan försköna sitt resultat genom kreativ redovisning och därmed uppstår skönhetsfläckar (Bringert, 1994; Siegel, 2006) en orsak skulle kunna vara ett försök till att hävda sig i konkurrenssituationer (Malmström, 1985). Problemet sträcker sig lång tid tillbaka då Paton och Littleton (1940) uppmärksammade detta genom ledningens försök att manipulera med informationen i redovisningen. Detta har uppmärksammats av IASB (2008) som påtalar vikten av ledningens vikt vid framställande av finansiella rapporter och de antaganden de

behöver göra. Även Loth (2007) lägger ansvaret på ledningen att vara noggranna, ärliga och uppriktiga. Bristerna i informationen kan vara avgörande då både positiva och negativa tendenser döljs. Sanningen om företagets framtida ställning ger en missvisande bild genom till exempel de verkliga värdena som blåser upp värderingar under högkonjunktur men sjunker drastiskt under lågkonjunktur.

Det är viktigt att banken samtidigt har en balans mellan PR och verklighet då förtroendet för banken annars kan urholkas, vilket stöds av Loth (2007) och Volker (2002). Studier påvisar även att aktiekursen justeras beroende på utformningen av årsredovisningen och då framförallt uppställningen av nyckeltalen (Englund, 2003). Med stöd av Rundfelts (1985) påstående finns det viss benägenhet att undanhålla hur nyckeltalsberäkningarna har gjorts. Ytterligare ett problem som kopplas till detta är hur företag definierar sina nyckeltal (Holmberg, 1982). Snart trettio år senare har studien sett tendenser till att detta fortfarande inte förbättrats. De nyckeltal som exempelvis är enklare att räkna fram, såsom K/I-talet, påvisar inga skillnader i definitioner över tiden men vid tal som får direkt effekt på lönsamheten såsom räntabilitetsmått, kapitaltäckningsgrad och kreditförluster blir definitionerna snårigare. Detta kan delvis bero på val av mätsystem (Johansson, 1984a). Det är svårt att veta vad som döljer sig bakom värderingarna av till exempel verkligt värde vilket kan leda till minskad användbarhet och tillförlitlighet (Kjaer, 2008). Detta hänger samman med McGouns (1995) uppskattningsproblem då subjektiva bedömningar görs vid exempelvis riskmätning. Bankerna använder sig av gammal information för att sja om framtiden men även framtidsförväntningar prognostiseras på en lös grund. Därmed får läsaren av årsredovisningen förlita sig på att banken har gett en rättvisande bild utifrån de beräkningar som har gjorts. När investerare ska satsa delar av sin förmögenhet kan detta anses vara en dåligt underbyggd slutsats att dra om banken är lönsam enbart utifrån dessa nyckeltal. Chua (1996) instämmer med att siffror är kraftfulla hjälpmedel samtidigt kan siffror aldrig ge tillräcklig information för ingående beslut (Porter, 1995). En djupare analys av bakomliggande effekter blir därmed nödvändig. Som lekman kan detta bli problematiskt. För att kunna tolka och analysera siffrorna på ett rättmätigt sätt krävs hög och lång utbildning. (Bohlin, 1986; Johansson, 1984a; Johansson och Adolphson, 1998) Studiens författare har även de märkt en brist i sin utbildning då företagsanalyser endast görs teoretiskt men praktisk erfarenhet saknas. Även Chua (1996) och Wahlström (2009) har uppmärksammat denna problematik då det inte ägnas tid åt praktisk erfarenhet under utbildningen. Att analysera en bank kräver ytterligare ett steg i kunskap rörande analys och tolkning av lönsamhetsmått då den skiljer sig från övriga företag (Aktiespararnas aktieskola, 1998). Under utbildningen har analys av banker skjutits åt sidan där lärare har hänvisat till komplexiteten i dessa årsredovisningar, istället har väl valda branscher valts.

5.2.1 Avvikelser i och mellan bankers finansiella rapporter

Vid analyser av bankers årsredovisningar är det viktigt att vara medveten om vissa skillnader jämfört med vanliga branscher och allmänt vedertagna rekommendationer. Separat lagstiftning finns som talar om hur bankers redovisning ska gå till (SFS, 1995:1559). För banker är det framförallt resultat och balansräkningen som skiljer sig åt från andra branscher. Intäkter och kostnader brukar vara omsättning och enskilda transaktioner men för banker är det framförallt två huvudkomponenter som är byggstenarna på intäktssidan. Räntenettot, som är skillnaden mellan en banks in- och utlåningsränta samt provisionsnettot, ex aktiecourtage och fondförvaltningsarvoden, står för majoriteten av intäkterna. På kostnadssidan är det framförallt personalkostnader som överväger då det är en tjänstesektor men även kreditförlusterna är en del på kostnadssidan. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998) En diskussion som förts i debatten är om det intellektuella kapitalet bestående av personal, med i många fall hög kompetens, ska tas upp som en tillgång i balansräkningen (Johansson, 1985). Kunder i allmänhet väljer bank utifrån förtroende och letar efter en bank de kan lägga sina livsbesparingar i för att pengarna ska växa. Det som visar om banken är värd ditt förtroende är både det intellektuella kapitalet och årsredovisningen som visar på stabilitet. Alla bankerna redogör numera mer eller mindre för sina personalkostnader men även i viss mån den interna kompetensutveckling som getts. Utelämnandet har tidigare kritiserats av Olsson (2002) men vilket kan ha lett till den förbättring vi ser nu även om den inte är fullständig. Bankerna har tyvärr inte kommit längre när det gäller att hitta en lösning på att införliva personalen som en tillgång i balansräkningen. Detta är en brist i flera branscher. Detta kan vara ett känsligt område som bemöts med kritik då en subjektiv värdering av en persons kompetens ska göras. Därav inväntas troligtvis praxis och rekommendationer innan företagen gör något åt problematiken. Det finns pågående projekt i Tyskland som försöker komma fram till en lösning och överbrygga gapet mellan det bokförda och verkliga värdet på företagen (Edvinsson och Kivikas, 2007). Ett annat sätt som Wahlström (2004) påtalar är att lägga in personalen i den operativa risken där felen som görs skulle kunna värderas kompetensen i företaget. Båda exemplen är intressanta men kommer troligen leda till att årsredovisningarna kommer bli mer komplexa och tydliga definitioner krävs för att det ska bli överskådligt för läsaren. Detta hade trots allt kunnat vara lösningen på den kritik Porter (1995) lyfter fram med enbart läsandet av siffror. Genom att det intellektuella kapitalet lyfts fram får siffrorna en djupare innebörd.

Är personerna som ansvarar för dina pengar värda ditt förtroende? Hur ska investerare som inte alltid har kännedom om finansiella instruments funktion kunna sätta sig in i problematiken och värderingen av banken. De blir mer eller mindre beroende av de bankansanställdas ”goda” råd. Vid en investering – är tid pengar – och behövs för mycket tid läggas ner för att förstå verksamheten och kunna göra en säker investering väljes kanske andra mer lättförståeliga alternativ. Detta skulle kunna bidra till en minskad investeringsbenägenhet hos placerare. När det gäller kunder är det samma problematik om

inte värre då en placerare ändå kan ha viss grundkunskap om branschen. Förhoppningen är att framtidens finansiella rapportering kommer ha med ett visst mått av det intellektuella kapitalet då kompetensen hos de som förvaltar mina pengar kan vara avgörande för min vilja att investera. Det blir därmed viktigare att veta hur min bank mår då jag även tar lån för att finansiera olika sorters investeringar. Årsredovisningarna är i första hand till för investerarna enligt AAA (1977) men genom att ge dessa tydlig information kan även övriga läsare få den information de behöver. På grund av olika behov, erfarenheter samt olika frågeställningar rörande årsredovisningen kan detta ifrågasättas. Kan alla behov verkligen tillfredställas? Detta är givetvis ett ouppnåeligt mål men det kan vara av vikt för banker att ändå vara extra tydliga vid beskrivning av sin banks ekonomiska ställning då den ligger till grund för stabiliteten i marknadsekonomin.

En stark vinstutveckling hos en bank bygger på hur intäktskällorna kan utvecklas. Banken är med andra ord konjunkturkänslig. Att upprätthålla en hög räntemarginal är av stor betydelse för resultatet. Även kreditförlusterna är viktiga för lönsamheten. Önskvärt är en långsiktig nivå under 1 procent av utlåningen men det är svårt att prognostisera framtida kreditförluster, bland annat på grund av bankens konjunkturskänslighet. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

De tillgångar och skulder en bank har skiljer sig också från det allmänna tillgångslaget av fastigheter, lager och inventarier. Utlåning och inlåning till allmänheten och skulder till andra kreditinstitut är överhängande. Bankens lönsamhet hänger mycket samman med möjligheten att tjäna pengar på sin låneverksamhet men det är också här banken riskerar att råka ut för kreditförluster. Tillgångssidan blir därmed en viktig sida att ha med vid analys av bankens lönsamhet. Skuldsidan är även den viktig. Frågan som bör ställas är varför och vad lånen använts till. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

5.3 Nyckeltal

Nyckeltalens uppgift i en årsredovisning är att förenkla komplexa förhållanden vilket ger läsaren en möjlighet att analysera ett företags situation ingående. En helhetsbild av ett företag fås därmed genom att sätta nyckeltal i relation till varandra för att identifiera samband. (Catasús, Gröjer, Högberg och Johrén, 2008) De finansiella nyckeltalen förenklar identifieringen, analysen och beskrivningen av ett företags ekonomiska situation. Vilka nyckeltal som används beror på bransch, storlek och struktur på företaget som analyseras. (BAS, 2008; Loth, 2007) Det existerar inga enhetliga regler och definitioner hur nyckeltalen ska beräknas då olika intressenter har olika informationsbehov. Detta gör att jämförelsen mellan företag kan bli svårare då kunskap om hur nyckeltal beräknas kan komma att krävas för en rättmätig jämförelse. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998) Ytterligare dilemman läsaren ställs inför är att användandet av bankers nyckeltal skiljer sig åt jämfört med andra företag i en innehållsanalys då balans och resultaträkningen i stor grad skiljer sig åt från andra företags

finansiella rapporter. (Aktiespararnas aktieskola, 1998) Historien har påvisat att siffror går att manipulera på olika sätt i redovisningen. (Flesher och Flesher, 1986) Då definitionerna skiljer sig åt mellan banker och övriga branscher behöver försiktighet iakttagas. (O'Hanlon och Peasnell, 1996). Wahlström (2000) anser att det blir svårigheter med jämförbarheten då en beslutsmodell får konsekvenser på utifrån hur nyckeltal beräknas då olika data används.

För att analysera en banks nyckeltal och jämföra med andras behövdes nyckeltal plockas ut som gick att återfinnas i alla fyra bankers årsredovisningar. Samtidigt behövs någon form av resultat kunna plockas fram ur dessa. De nyckeltal som vanligtvis används för bedömning av ett företags ställning är till viss del oanvändbara utifrån ett banks perspektiv då balans och resultaträkningarna skiljer sig åt (Holmquist och Wennberg, 1996; Aktiespararnas aktieskola, 1998). Användandet av nyckeltal skiljer sig därmed i en analys av en banks verksamhet då balans och resultaträkningen i stor grad skiljer sig åt från andra företags finansiella rapporter (Dowd, 1997). Det blir därmed ointressant att jämföra banker i förhållande till andra branscher då nyckeltalen skiljer sig åt men däremot borde en jämförelse mellan banker vara genomförbar. Därav har studien valt att använda nyckeltal utifrån de *faktorer* som har omdiskuterats i den offentliga debatten och ligger inbakat i många av nyckeltalen.

För att kunna jämföra ett företags nyckeltal med ett annat är det av vikt att beräkningen har gjorts på samma sätt (Holmberg, 1982; Johansson 1984a; Rundfelt, 1985). Detta har analyserats genom att titta på de olika bankernas definitioner. Om inte beräkningar är utformade på samma sätt minskar jämförbarheten och kan ge en felaktig bild. AAA (1977) tar upp denna problematik då investerare har olika informationsbehov och banken återspeglar den marknad den tjänar (Tegin och Wolrath, 1944). Även om bankerna har olika kundsegment kan det ändå vara av vikt att nyckeltalen för dessa är standardiserade för att underlätta för läsaren. Då banken är i en annorlunda sits då de både ska tillfredsställa allmänhetens och investerarnas krav blir detta ett svårt problem att lösa. Banken ska agera för aktieägarnas bästa men samtidigt får förtroendet för branschen inte urholkas då banken har ett samhällsansvar. Ett sätt att vara konkurrenskraftig på marknaden är genom bankernas olika riskmätningssystem och därav blir definitionerna av nyckeltalen snåriga då banken inte vill avslöja sin marknadsstrategi (Balans 1986; Wennerberg 1996). Frågan är vilket behov som är viktigast – samhällsansvaret eller aktieägarintresset?

Några av de nyckeltal som används vid analys av bankers ställning och resultat är I/K-tal, (numera K/I-tal), Vinst per aktie, kreditförluster och kapitaltäckningsgrad. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998). K/I-talet nämns inte i den offentliga debatten i någon stor utsträckning men det beror troligtvis på enkelheten i beräkning och dess tydlighet i hur nyckeltalet jämförs med andra (Johansson, 1984a). Valet att ändå ha med K/I-talet i analysen är dels för att påvisa de bakomliggande faktorerna som ligger till grund för K/I-talet i bankens årsredovisning samt att alla fyra bankerna använder det som ett måttmått i sin nyckeltalsuppställning. Då måttet beräknas utifrån kostnader och intäkter blir provisionsnettot, räntenettot och kreditförlustnivån intressant att analysera. Dessa mått har även debatterats och anses därmed

av vikt för studien. Swedbank som före 1993 bestod av flera banker har utifrån vissa mått inte tagits fram i analysen, då studien fokuserar på uträknade nyckeltal som finns att tillgå.

Vinst per aktie är som nämnts ett centralt nyckeltal vid bedömning av ett företags lönsamhet. Detta ansetts relevant för studien då syftet är att se hur min bank mår. Då inte alla banker inte redovisade vinst per aktie före 1996 har analysen enbart sträckt sig hit. P/E-talet kan anses vara ett komplement till vinst per aktie och därav har detta mått lyfts fram.

Räntabilitetsmättet är ett vanligt mått hos företag då det indikerar företagets långsiktiga tillväxttakt och har fått en viktigare ställning i företags rapporter. Det kom därav att bli intressant att se om detsamma gällde för banker.

Riskmätningen har fått en alltmer central roll i bankerna och därmed är kapitaltäckningsgraden av intresse. Ett nytt fenomen med hybridkapital har gjort primärkapitalrelationen till ett intresseväckande mått och därav fått del i studien trots att det inte debatterats tidigare i så stor grad.

Kassaflödet är ett relativt nytt mått i bankers årsredovisningar och anses vara ett viktigt mått för gemene man då det är ett lättöverskådligt mått.

5.3.1. Kassaflöden

En viktig komponent som kompletterar resultat och balansräkningen är kassaflödesanalysen (Loth, 2007). Den är bra ur lekmäns synpunkt då de kan se företagets kassaflöde som sin egen plånbok med pengar in och pengar ut (Carlsson, 1978; Strandberg, 1978). Kassaflödesanalysen ger information om hur tillförda medel har använts i verksamheten under året och summerar kassaflödet från den löpande, investerings – och finansieringsverksamheten (BAS, 2008). Kassaflödet finansierar verksamheten och möjliggör utdelningar för aktieägare. Det är i regel bra att ha ett positivt kassaflöde. En alltför stor mängd likvida medel är dock inte bra då placerade pengar oftast ger en bättre avkastning. (Catasús, Gröjer, Högberg och Johrén, 2008) . Studien har beaktat kassaflödet från år 1999 då den nya uppställningen utifrån RR7 infördes, numera IAS 7. Tidigare tal från kassaflödet hade inte gett en jämförande bild då den varit uppställd på olika sätt.

Handelsbanken har under en lång period haft ett kassaflöde nära noll. Det är först under de två senaste åren som en kraftig ökning av kassaflödet kan skönjas. Då Handelsbanken ses som ett företag som ogärna tar risker kanske de anser att det bästa sättet att investera sina pengar är att behålla dem i kassan då marknaden fluktuerar kraftigt. Detta kan dock bara sias om. Det som däremot är nämnvärt är SEB:s drastiska förändring i sitt kassaflöde på 116 procent mellan 2007 och 2008. I sin årsredovisning ger de inga ytterligare förklaringar. Det som kan anas om

kassaflödet studeras närmare är att utlåningen till allmänheten har ökat vilket medför minus i kassaflödet.

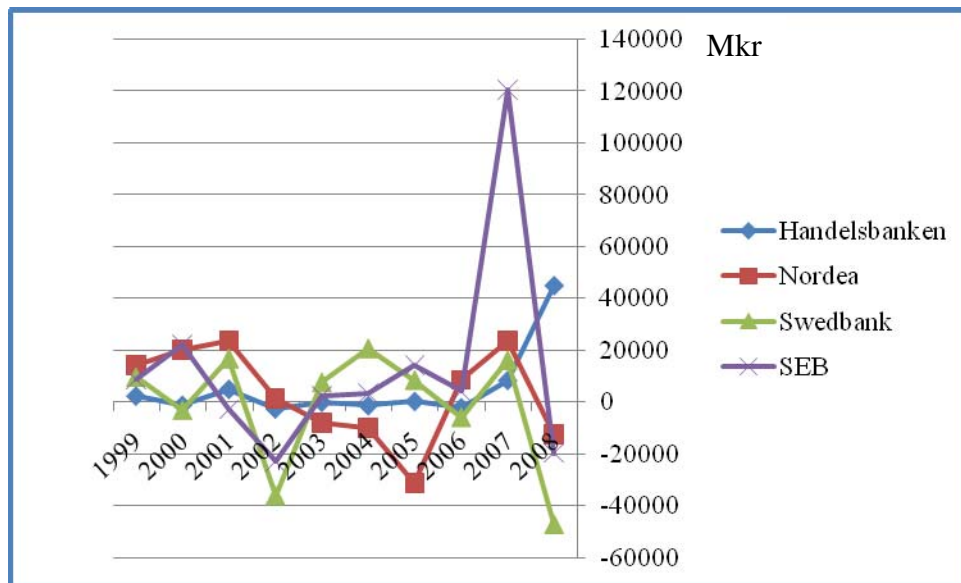

Diagram 1. Kassaflödet från år 1999-2008

Vad säger kassaflödet oss om hur banken mår? Kassaflödet används numera även som värdering utav företag (Wennberg, 1996). Det finns dock en markant skillnad i kassaflödet hos banker gentemot övriga branscher. Ett problem som uppstår kring kassaflöden är när det ska konstatera om företaget har en förmåga till positiva kassaflöden i framtiden enligt Schuster (2008). Banken har ett kassaflöde som ständigt fluktuerar så en fråga som ställs är om kassaflödet verkligen återspeglar förväntningar på framtiden på samma sätt som i övriga branscher. Ursprungligen ville inte bankerna ha in kassaflödet då de inte ansåg att det gav en rättvisande bild. Då investerarna ansåg det vara ett nytt hjälpmedel (Holmquist och Johansson, 1998a) utsätts istället standardsättarna för lobbying för att underlätta redovisningen (Watts och Zimmerman, 1978). Även Siling ställde sig frågande rörande behovet av kassaflöden i banker, men då det är lagstadgat görs det ändå. Blir det då ett onödigt ont för banken eller hjälper det mig som investerare verkligen att utläsa hur tillförda medel använts i banken. Detta kan leda till problem i banker då finansiella instrument fluktuerar ofta och resulterar i en missvisande rapport. För att kunna visa ett faktiskt värde skulle en bank troligtvis behöva redovisa kassaflödet varje dag men då detta troligtvis skulle leda till en ännu mera komplex redovisning kan detta anses vara ouppnåeligt då kassaflödet består, enligt Siling till stor del av kunders kontorörelser och fluktuerande valutakursförändringar (Holmquist och Wennberg, 1996). Banken kan trots allt till viss del påverka sitt kassaflöde genom val av kunder. Effekten av bankens val blir att kassaflödet kan bli högre om exempelvis en kund med dåliga kreditförutsättningar nekas.

I och med exponeringen av risker hos banker kräver Finansinspektionen att de uppvisar vilka risker av finansiell karaktär exempelvis ränterisk, valutarisk, aktierisk, kreditrisk samt likviditetsrisk de tar. Detta ska göras för att öka överskådligheten och förståelsen för

fluktuationer i kassaflödet men risken är att informationen som ges blir komplex. Genom alla nya regler som har uppkommit de senaste årtionden kan det tydligt ses att informationen i årsredovisningarna har ökat för att förklara bakomliggande effekter. Frågan är om det har gått överstyr. Från en årsredovisning på cirka 50 sidor är de numera närmare 150 sidor. Behövs all denna nya information? Detta ökar kravet på läsarna av de finansiella rapporterna att kunna tillgodogöra sig informationen samtidigt som banken behöver tänka på överskådligheten. (Wihlborg och Bäckström, 2002). Kassaflödet ska vara något lättöverskådligt och enkelt att utläsa men med alla förklaringar till varje del kan det påstås att komplexiteten har ökat.

En slutsats som skulle kunna dras är att kassaflödet för banker är av mindre betydelse, i dagsläget, än hos övriga branscher där det får stort utrymme. Vikten av enkelheten i måttet får kritik då kassaflödet i banken ständigt fluktuerar. Tyvärr får det konsekvensen att det blir svårare för allmänheten att se hur min bank mår då en djupare analys av ytterligare mer komplicerade nyckeltal behöver göras för att uppnå en rättmätig bild. För att kunna förstå dessa nyckeltal behöver troligtvis viss kompetens och kunskap införskaffas.

5.3.2. K/I-talet

K/I-talet visar på relationen mellan bankens kostnader och intäkter och är ett effektivitetsmått. Hur mycket kostar det att tjäna en krona? Ett K/I-tal på 1 visar att kostnaderna och intäkterna är lika stora. Ett lägre K/I-tal är önskvärt. K/I-talet kan beräknas före eller efter kreditförluster. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998) Under 1990-talet användes måttet omvänt, intäkterna sattes i relation till kostnaderna, I/K-tal och ett högre tal var det banken eftersträvade. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998) I studien har dessa siffror omräknats till K/I-tal. K/I-talet är definierat på samma sätt i alla fyra bankers årsredovisningar vilket ökar jämförbarheten vid mätningen av hur effektiva bankerna är på att hantera sina intäkter och kostnader.

Som framgår av figuren nedan har K/I-talen fluktuerat under åren. Nordea (då Nordbanken) hade under 1991 ett K/I-tal närmare ett och detta resulterade i uppköp av svenska staten. SEB har haft ett förvånansvärt högt K/I-tal med tanke på att världen under större delen av 2000-talet befann sig i en högkonjunktur. Det sjönk från mitten av 2000-talet men har visat tendenser till att stiga då vi står i en ny finansiell kris. Handelsbanken är de som haft ett lägst K/I-tal över hela perioden 1990-2008 och har legat relativt stabilt. För att studera orsakerna till skillnaderna blir det därmed intressant att studera vad som ligger till grund för intäkterna och kostnaderna. Majoriteten av intäkterna och kostnaderna består av provisionsnetto, räntenetto, kreditförluster, och personal. K/I-talet beräknas oftast före kreditförluster och då dessa förluster kan spela en avgörande roll för en banks resultat kan K/I-talet anses vara mindre användbart för investerare att titta på för att utläsa hur min bank mår. Ytterligare en bakomliggande orsak till Handelsbankens lägre K/I-tal kan vara den decentraliserade

styrningen som resulterar i lägre kostnader. Handelsbankens K/I-tal har inte heller påverkats på samma sätt av stora uppköp och sammanslagningar då de andra storbankerna har gått igenom stora omstruktureringar. Kan det även vara så att riskmätningen får betydelse för de stora fluktuationerna. Handelsbanken är känt för att inte ta så stora risker då de exempelvis inte investerat så mycket i Baltikum.

Dessa frågor är svåra att få svar på utan att gå till faktorerna bakom. Ett K/I-tal i sig anser studien inte ge så goda resultat då resultatet är tvetydigt.

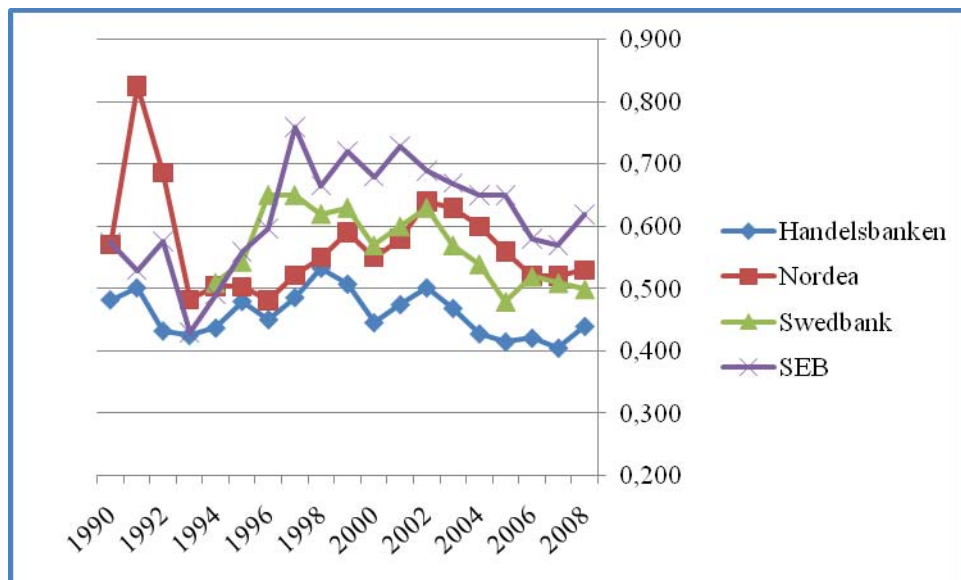

Diagram 2. K/I-talet från år 1990-2008

5.3.3 Räntenetto

Ränteintäkter minus räntekostnader är bankens räntenetto och en betydande post i bankens intäktssida. Genom att lyckas låna ut pengar till en avvikande ränta gentemot inlånade pengar genereras ett positivt räntenetto. Obalansen skapas genom skiftande utlånings och inlåningstider. Inlåningarna anpassar sig snabbare till marknadsräntan. (Wagner, 2007) Räntenettet står inte uttryckt bredvid bankernas nyckeltalsuppställning utan vanligast är att läsaren får gå in i resultaträkningen för att finna dessa.

Hur värderas då ränteintäkter och räntekostnader i bankerna? Enligt årsredovisningarna värderas *vissa* till verkligt värde. Verkligt värde är marknadsstyrt och i tider av finansiell oro skiftar räntan ofta. Det kan därmed bli svårt att utläsa och tolka vad räntenettet säger då det enligt Plantin et al. (2008) leder till en snedvridning av informationen. En höjning i räntenettet som alla banker har haft de senaste åren, beror det på ökade ränteintäkter eller helt enkelt omvärdering av ränteintäkter de redan har? Det är svårt att utläsa då enbart vissa ränteintäkter

värderas på detta sätt men ingen nämner vilka eller hur stor del av räntorna som värderas till verkligt värde.

Genom att enbart studera Nordeas enorma hopp från år 2000 på ett räntenetto på 20 000 Mkr till 2008 på över 50 000 Mkr skulle en ökning av inkomster kunna anas. Detta extrema glapp ökar vaksamheten att gå tillbaka och se om något har inträffat som kan inverka på detta resultat då de till skillnad från övriga banker som ligger relativt jämt på ett netto av cirka 15 000 Mkr, har sprungit iväg. År 2001 uppgick Nordbanken i Nordeakoncernen och blev därmed den största finansiella koncernen i Norden och Östersjöregionen. Nordea övergick även till Euro som rapporteringsvaluta. Större delen av Nordeas ökning skulle därmed kanske kunna förklaras med sammanslagningar mellan flera banker som ökar räntenettet. Frågan är om det verkligen är så enkelt att förklara deras ökade räntenetto.

Det hade varit intressant att skönja trenden även 2009-2010 i räntenettet då en ökning hos alla banker följer varandra. Beror det på förändringar i värdering av räntorna, vilket verkar osannolikt då bankerna inte uttryckligen säger hur de gör så bör väl ändå värderingstekniken inte skilja sig åt. Riksbanken har sänkt styrräntan för att stimulera marknaden till ytterligare köp och lån. Bankerna har fått kritik för att de inte sänker i samma takt och på det sättet får de en högre utlåningsmarginal på ränteintäkterna. De kanske till och med höjer vinstmarginalen. Är det detta som ligger till grund för ökningen? Det är svårt att utläsa detta redan nu då effekterna av räntesänkningarna troligtvis kommer skönjas först nästa års bokslut. Om räntenettet fortsätter öka kanske kritiken är befogad. Och om vi ska tro på Ehrenberg (2009) så är det löntagarna som kommer få betala för bankernas dåliga affärer. En annan anledning till att räntenettet ökar skulle kunna vara att bankens kunder bundit upp sina lån på en längre tid till en högre ränta. När Riksbanken sänker styrräntan kan banken därmed tjäna pengar på inlåningen då denna oftast löper på kortare tid. Detta gör att gapet mellan inlånings- och utlåningsräntorna ökar ytterligare vilket innebär att räntenettet ökar och banken tjänar pengar. Detta kritiserar Ehrenberg (2009) då effekten av Riksbankens räntesänkning tillfaller bankerna istället för marknaden.

Swedbank och SEB har även de gjort uppköp genom att förvärva banker i öst. Trots detta har de inte ökat sitt räntenetto nämnvärt om jämförelsevis med exempelvis Handelsbanken som ligger på samma nivå. En anledning till detta skulle kunna vara ökade kostnader för marknadsföring och erbjudanden om lägre räntor när de antror nya marknader för att öka sina marknadsandelar. Vinsterna av nya kunder äts därmed upp. Skillnaden mot Nordea i detta fall är att Nordea inkorporerades i befintliga banker och övertog samtliga marknadsandelar.

Räntenettet är bra att studera för att konstatera om sin egen banks intäkter är betryggande. Då verkligt värde används vid bedömning av vissa räntor och olika värderingsteknik används lämpar sig måttet mindre väl vid jämförelser av andra banker.

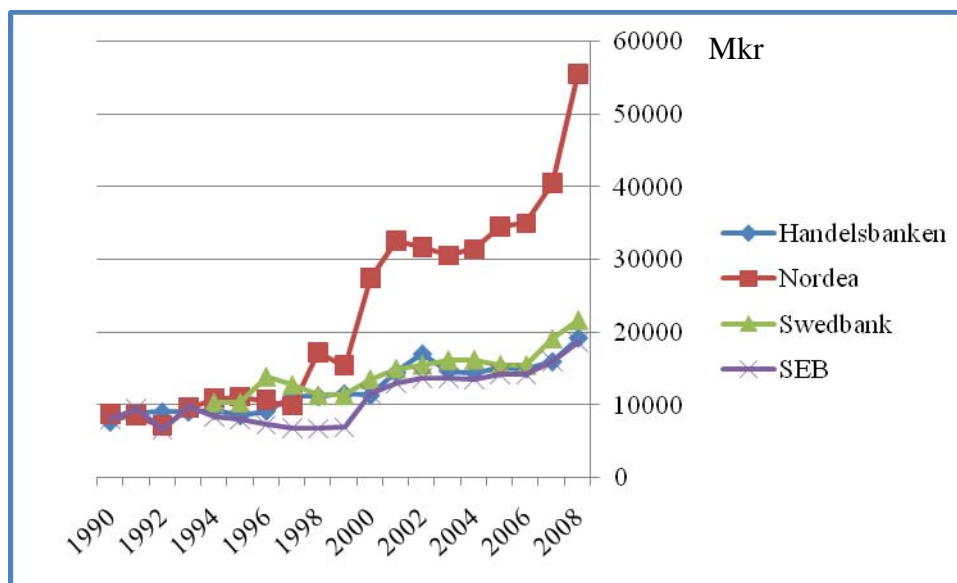

Diagram 3. Räntenetto från år 1990-2008

5.3.4 Provisionsnetto

Provisionsnettot i bankerna är även det av vikt för intäkterna. Det består av flera olika delar som utlåning, inlåning, värdepapper, garantier, betalningsförmedling med mera. (SEB, 2008; Handelsbanken, 2008; Swedbank, 2008; Nordea 2008)

Även här finns ett hopp i utvecklingen av Nordeas provisionsnettokurva. Dessa ökade intäkter uppstod vid Nordeakoncernens uppkomst och är ett resultat av sammanslagning och inte ytterligare försäljning. Den bank som utmärker sig är i första hand SEB som även de efter år 2000 tar ett uppsving i genomsnitt på 5000 Mkr. Vad beror detta på? Enligt SEB själva beror det på inriktningen mot rådgivning och transaktionsintensiv verksamhet med avseende på storföretag och finansiellt aktiva privatpersoner. (SEB, 2008). Överlag kan det skönjas en ökning av provisionsintäkterna i banker. Detta har troligtvis med att göra ökningen av tjänsteerbjudande för kunder. Rådgivning via telefon, försäkringstjänster och även handel med aktieportföljer och fonder kan ske via internet. Detta reducerar personalkostnader och intäkterna ökar. (Holmquist och Johansson, 2000)

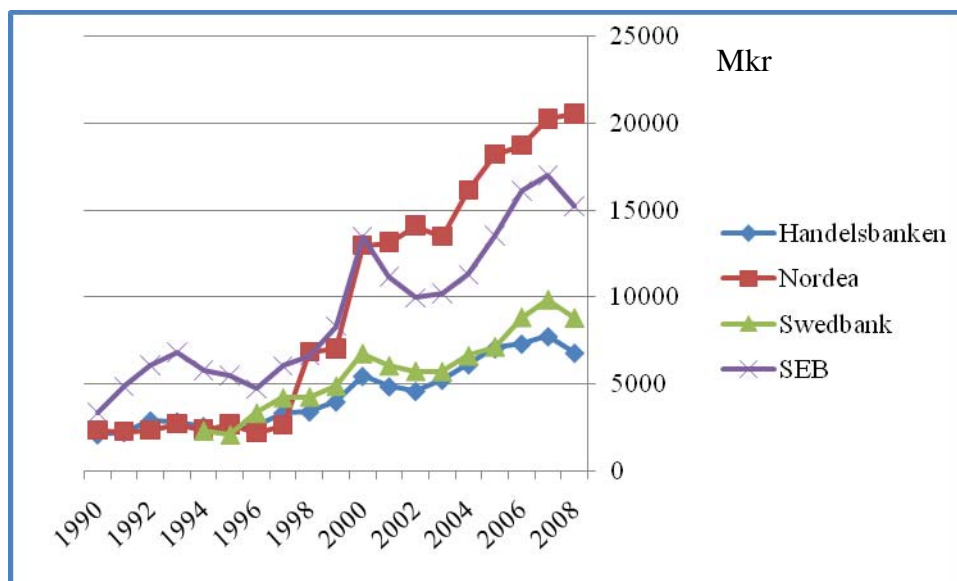

Diagram 4. Provisionsnetto från år 1990-2008

Vad säger provisionsnettot om bankens resultat? Banken har blivit mer effektiv och resursallokerande då mindre personal krävs för att nå högre intäkter. Detta är bra i en konkurrenskrävande omvärld men vad får det för effekt på branschen i sig? En banktjänst bygger på förtroende och det är svårt att skapa förtroende enbart via telefon. I dagens samhälle lever avi allt mer stressigt med mindre tid för bankärenden och övriga sysslor. Kunden eftersträvar att göra enklare affärer via internet och detta har mer eller mindre kommit att bli ett krav från marknaden för att kunna vara konkurrenskraftig. Detta gör att provisionsnettot ökar markant då mindre personal krävs till allt fler tjänster. Finns det då inga negativa effekter? Avsaknaden av personlig kontakt gör att kunden enbart via en knapptryckning eller kontakt via e-post få ytterligare lån av lägre summor utan att bankmän egentligen vet om förhållandena förändrats sen sist kunden hade kontakt med banken. Riskmedvetenheten blir lägre desto lägre summor som hanteras men faran är att många bäckar små blir stora till slut. Detta kanske kan vara en del av anledningen till de ökade kreditförlusterna.

5.3.5 Kreditförlustnivå

Kreditförlustnivån beräknas genom att dividera antalet kreditförluster med den totala utlåningen. Kreditförlusterna uppstår då det har konstaterats eller befaras att utlånade pengar inte kommer bli återbetalda (Raspe, 1992). Kreditförlusterna är ett tecken på om det är bra ställt i banken och mäter kreditvaliditeten (Tegin och Wolrath, 1997). Kreditförlusterna är svåra att prognostisera, speciellt i konjunktursvängningar men de bör dock inte överstiga en procent av total utlåning (Aktiespararnas aktieskola, 1998).

Problem som dök upp vid analysen av Nordeas årsredovisning var utelämnandet av kreditförlustnivån. Då de andra storbankerna tar upp nivån vid nyckeltalssammanställningarna blir frågan varför de utlämnar detta? Nordea har valt att benämna kreditförlusterna i absoluta termer och inte relativa, efter Nordbankens uppgång i Nordeakoncernen. I de flesta av Nordeas årsredovisningar stod kreditförlustnivån inne i texten om Nordeas resultatutveckling under året. Under 2007 hade detta helt utelämnats men de påtalar dock att det är positivt. Ett försök till att räkna ut nivån gjordes men då det är svårt att utläsa exakt vilka garantier och vilka lån som har tagits med vid beräkning ansågs inte resultatet tillförlitligt och utelämnades därmed i diagrammet. Anledningen till utelämnandet kan dels bero på att den är närmare noll och anser därmed att det inte är nödvändigt att ta upp nivån. Då kreditförlustnivån inte är uträknad blir det en brist i jämförbarhet mellan bankerna som poängteras av Rundfelt (1985). Engström (2002) poängterar även att detta kan leda till en felaktig slutats vid bedömning av bankens ställning. Det blir en stor brist då utelämnandet gör läsaren förvirrad och har svårt att tolka informationen. De definierar även kreditförlustnivåerna olika från år till år vilket gör det än mer komplext. Det blir därmed svårt inte bara att jämföra mellan banker utan Nordeas egen jämförelse från år till år blir besvärlig. Det är inget krav att ha med den men varför är den då upptagen som en definition i årsredovisningen om nivån trots allt inte är uträknad? I årsredovisningarna skriver Nordea mest om en positiv eller negativ uppgång i kreditförlusterna vilket ger en svag indikation men då kreditförlustnivån är ett relationstal är det trots allt omöjligt att jämföra med andra banker då det endast står i absoluta termer.

Faran med kreditförlusterna är att förlusterna oftast inte är konstaterade utan befarade. Sannolikheten för en befarad förlust tolkas som att den överstiger femtio procent (Tegin och Wolrath, 1997; af Jochnick och Mettinger, 1997). Den subjektiva bedömningen som behöver göras leder till att bankerna värderar förlusterna på olika sätt (Raspe, 1992). Detta kan därmed bli ett sätt att manipulera siffror (Jönsson, 1991; Porter, 1995) under tuffare perioder för att öka kreditförlusterna och spä på resultatet vid bättre tillfälle. Även Wagner (2007) uppmärksammar detta problem då kreditrisken kan manipuleras på kortare sikt. Kommer bankerna välja att spä på kreditförlusterna ytterligare då marknaden mer eller mindre förväntar sig ökade kreditförluster under kommande år. Då kreditförlusterna består av en subjektiv bedömning kan detta bli ett sätt att påverka redovisningen. Genom att i nästa årsredovisning sänka kreditförlusterna späs därmed resultatet på. Detta kan Swedbank vara ett exempel på då det är tydligt att kreditförlusterna ökat markant. En orsak till att de höga kreditförlusterna späs kan vara ett sätt att hjälpa den nya Vd:n Michael Wolf ”att rensa liken ur garderoben.” Det kan bli intressant att se i följande rapporter om detta är en sanning som bekräftas då kreditförlusterna minskar inom överskådlig framtid och därmed öka investerarnas välvilja och förtroende till Michael Wolf (Fredriksson, 2009).

Problematiken med bedömning av vilka förluster som är befarade eller ej försvåras av att dessa även ska värderas till verkligt värde. Fördelen med verkligt värde hos banken är att krediterna finns kvar till de löses in. Då dessa värderas till verkligt värde kan hänsyn tas till ränteförändringar under tiden så att gamla krediter slipper värderas för låg. Det som talar för historiska värden är dock att krediterna inte är ämnade för handel och en prissättning på en

aktiv marknad leder enbart till lönlösa värdeförändringar. (Raspe, 1992) Vad är då de verkliga förlusterna? En förlust kan vara hela fordran men även delar av den. Hur stor del som ska omvärderas i bankens balansräkning är något banken själva får ta ställning till. Detta leder till att bankernas kreditförluster, som späs på under den pågående finansiella krisen, kommer belasta bankerna under en tid framöver. Då kreditförlusterna ökar vältras kostnaderna för dessa över på kunder då räntornas vinstmarginal stiger (Ehrenberg, 2009). Hur lång tid årsredovisningarna kommer påverkas av kreditförlusterna beror på bankens förmåga att hantera dem. Då detta skiljer sig åt enligt Raspe (1992) kommer även jämförbarheten minska en period framöver.

Det som blir särskilt tydligt är uttalandet om att banken återspeglar den marknad den tjänar. (Tegin och Wolrath, 1994). Olika investerare har olika informationsbehov och därmed poängteras olika värden i årsredovisningarna (AAA, 1977). Detta blir en balansgång för banken när de ska tillfredställa olika behov utan att ge avkall på tillförlitligheten och jämförbarheten. Bankernas olika kreditkulturer driver på ett visst kreditgivningsbeteende, vilket kan vara både positivt och negativt. Det är viktigt att banken fokuserar långsiktiga mål och stabil tillväxt istället för snabba klipp och hög tillväxt under kortare perioder. (Tegin och Wolrath, 1994) Faran med för snabba svängningar är att det kan leda till en urholkning av förtroendet. För att komma till bukt med problemet håller Basel II på att implementeras. Riskklassificeringssystemet ska underlätta för Finansinspektionen och investerare att bedöma bankens kreditgivning och risktagning för att bedöma resultatet och den finansiella situationen på ett mer överskådligt sätt. (Tegin och Wolrath, 1997) Bernake anser att banker i en recession inte ska behöva ta upp alla sina förluster vilket skulle medföra att det blir lättare att gömma sina verkliga förluster (Andrews, 2009). Skulle detta uttalande bli verklighet påverkar det den rättvisande bilden i bokföringen vilket skulle vara fatalt. Läsarna av årsredovisningen skulle därmed inte få all tillgänglig information som borde finnas att tillgå och därmed påverkas bedömningen av bankens ekonomiska ställning felaktig. Om banken går sämre än påvisat leder det till att någon måste bära skulden men det är oklart vem som får betala notan.

Tendenser till en ökning av kreditförluster kan skönjas under det senaste året och då delårsrapporterna för första kvartalet har kommit som påvisar en kraftig ökning av dessa funderar läsaren på hur banken mår. Handelsbanken har haft den lägsta kreditförlustnivån vilket motsäger Tegin och Wolrath (1994) som ansåg att den centraliserade bank upprätthåller bättre kreditkulturer än decentraliserade banker. Wallander (2006) själv som införde decentraliseringen hos Handelsbanken ansåg däremot att en bättre kreditkultur kunde hållas då lokal kännedom gav en välunderbyggd grund för kreditbeslut. Detta uttalande stöds utifrån diagrammet.

SEB och Swedbank har däremot haft den kraftigaste ökningen och detta kan förklaras med satsningen i Baltikum och Ukraina. Dessa länder har drabbats hårt av finanskrisen och detta återspeglas även i SEB och Swedbanks kreditförlustnivåer. Studien ställer sig frågan om bankerna har valt att ha en lägre risknivå då marknaden har fungerat väl och på grund av detta spätt på sin utlåning för att tjäna så mycket pengar som möjligt under högkonjunkturen. Har

de valt att bortse från problemen som kommer då marknaden stagnerar? Är det så kan de anses ha övergett principer av förtroende för att enbart öka aktieägarnas värde. Davis (1991) stödjer detta genom parallellen till 1970 och 1980-talskriserna då banker under recession höll tillbaka sina krediter vilket ledde till en depression. Kreditförlusterna ökade vilket fördjupade recessionen. Idag ökar bankerna sina krav på kreditvärdighet trots att räntorna sjunker. Påverkar detta utlåningen, så att Riksbankens räntesänkningar inte får den effekt av förnyad köpkraft i samhället, då nya låntagare utestängs från möjlighet till nya krediter? Om detta är bra eller dåligt kan diskuteras och blir lite av en paradox. Det är bra att banken ökar sina kreditkrav och riskmedvetenhet för att inte hamna i en likande situation igen. Samtidigt är det mindre bra för marknaden som förlorar sin köpkraft då banken väljer hårdare riktlinjer. Hur de än gör kommer nyttan inte att maximeras för båda parter utan en gynnas mer än en annan vilket motsäger paretokriteriet (Hendriksen och van Breda, 1992). En lösning på detta hade kunnat vara ytterligare reglering men valet att välja vems nytta som ska optimeras gör valet svårt (AAA, 1977; Hendriksen och van Breda, 1992).

Basel II infördes som ett led i att minska och kontrollera kreditförlusterna (Forsell och Lönnqvist, 2004) Tendensen som diagrammet visar är en kraftig ökning av dessa. Toppen på isberget syns inte än och när delårsrapporterna kom för första kvartalet 2009 visade dessa på en rejäl ökning av kreditförlusterna. (Handelsbanken, 2009b; Nordea, 2009b; SEB, 2009b; Swedbank, 2009b) Har regelverket misslyckats? Reglerna har skapats under en högkonjunktur och därmed inte kunna anpassats till den kris som har uppstått då effekterna på marknaden inte setts förrän nu. Då regelverket skapades för att hindra en finansiell kris kan det ifrågasättas om standardsättarna ens har reflekterat över detta. Denna kris kan leda till att Basel II ifrågasätts och ny regler skapats alternativt justeras (Jönsson, 1991).

Kreditförlusterna ger en indikation på hur bankerna mår då detta kan skönja deras riskbenägenhet. Svårigheten blir vid jämförande studier då de befarade förlusterna som värderas till verkligt värde är olika vid bankerna och en subjektiv bedömning ligger till grund för dessa resultat (Hegstad, 1982). Manipulationen av siffror (Porter, 1995) minskar jämförbarheten och därmed kan kreditförlusterna anses vara ett mindre lämpligt mått vid just jämförelser mellan banker. Det kan däremot visa en indikation på hur en specifik bank mår utifrån sin enskilda situation. Det är dock viktigt att ett kritiskt förhållningsätt hålls på grund av att den bild banken vill ge till marknaden enligt Plantin et al. (2008) kan skilja sig från läsarens informationsbehov .

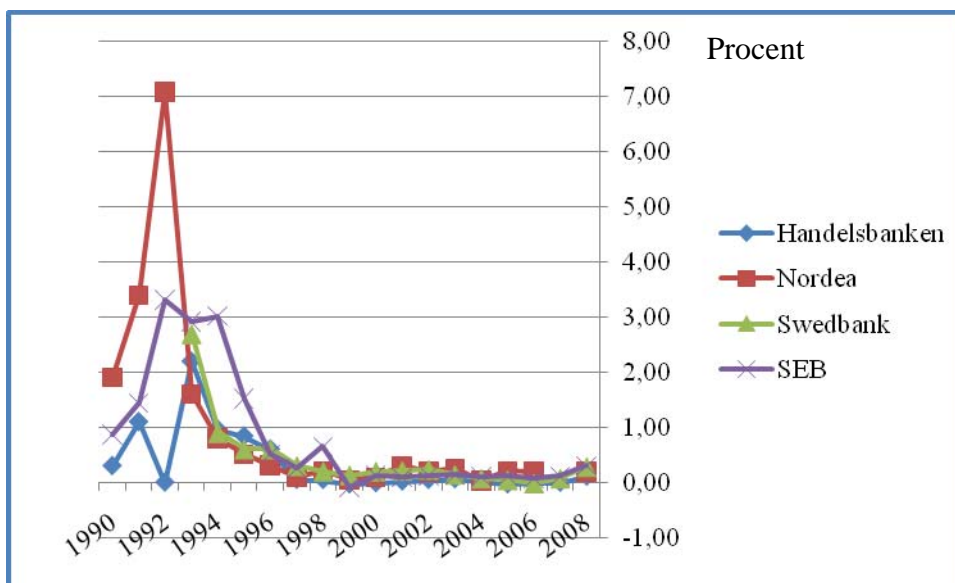

Diagram 5. Kreditförlustnivå från år 1990-2008

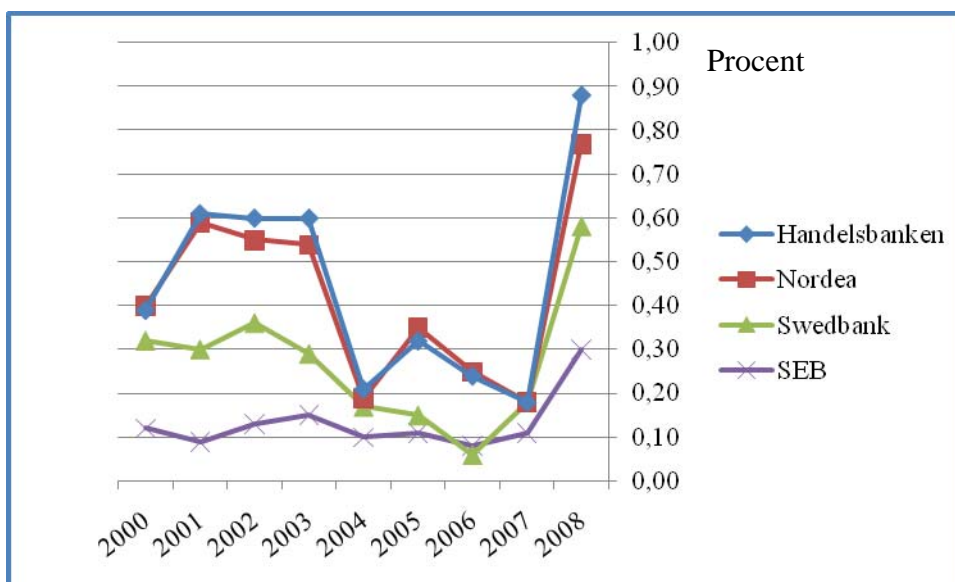

Diagram 6. Kreditförlustnivå från år 2000-2008

5.3.6 Kapitältäckningsgrad

Kapitältäckningsgraden mäter ett instituts kapitalbas (justerat enligt kapitältäckningsreglerna) i förhållande till dess riskvägda tillgångar och definieras i bankernas årsredovisningar:

$$\text{Kapitältäckningsgrad} = \text{Kapitalbas} / \text{Riskvägda tillgångar}$$

Riskvägda tillgångar beräknas med hänsyn till kreditrisker, marknadsrisker och operationella risker. Kapitalbasen i sin tur består av primärt- och supplementärt kapital. Det primära kapitalet består i stort sett av bankens egna kapital medans det supplementära kapitalet består till 50 procent av den upplåning som banken gjort med hjälp av förlagslån.⁷ Ett visst mått på kapitaltäckningsgraden måste överstigas för att banken ska få fortsätta bedriva verksamhet och enligt Basel II är den för nuvarande åtta procent (Forsell och Lönnqvist, 2004). En hög kapitaltäckning implicerar ett större expansionsutrymme i framtiden samtidigt som ett lägre mått tyder på ett tillbakahållande i affärsvolymen, även nyemissioner kan bli nödvändigt att genomföra för att stärka kapitalbasen. (Aktiespararnas aktieskola, 1998) Genom att hålla en högre nivå skapas en lägre upplåningskostnad då kreditvärdigheten ökar. Banksektorn kan verka säkrare än andra branscher, då de har ett lägre krav på sin kapitaltäckningsgrad. De handhar med så stora summor pengar varje dag att ett högre krav vore orimligt (Dowd, 1997). Problemet är vid bankrusningar då den låga kapitaltäckningen leder till brist i pengar hos bankerna då de inte har täckning för inlåningen. Banken kan även känna sig säker då de har en räddningsgaranti då svenska staten har lovat att gå in och rädda bankerna från konkurs. Det är dock viktigt att banken ändå håller upp sin kapitaltäckningsgrad vilken visar marknaden att banken är stabil.

Basels regelverk introducerades för att förhindra att bankers kapital uttraderades. Vid Basels införande steg kapitaltäckningsgraden några år. Det som blir intressant att skönja ur diagrammet är bankernas lägre kapitaltäckningsgrad de senare åren. Bankerna verkar ha tillåtit sig själv högre risker då de själva sätter nivån och har verkat vilja ligga så nära gränsvärdet som möjligt istället för att ha en god marginal. Meningen med Basel II är att förbättra riskhantering och därmed minska risken för finansiella kriser (Forsell och Lönnqvist, 2004). Bankernas ambition att balansera på gränsen skulle kunna vara en orsak till problemen de står inför idag. De tenderar ha förlitat sig på statsgarantier (Dowd, 1997). Det blir intressant att se hur marknaden kommer att reflektera över regelverket i framtiden då bättre kreditbeslut skulle kunna ha lett till mindre kreditförluster. Trots ytterligare ett regelverk har ändå inte krisen kunnat undgås.

Alla banker har haft en relativt stadig kapitaltäckningsgrad med undantag för vissa extremer. En av dem är SEB år 2000 som ökade sin kapitaltäckningsgrad till 15procent. Detta förklaras troligtvis med att SEB var på väg att marknadsföra sig i Baltikum och därmed ökade sitt expansionsutrymme. En ytterligare extrem är Handelsbanken under 2007 som valt att ha dubbla kapitaltäckningsgraden på 16 procent jämfört med kravet på 8procent. En orsak är övergången till det nya regelverket under 2007 men då alla banker gjort denna förändring kvarstår en kraftigare ökning hos Handelsbanken jämfört med övriga. En orsak till gapet kan förklaras med upptagandet av nya hybridlån.

⁷ Förlagslån är ett räntebärande skuldebrev som löper med högre risk och längre tid utan säkerhet.

För bankerna är hybridlånen viktiga då kapitaltäkningsreglerna säger att bankens utlåning ska finansieras med en viss del eget kapital. Det är dock inte möjligt att täcka kreditförluster med denna typ av lån (Mauritzon och Lundell, 2009), vilket annars vore en naturlig anledning till att stärka sitt kapital. Motivet i detta fall blir därmed att öka primärkapitalet för att stärka sin kapitalbas och öka sin utlåning. Hybridlånen är ett vanligt lån, där ränta utgår, men kan samtidigt utgöra eget kapital för banken. Lånen sätts med högre ränta och utan säkerhet. Finansinspektionen har beslutat att bankerna ska få utgöra 30 procent av primärkapitalet, tidigare var det enbart 15 procent. Om bankerna kommer ta vara på denna möjlighet innebär detta att utlåningsmöjligheterna för banker i Sverige skulle öka med 2000 miljarder kronor. Handelsbanken har genom denna möjlighet tagit in ett hybridlån på 2,1 miljarder kronor och därmed kunnat öka sin utlåning med 20 miljarder kronor. (Herin och Petersson, 2009).

Det är eftersträvansvärt att ha en hög kapitaltäkningsgrad då det både implicerar ett gott expansionsutrymme i framtiden och ger en god buffert när lågkonjunkturs effekter gör sig påminda. Under 2008 sjönk kapitaltäkningsgraden för Handelsbanken något men årsredovisningen indikerar ingen stor expansion. Om Handelsbanken valt en högre kapitaltäkningsgrad för att de planerar en expansion är inget som tydligt framgår. De har dock goda förutsättningar till detta. SEB utnyttjade denna möjlighet under 1999 då de stor inför expansion och uppköp i Baltikum.

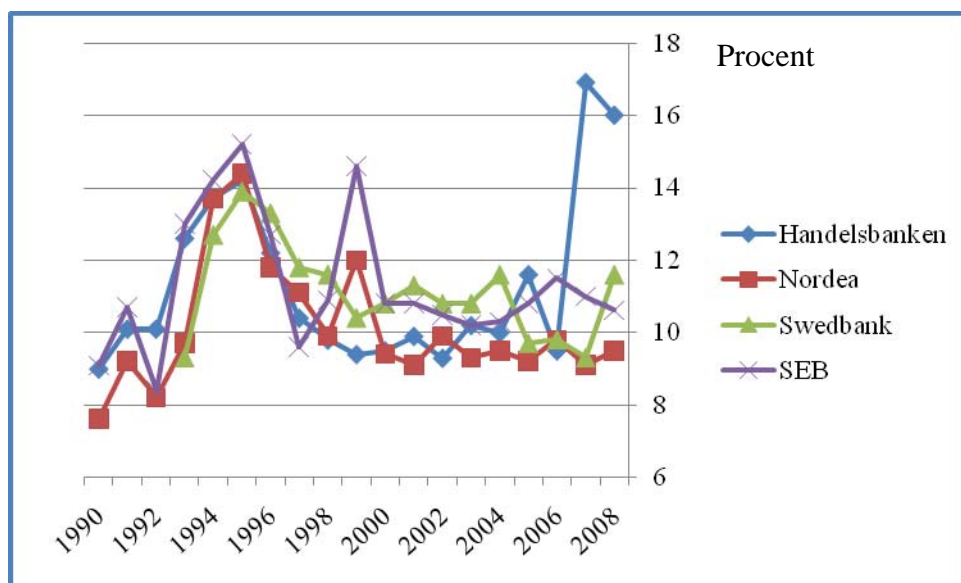

Diagram 7. Kapitaltäkningsgraden år 1990-2008

Att hålla en bra kapitaltäkningsgrad kan leda till lägre krav från Finansinspektionen och bankerna kan lättare utveckla egna regler för kreditvärdering. Detta är något bankerna gör till viss del idag och ses som en viktig konkurrensstrategi för förmånligare kreditvillkor. (Forsell och Lönnqvist, 2004) Kvalitén på en banks riskstrategi kan vara avgörande för framtida kapitalkrav från finansinspektion. Missköter banken sig kan en högre kapitalbas krävas och därmed ökar kostnaderna vilket resulterar i ett lägre resultat.

Bankerna kan använda sig, på grund av det nya regelverket, av IRB- metoder. Bankerna kan genom dessa själva bedöma verksamheten för att beräkna kapitalkraven på respektive risk. Tidigare användes enbart en schablonmetod. Fördelen med detta är att bankerna kan använda sig av ett internt utarbetat riskklassificeringssystem. Enligt Mikes (2009) ökar detta möjligheten till skilda konkurrensstrategier utifrån egna riskhanteringsmodeller då de själva väljer vilka ”godbitar” som ska tas med. Frågan som ställs är om inte detta leder till en minskning i jämförbarheten då nyckeltalet numera beräknas utifrån egna uppskattningar. Jämförelser bakåt i tiden blir därmed även svårt att göra då bankerna tidigare använde sig av andra regelverk. Detta uppmärksammas i Balans (Notering, 2004) då komplexiteten i reglerna gör att bankerna själva måste ha kontroll över sina risker. McGoun (1995) uppmärksammar tre problem kring riskmätning som innebär att riskmätning är riskabelt då det är en subjektiv bedömning. Då dessa även blir allmänt accepterade kan bankernas riskklassificeringssystem ses som den enda lösning och omprövas inte utan accepteras. Påståenden som inte är testade är enligt Latour och Woolgar (1986) ej säkerställda. En förändring kan bli svår att genomföra då siffror och beräkningar tenderar att bli inrotade i banksektorn (Chua, 1996; McGoun, 1992, 1995; Power, 2004; Wahlström 2004; 2009) Bankers kapitalkrav som beräknas med hjälp av riskmått blir därmed påståenden som inte med säkerhet är garanterade. Det blir därmed en brist i redovisningen då nyckeltalets tillförlitlighet sjunker.

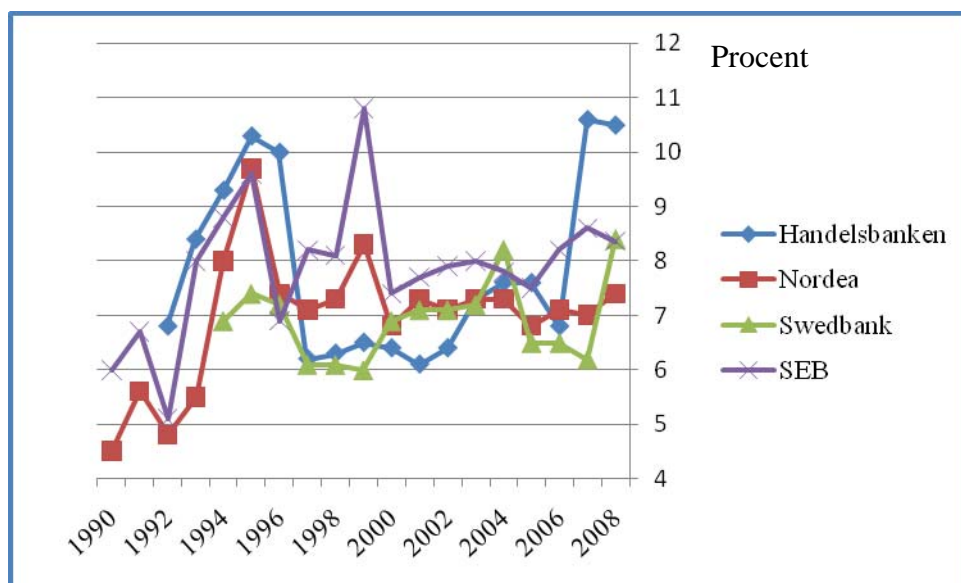

Diagram 8. Primärkapitalrelationen år 1990-2008

En slutsats när det gäller nyttjandet av kapitaltäckningsgraden vid bedömning om banken är stabil eller ej är att hybridlån försvarar användningen då det speglas i måttet. Primärkapitalrelationen kan därmed vara ett mer rättvisande värde då det mäter före hybridlånens upptagande. Problemet kvarstår dock vid bedömning av risken och därmed blir ytterligare en anledning till brist i båda måtten då nyckeltalets tillförlitlighet bygger på mätningen av subjektiva bedömningar rörande risker.

5.3.7 Röntabilitet

Röntabiliteten beror på bankens egna kapital och periodens resultat och är ett mätt på lönsamhet. Även här pöverkas röntabiliteten av förändringen i kreditförlusterna. Mättet visar på den långsiktiga tillväxttakten i förhållande till det totala kapitalet (Tidström, Ullberg och Wärnegård, 1977). Utifrån ett företag indikerar mättet om kreditvärdigheten är god (Sundberg, 1980). En alltför låg röntabilitet kan visa på ett företag i kris. Därför kan röntabiliteten indikera hur min bank mår i en tid av finansiell kris.

Vid analysen upptäcktes dock att bankernas definitioner skiljer sig markant åt i de olika årsredovisningarna och ingen använder samma mätt. SEB exempelvis har bland annat fyra olika mätt på röntabiliteten; Röntabilitet på eget kapital, röntabilitet på allokert kapital; röntabilitet på totala tillgångar; röntabilitet på riskvägda tillgångar. Nordea har inte ens mättet röntabilitet. Ett försök till analys har trots detta gjorts genom att plocka ut de röntabilitetsmätt som överensstämmer mest. En brist i jämförelsen här kan dock skönjas då samma siffror inte är inbegripna i varje relation. Då definitionerna är så pass olika mellan bankerna är en jämförande analys ogenomförbar. De faktorer som ligger till grund för nyckeltalen är olika och därmed skulle inte en rättvisande bild kunna ges. Då röntabilitetsmättet ständigt i den offentliga debatten lyfts fram som ett viktigt mätt vid analys av företag kan detta anses vara en stor brist. Enligt Porter (1995) är siffror enligt allmänheten trovärdiga men genom att titta på definitionerna bakom visar det på det motsatta då jämförelsen mellan banker skiljer sig åt markant. En lösning skulle enligt redovisningshermeneutiker (Porter, 1995) kunna vara att sammanställningar av mätt görs av professionella analytiker och därmed tillförsäkras att uträkningarna görs på ett likvärdigt sätt. Då skulle även jämförbarheten öka.

Då en jämförande studie inte är genomförbar får därmed en jämförelse utifrån varje bank göras istället. Det som tydligast går att urskiljas är att samtliga bankers röntabilitet var höga under högkonjunkturer men sjunker i och med lågkonjunkturer. Överlag har lönsamheten ökat sedan 1990-talet då röntabiliteten för samtliga har stigit. Under det senaste året har röntabiliteten minskat markant och kan hänföras till de ökade kreditförlusterna. Dessa kommer troligtvis att öka och därmed sjunker röntabiliteten ytterligare. Genom att studera bankernas balansräkningar det uppfattas att bankerna har ett lågt eget kapital i förhållande till sina skulder. Ett problem som kan skönjas i dagens finansiella kris är placeringen i obligationer som har tappat i värde (Riksbanken, 2008; Rosén, 2008). Detta har lett till en förlorad avkastning och därmed har de investerade pengarna förlorats.

Då kreditförlusterna får en avgörande roll enligt diagrammen kan röntabilitetsmättet kritiseras. Genom att kreditförlusterna kan manipuleras kan därmed även röntabiliteten justeras utifrån önskvärd nivå. Röntabilitetsmättet förknippas ofta med vinst per aktie och därmed analyseras detta tal för att utläsa bankens ställning.

5.3.8 Vinst per aktie

Vinst per aktie, eller resultat per aktie, är ett centralt nyckeltal för bedömning av ett företags lönsamhet och relativt enkelt att räkna ut. Vinst per aktie kan vara avgörande för en investerare då utdelningarnas storlek påverkas av bankens lönsamhet. Måttet visar hur stor del av bankens vinst som är hänförlig till varje enskild aktie. Måttet påverkas av förändring av bankens resultat eller ökning/minskning av antalet utestående aktier. (Aktiespararnas Aktieskola, 1998)

Johansson och Östman (1985) uppmärksammar att måttet har fått en större vikt de senaste åren för bedömning av ett företags ställning. Effekten av detta kan bli att företag håller tillbaka investeringar då det skulle få effekt på den externa redovisningen. Trots att investeringen har lett till något som är positivt leder detta till en minskning i vinst per aktie då utdelningskapaciteten blir lägre. Detta anses kunna ge en missvisande bild. För att mäta aktieägarvärdet har vinst per aktie länge använts som mått. Problem som uppstår är att det skiftar, både på grund av marknadens känsla samt om företag gjort faktiska förbättrande förändringar. Detta beteende på aktien uppmuntrar till lägre utvecklingskostnader hos produkter och personal. (O'Hanlon och Peasnell, 1996). Den bank som har haft lägst vinst per aktie under hela perioden är Nordea vilket kan verka underligt då Nordea har högst räntenetto av alla banker. Troligtvis beror detta på att Nordea har ett större antal aktieägare och därmed sjunker vinsten per aktie.

Enligt Johnson (1977) ger därför nettoresultatet per aktie ingen bra bild av företagets utdelningskapacitet och vinst. Han ger som exempel att i ett företag som slutar investera kommer utdelningskapaciteten bli högre än i ett företag som investerar pengar för att nyutveckla en produkt som dessa tror blir lönsam. Därmed blir det viktigt för företagen att tala om vad som planeras oavsett om det är positivt eller negativt, då marknaden inte gillar överraskningar (Holmquist och Johansson, 2000). Ett högt resultat är optimalt för ett företag, och en låg utdelning kan uppstå på grund av planlagda investeringar. Diagrammet indikerar en sänkning av alla bankers mått. Detta kan delvis bero på kreditförlusterna som även här får effekt på lönsamheten.

Problem som uppstår vid mätning av vinst per aktie är utspädningseffekterna som uppstår vid bland annat nyemission. Värdet av aktiebolagets tillgångar fördelas då på ett större antal aktier än tidigare. Väljer aktieägaren att inte delta i nyemissionen får det till konsekvens att det procentuella innehavet i bolaget minskar. (Caster, Elson och Weld, 2006) Swedbank som genomgått en nyemission har utspädningseffekterna med i beräkning av vinst per aktie. Frågan är hur detta påverkar jämförbarheten då Swedbanks värde därmed blir högre än övriga bankers. Visar detta på högre lönsamhet eller är det i verkligheten bara en effekt av nyemissionen och kan bli missvisande för investerare?

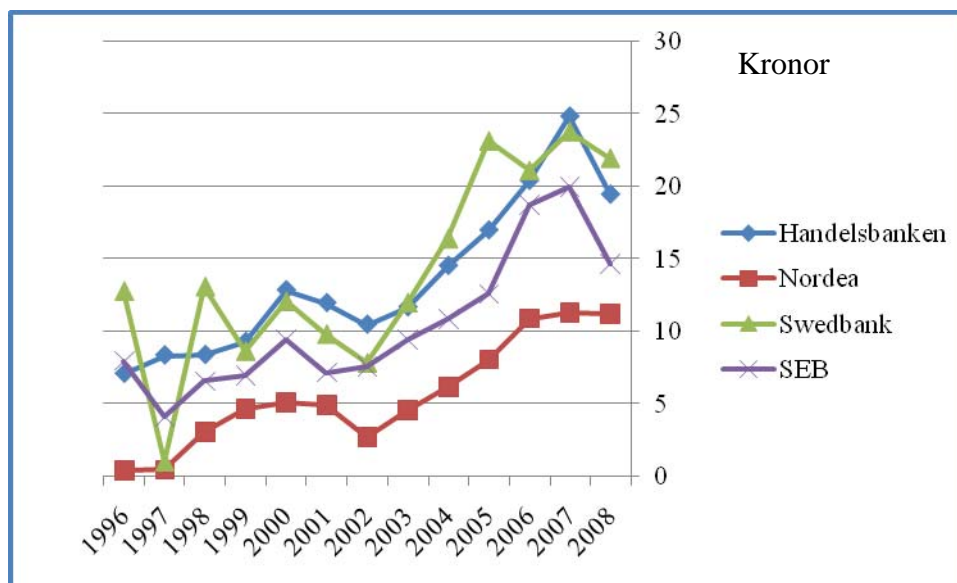

Diagram 9. Vinst per aktie år 1996-2008

5.3.9 P/E-talet

P/E-talet används vid bedömning av aktiens värde för att konstatera om den är för högt eller för lågt värderad. Måttet används ofta vid jämförelse mellan olika företags aktier. P/E-talet bör användas tillsammans med andra mått för att få en helhetsbild av företaget och lämpar sig bäst vid jämförelser inom samma bransch. Måttet indikerar hur mycket aktiemarknaden är villig att betala för att få en aktie. (Aktiespararnas aktieskola, 1998). Ett P/E-tal på två som Swedbank har visar att marknaden endast är villig att betala 2 gånger resultatet per aktie 2008 till skillnad från Handelsbankens 6,5. Den offentliga debatten indikerar att ett P/E-tal ökar på grund av bättre framtidsförväntningar. Paradoxalt nog visar diagrammet på det motsatta. Alla storbankers P/E-tal har under de senaste åren sjunkit eller legat kvar på samma nivå, även under en högkonjunktur. Ingen förklaring kan ges till detta fenomen annat än den troliga marknadsskeptismen mot att högkonjunkturer är ett ständigt ihållande fenomen som bidragit till lägre ett P/E-tal.

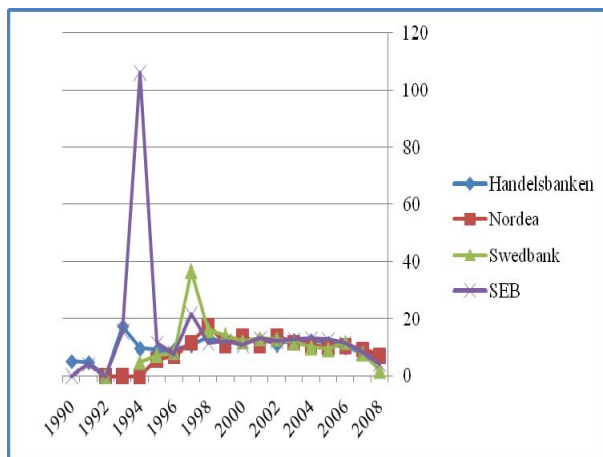

Diagram 10. P/E-talet år 1990-2008

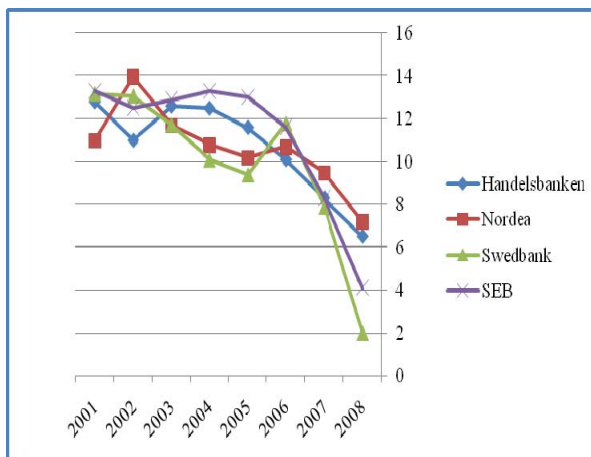

Diagram 11. P/E-talet år 2000-2008

Kritik som lyfts fram mot P/E-talet är tolkningssvårigheterna bakom måttet. Ett lågt tal indikerar att aktien är lågt värderad men kursen kan också återspegla ogynnsamma förväntningar på företagens framtid. (Pettersson, 1996) Marknadsvärdet på en aktie är en tillfällig bedömning då detta kan skifta genom marknadsförändringar och riskmedvetandet hos investerare. Ofta överstiger marknadsvärdet det egna kapitalet. Kortsiktigheten i nyckeltalet då värdet kan skifta ständigt och bristen i att förklara vad aktien i verkligheten är värd gör talet till mindre användbart för att veta om min bank mår bra eller ej. Det positiva med måttet är vid jämförelser mellan andra bankers P/E-tal för att se hur den står i förhållande till andra då P/E-talet beskriver vad aktien är värd i förhållande till andra aktier, inte vad aktien är värd i sig själv. (Nilsson och Olbert, 2000) Bierman Jr (1974) återspeglar problematiken i den effektiva marknadshypotesen med ett optimalt jämviktspris på aktiemarknaden. Fullständig information och sanningsenliga antaganden behöver göras för att fungera i praktiken. Bierman Jr (1974) påstår att information till alla aktieägare inte når ut i samma omfattning eller under samma tidpunkt och därmed förkastas hypotesen. Här uppstår en brist i användningen av P/E-talet då allt för många eller för få antaganden ligger till grund för värdering av banken. Detta kan leda till en felaktig bild av bankens ställning.

Ytterligare en av svagheterna med P/E-talet är framtidsförväntningarna som ligger inbakat i talet. Förväntad vinstillväxt motiverar till ett högre P/E-tal då stora vinstökningar ger utrymme för högre utdelningstillväxt. På motsatt sätt har ett företag med låg förväntad vinstökning ett lägre P/E-tal. (Aktiespararnas aktieskola, 1998) Genom att studera alla bankernas P/E-tal kan detta bekräftas då framtidsprognoserna inte ser ljusa ut med tanke på de överhängande kreditförlusterna och därmed har även P/E-talet sjunkit. Viktigt att ha i beaktande är även räntelägets effekt. Ett lägre ränteläge leder, allt annat lika, även det till ett högre P/E-tal. Detta är stick i stäv med att marknadshypotesen förutsätter att kapitalmarknaden sätter "rätt" pris på aktien. (Pike och Dobbins, 1986; McGoun, 1992). På grund av den finansiella krisen kan det vara mindre lämpligt att använda sig av teorier som förespråkar teorin om den effektiva marknaden (Hendriksen och van Breda, 1992; Soros 2009). För att marknaden skall anses vara effektiv enligt Fama (1970) och McGoun (1990)

bör all information vara tillgänglig och gratis samt bör inga transaktionskostnader uppkomma vid köp av aktier. Fama (1970) påstår att en sådan marknad inte finns men kan verka effektiv om tillräckligt med information ges till tillräckligt många analytiker. McGoun menar tvärtom att marknaden kan varken ses som fullt effektiv eller helt ineffektiv. CAPM är ett sätt att mäta volatiliteten hos aktier och består av risk och avkastning. Ett av problemen med CAPM är att den beräknar framtida händelser med historisk information (AAA, 1977; Hendriksen och van Breda, 1992). McGoun (1992) menar att CAPM kommit till för att det funnits ett behov av ett enkelt sätt att värdera en akties värde. Risker som måttet bygger på kan lätt erhållas, men gör ett dåligt arbete med att förutsäga om den nu överhuvudtaget kan det. Enligt McGoun klargör den inte mycket alls. Även Wahlström (2000) ifrågasatte detta ur ett svenskt perspektiv och menade att priset på en aktie berodde på investerarnas vilja att betala och tidigare erfarenheter. Med tanke på att Sverige är ett litet land påverkas det av omvärldsförändringarna och när det dagligen rapporteras på nyheterna om varsel hos stora företag och ökade kreditförluster hos bankerna påverkar detta givetvis viljan att investera. Detta får därmed en direkt effekt på P/E-talet. Detta skulle bekräftas i och med Handelsbankens högre P/E-tal som är de som troligtvis fått utstå minst kritik i dagspress. Handelsbanken har även tenderat klara tidigare kriser väl och därmed kan förtroendet anses vara högre som är av vikt enligt Galbraith (1990). Det som motsäger detta är dock Nordeas P/E-tal som även de ligger högre än övriga. Men detta kan bero på att dess marknad är över hela Östersjöregionen och påverkas inte i lika hög utsträckning som de "helsvenska" bankerna.

P/E-talet som ett mått för att analysera hur banken mår är ett sämre mått att använda då läsaren enbart studerar sin bank. Bristen då talet inte indikerar vad aktien i verkligheten är värd återspeglas i marknadens ständiga fluktuationer vilket gör talet till ett mindre lämpligt mått. När läsaren däremot gör en jämförande studie kan P/E-talet vara bra att använda tillsammans med andra mått men med tanke på hur marknadens framtidsförväntningar skiftar bör vaksamhet iakttagas. Pettersson (1996) föreslår att istället för användning av P/E-talet bör P/BV-talet användas som bättre skulle kunna indikera ett verkligt bokfört värde. Detta hade underlättat då istället för framtidsförväntningar som speglas får det bokförda värdet större plats och försiktighetsprincipen upprätthålls. Med tanke på P/E-talets brister hade detta kanske varit ett lämpligt mått att pröva.

6. Slutdiskussion

I detta kapitel repeteras forskningsfrågan för att underlätta för läsaren. Studien sammanställs utifrån syftet och presenterar de slutsatser som uppkommit. Studiens teoretiska bidrag framställs och avslutningsvis presenteras frågor för fortsatta studier.

6.1 Inledning

I dagens omvärldsförändringar och den finansiella kris som pågår blir det av än större vikt att kunna veta om mina pengar är på ett tryggt ställe. Det vanligaste sättet att se hur bankens resultat ser ut är genom att analysera årsredovisningarna (Schuster 2008). Utifrån de nya regelsystem och bankens komplexitet i förhållande till andra branschens årsredovisningar ökar intresset för att se om en innehållsanalys är möjlig för att utläsa bankens ställning (Dowd, 1997). Då bankens verksamhet bygger på förtroende från kunden är det av särskild vikt att detta förhållande förblir oförändrat för att inte marknaden ska gå mot en kollaps. Det blir därmed ännu viktigare att som läsare av bankens årsredovisning kunna utläsa resultatet för att stärka anseendet och tillförlitligheten till banken igen. Kombinationen av dessa förutsättningar leder fram till studiens forskningsfråga:

Går det att utläsa en banks ställning enbart genom att studera bankers nyckeltal.

Två följdfrågor ställdes för att besvara huvudfrågan:

Kan investerare och privatpersoner genom att analysera en banks årsredovisning utläsa ett rättvisande resultat och är detta resultat jämförbart med andra banker?

6.2 Forskningsfrågan besvaras

Då gemene man i samhället på olika sätt kommer i kontakt med banken utifrån sparande, huslån eller större investeringar både som privatperson och vissa fall som företagare kan det anses viktigt att det finns förutsättningar till att se hur banken mår. Grundläggande för varje

investering som görs är att ha kalkylerat risken och utifrån detta avgöra om risken är värd att tas. Det vanligaste verktyget som används för att utläsa ett företags ställning är årsredovisningen, även i bankers fall. Då den finansiella krisen slog till blev var och en fundersam på hur banken mår då banker runt omkring i världen, däribland Lehman, fick i konkurs. Därav blir det av än större vikt att kunna utläsa bankens ställning i årsredovisningen. Den information som lämnas är i första hand till för investerarna och informationen som ges anses därmed vara tillräcklig även för övriga intressenter, däribland allmänheten.

Studien kan dock inte säga att så är fallet. Dessvärre infinner sig en känsla av hopplöshet då fler frågor än svar ges i studien. En fråga som ställs är bland annat om inte investerarna får all information som behövs för att ta ett rättvisande beslut, hur ska då privatpersoner kunna göra detta? Genom studien av bankers årsredovisningar har en komplexitet rörande bankers definitioner och beräkningar påvisats. Definitioner i vissa nyckeltal såsom K/I-talet visar inte på svårigheter men problemet i dessa fall är faktorerna som ligger till grund för beräkningen. Däremot blir det betydligt mer komplext då studien inte ens kunde urskilja en gemensam bas för uträknandet av räntabilitet, som enligt debatten är ett viktigt mått för att utläsa lönsamheten. En jämförbarhet mellan olika alternativ blir därmed omöjlig. Även om läsaren skulle försöka beräkna nyckeltalet själv så ligger antaganden bakom siffrorna, som ska tas med vid beräkning, och därmed är inte heller detta möjligt. Jämförbarheten är en av de grundläggande reglerna i redovisningen för att kunna studera olika alternativ och välja den lösning för beslut som är optimal. Detta blir därmed en stor brist i bankernas årsredovisningar. Studiens författare är förvånade över att ingen större debatt har förts kring just detta måtts brist på jämförbarhet.

Även om jämförbarheten är låg kan det ifrågasättas om det dock ändå går att utläsa hur banken mår. Genom att analysera de faktorer som ligger till grund för nyckeltal som räntenetto och kreditförluster kan även detta ifrågasättas. Verkligt värde har mer och mer tagit överhanden i dagens redovisning. Vid bedömning av finansiella instrument blir detta ett risktagande då dessa ständigt fluktuerar och bygger på framtidsförväntningar. Vänder marknaden kommer även värdet att sjunka drastiskt om fel bedömningar har gjorts. Antaganden görs även på subjektiva bedömningar och tydligast blir detta vid analys av kreditförlusterna. Då dessa beräknas utifrån konstaterade och befarade förluster kan det bli ett sätt att både försköna och manipulera redovisningen. Orsakerna för att vilja göra detta kan både vara av självintresse, och därmed spä på sin egen bonus när resultatet ökar, eller kunna "lura" marknaden genom att minska resultatet idag för att senare öka det ytterligare och därmed öka framtidstron.

Ytterligare en sida som har fått större utrymme i debatten är riskmedvetenheten utifrån införandet av Basels regelverk. Genom att införa olika riskkomponenter för att uppehålla en banks kapitaltäckningsgrad önskades en hög riskmedvetenhet hållas och till följd därav skulle finansiella kriser undgås. Komplexiteten i regelverket och acceptansen att det fungerar i alla väder, trots att det inte prövats i tider av lågkonjunktur, leder till en känsla av att det inte

fungerar. Antagandena som bygger på sannolikheter och ett regelverk som accepteras som fakta utan prövning kan ifrågasättas.

Finns det då inga positiva sidor med nyckeltalen i årsredovisningen? Studiens författare anser att vid analys av banken bör en försiktighet iakttagas och inte svälja alla siffror och ord som finns med. En jämförelse av nyckeltalen kan bli missvisande i de flesta fall men vid studerande av enbart sin bank går det åtminstone skönja tendenser. Det är dock viktigt att inte bara ha ett nyckeltal i beaktande utan använda sig av ett flertal samtidigt.

En slutsats blir därmed att vid analys av banken kan inte enbart nyckeltal plockas ut för att se hur min bank mår. Detta blir ett risktagande och därmed måste en djupare analys göras för att studera faktorerna bakom. En fråga som kan ställas är om läsaren har lust och ork till det? Mest frustrerande är ändå känslan av bankkundens utsatthet. Ska en magisterexamen i ekonomi behövas för att kunna välja bank och trots innehav av denna examen ändå inte kunna komma fram till sanningsenliga och jämförbara resultat? De siffror som används vid analysen kan också anses vara förlegade då kreditmarknadens volatilitet är hög. Det är därmed av stor vikt att bankerna arbetar upp ett starkt förtroende för sina kunder för att behålla sin trovärdighet. Kanske är Internets frammarsch med minskad kundkontakt, både på gott och ont i en förtroendebaserad verksamhet som banken.

Hur ska problemet kunna kommas åt? Studiens författare önskar en utökad debatt för att få till stånd ett standardiserat ramverk där tydliga definitionsramar ges för banker. Detta känns än mer viktigt idag då bankernas stabilitet är grunden till en trygg marknadsekonomi. Samgåendeprojektet mellan IASB och FASB kanske kan hjälpa till med detta. Givetvis måste viss hänsyn tas till bankens egna konkurrensstrategier vid val av ramverk men samtidigt bör ändå vissa mått kunna plockas fram som är likvärdiga.

6.3 Teoretiskt bidrag

Tidigare studier har påvisat att en brist i jämförbarheten mellan banker och dess nyckeltal vilket leder till en missvisande bild. En studie av bankers nyckeltal utifrån en innehållsanalys saknas dock då tidigare studier varit fokuserade på intervjuer (Mikes, 2009), empiriska studier (McGoun, 1995) samt studier gjorda på data (Chua, 1996). Studien har därmed försökt belysa detta genom en innehållsanalys för att se hur min bank mår.

Jönsson (1991) fokuserar på hur regleringar uppkommer i samhället samt vem som tagit ansvar för standardsättningen. Bankens regelsystem är komplicerat då det både består av risk samt verkliga värden. Debatterna i fackpress har de senaste 30 åren handlat om komplexiteten i finansiella mått, men även svårigheten att läsa årsredovisningarna har debatterats. Kritiken som framförts har berört allt från jämförbarhet till tillförlitligheten av

rapporterna. Trots debatten har inga större försök gjorts till att förtydliga årsredovisningarna så gemene man kan klara av att läsa dem. Detta är vad studien ämnat försöka att belysa.

Världen är inne i en finansiell kris och Jönsson (1991) menar att en kris behövs för att ifrågasätta nuvarande regelverk så att nya regler kan utvecklas. Han poängterar även vikten av att standardsättaren behöver vara trovärdig. För att komma hit krävs en större debatt som lyfter fram problematiken kring att bankernas årsredovisningar inte går att jämföra mellan olika banker. Ibland kan inte ens bankernas egna årsredovisningar jämföras mellan varandra från år till år på grund av ändringar i regelverk. Förtroendet för standardsättaren kan därmed skadas. Hur kan till exempel Finansinspektionen tillåta att bankerna använder olika definitioner så att jämförbarheten påverkas? Ett sätt att lösa detta problem är att införa mer standardiseringar som definierar exakt vad som skall tas med vid beräkning av till exempel räntabilitet. Denna lösning skulle dock troligen leda till mycket detaljerade regler och då det inte står med i lagen så faller det mellan två stolar. Ett exempel på detta är hybridkapitalen som inte är med i definitionen av skulder vilket lett till att banker kan använda sig av dessa lån för att öka sitt eget kapital.

Soros (2008) ifrågasätter det nuvarande paradigmat som dagens finansiella system är uppbyggt kring. Precis som Jönsson (1991) menar han att lagstiftning uppstår på grund av kriser, men menar även att det krävs upprepning av kriser. Han menar att de senaste 25 årens kriser är just detta men att denna kris kommer vara slutet på kreditexpansions era. Soros (2008) menar att det gamla systemet har misslyckats med både att förutspå och förklara marknadens förändringar. Soros (2008) egna reflexivitetparadigm är ett försök att skapa debatt om att marknaden aldrig uppnår den antagna jämvikten som den ekonomiska teorin byggt upp. Debatten är viktig och måste lyftas, eftersom kriser visar på just denna brist, då den finansiella marknaden är unik och därmed osäker. Nuvarande jämviktsparadigm har blivit allmänt accepterat och inte ifrågasatt vilket lett till att det blivit fakta (Latour och Woolgar, 1986). Det uppstår dock osäkerhet eftersom människorna på marknaden reagerar utifrån sina känslor. För att återföra förtroendet till den finansiella marknaden skulle skapandet av nya regler som stärker marknaden och stabiliserar den behöva göras.

Ett försök till att stabilisera den finansiella marknaden har gjorts med införandet av Basel som genom riskvägning talar om hur mycket kapitaltäckning som behövs. Bankerna får själva ha kontroll över sina risker och därmed kan de bestämma hur mycket kapital de behöver då det är upp till dem att tolka själva och därmed kan godbitarna plockas ut ur ansvarsområdet. Wahlström (2000) tar upp att ytterligare problem är då två olika bankers data till beslutsmodellen kan skifta så att det inte går att bedöma och jämföra dem. Bankerna kan även redovisa samma företeelse på två helt olika sätt. Baselkommittén har övertygat användarna av reglerna att de är pålitliga och nödvändiga. På grund av denna förmåga har reglerna blivit allmänt accepterade och inte ifrågasatta vilket även detta medför att fakta skapas (Latour och Woolgar, 1986). Då vi nu är inne i en kris verkar regelverket inte ha fungerat. McGoun (1995) menar att riskmodellerna blivit allmänt accepterade och inte ifrågasatta trots att de inte är tillräckligt underbyggda. Kanske är kapitaltäckningsgraden därmed alldeles för låg och för

att stabilisera marknaden skulle en höjning av kravnivån innebära att förtroendet för banksektorn skulle kunna återföras. Som kund är det viktigt att veta om banken finns kvar imorgon eller ej. Det är viktigt för bankens kunder att kapitaltäckningen är god så att det inte blir någon form av bankrusning.

Det åligger ett allmänt känt samhällsansvar på bankerna och detta innebär att användarna av årsredovisningarna som värderingsinstrument är gemene man. Komplexiteten gör dock att läsaren inte kan tolka och analysera hur en bank mår. När bankerna lägger in verkliga värden i sin balansräkning och samtidigt går in i en lågkonjunktur så sjunker bankens värde eventuellt drastiskt. Kritiker skyller den finansiella krisen på just verkliga värden som blåst upp företags värden (Véron, 2008). Kanske borde banker aldrig ha infört verkliga värden. Barlev och Haddad (2003) menar dock att det är den naturliga gången. Ett alternativ skulle kunna vara att ändra tillbaka till redovisning av historiska kostnader hos banker, vilket banker tidigare haft önskemål om (Plantin et al., 2008). Det positiva med verkliga värden är att det faktiskt visar vad företaget är värt just nu, men nackdelen är verkliga värden bygger på uppskattningar.

En diskussion rörande finansiella rapporter och deras nyckeltal efterfrågas i en vardaglig debatt då gemene man inte känner till vad årsredovisningen egentligen säger om hur banken mår. Lyfts detta problem fram kommer fler människor ifrågasätta måtten som är inrotade i den finansiella sektorn (Chua, 1996; McGoun, 1992, 1995; Power, 2004; Wahlström 2004; 2009) och som kanske egentligen inte säger någonting. Enkla och lättförståliga mått med definitioner som gemene man kan begripa borde lyftas fram i årsredovisningarna. Ett försök till ökad förståelse har varit att införa kassaflöden för att hjälpa läsaren följa bankens pengar. Kreditförlusterna är även det något som går lätt att relatera till men idag kan det vara svårt att utläsa om det verkligen är en kreditförlust eller ej. Banken kan onekligen använda dessa för manipulation då bedömningarna är subjektiva. Om inte bankerna blir tydligare och mer trovärdiga kommer detta kanske leda till att den finansiella krisen stannar här länge. Banken borde lyssna på vad deras kunder efterfrågar och detta stöds med hjälp av Chua (1996) som påpekar att det är viktigt att andras röster kommer till känn och inte negligeras i den globala värld vi lever idag i.

Av vem görs årsredovisningarna och vem är de till för? Svaret är relativt enkel det vill säga att det är "experter" som sitter och gör dem men att det är helt "vanliga" som tar del av dem. Därför uppstår det problem då det för den som är "expert" inte anses svårt. Studier har påvisat att det krävs akademisk utbildning för att kunna utläsa och analysera en banks ställning, detta kan även stödjas av den offentliga debatten. Gjorda studier har även menat att den praktiska utbildning på universiteten brister och medför därför att inte ens efter avslutad examen kan studenter utläsa hur ett företag går (Chua, 1996; Wahlström, 2004). En lösning på problemet skulle kunna vara att införa mer praktiska tillämpningar under studiernas gång. Detta hade både studenter och arbetsgivare dragit fördel av då studenter får den erfarenhet som efterfrågas långt innan de tagit sin examen och arbetsgivaren får en student som kan börja arbeta direkt utan större kostnader i upplärning. För gemene man måste däremot bankerna vara tydliga, öppna och inge förtroende. Ett relativt nytt och viktig mått är det intellektuella

kapitalet som skulle kunna lyfta fram företagets kompetens. Detta är ett mått som visar vad som kan förväntas av de anställda i företaget. Ett högt eget kapital skulle kunna påvisa att kompetensen är hög och detta skulle kunna stärka förtroendet för banken. Hur ska då detta gå att mätas? Wahlström (2004) talar om operativ risk skulle kunna vara ett sätt att värdera detta kapital. Detta vore inte helt omöjligt då riskmodellen är allmänt accepterad. Kritiker däribland McGoun (1995) är kritiska till dessa modeller och menar att det finns en del problem förknippade med dessa.

AAA (1977) redogör för att teorier inom extern redovisning växer fram under långt tid vilket innebär att de omtolkas och förnyas gång på gång. Jönsson (1991) menar att det kan vara svårt att fånga redovisningens många roller och att missuppfattningar skett kring dess roll i samhället vilket leder till att teori saknas. En uppfattning är att teori som inte är gjord utifrån normer och egenintresse inte kommer bli en allmänt accepterad teori med utgångspunkt i redovisningspraxis (Watts och Zimmerman, 1979). Ännu en anledning till att ett sökande efter nya teorier görs är att det hos de redan existerande teorierna finns begränsningar (Kuhn, 1970). De tre traditionella traditionerna bygger på antagande som skall föreställa en förenkling av verkligheten. Den finansiella sektorn och banker är dock komplexa (Dowd, 1997) liksom redovisningsreglerna. Experterna och reglerna ändras ofta över tiden och detta kan även utläsas ur årsredovisningarna. Det finns tillsynsmyndigheter såsom Finansinspektionen som ser till så att bankerna sköter sig, men de ser världen lite mer från en investerares håll och inte gemene man vilket innebär att de tillåter företeelser såsom skillnader i definitioner och uträkningar. Kanske det skulle behövas en ny granskare som ser på redovisningen utifrån en "vanlig" investerares perspektiv och kan påverka bankerna att göra förändringar i sitt sätt att presentera bankens ställning så att vem som helst kan utläsa hur min bank mår.

Varför spelar då de finansiella rapporterna en sådan stor roll? Chua (1996) trycker på tryggheten i siffror vilket medfört att intresset därmed är stort och gjort dem kraftfulla. Enligt Porter (1995) känns siffror tillförlitliga eftersom de funnits sedan lång tid tillbaka, men han poängterar att siffrorna aldrig kan ge tillräcklig information för att grunda noggranna beslut på, angående driften av ett företag. McGoun (1995) i sin tur menar att problemen med tillförlitligheten i siffror negligeras och glöms bort. Latour och Woolgar (1986) förklarar att när påståenden och antagande återanvänds så uppstår fakta och kostnaden för att ersätta dessa fakta blir allt för stor. Detta innebär att när påståendena citeras tillräckligt många gånger kommer inte "sanningar" övervägas vara fel. Detta innebär att om mått, siffror, kunskap och fakta används tillräckligt länge utav läsarna av årsredovisningar kommer dessa allihop att bli accepterade som "sanningar". Dessa "sanningar" kommer troligen ingen gå tillbaka och ompröva för att se om det verkligen förhåller sig så. Bankernas årsredovisningar är lätta att förmedla och använda som rapportering och en stor mängd fakta skapas som läsarna kan ta del av och därmed skapas en helhetsbild av banken, men ingen stannar upp och frågar vad årsredovisningarna egentligen säger utan de har blivit accepterade som fakta. Detta är vad gemene man vill ha att förlita sig på.

6.4 Reflektioner över studiens slutsatser

Då studien leder fram till fler frågor än svar skulle studien kunna fördjupas ytterligare genom att göra djupintervjuer med bankerna för att finna orsakerna bakom val av beräkningsmetoder. Det hade varit intressant att se hur bankerna själva ser på kritiken som studien och debatten har tagit upp. Ännu en vinkling som skulle kunna tilläggas vid djupintervjuerna är hur bankerna planerar återuppbygga förtroendet på marknaden igen.

En möjlighet i studien hade varit att beräkna nyckeltalen själva för att veta exakt vilka siffror som låg till grund för varje nyckeltal. Detta hade kunnat öka jämförbarheten i studien men då många av bankens redovisade siffror, mått och beräkningar bygger på antaganden som gjorts skulle en brist i jämförbarheten ändå bestå. Då syftet även var att se hur allmänheten skulle kunna tyda sin banks resultat ansågs det mer verklighetstroget att inte göra beräkningar utan förlita sig till de siffror som fanns upptagna i årsredovisningarna. Detta är det mest naturliga sättet att studera ett företag för att få en överblicksbild.

6.5 Förslag till fortsatt forskning

En orsak till att bankers redovisning är svårtolkad är regelverken kring verkligt värde och riskmätning. Då världen just nu befinner sig i en finansiell kris skulle det vara intressant att se framtida effekter på regleringar då krisen stagnerar. Kommer kritiken som lyfts fram leda fram till ett enhetligt regelverk som underlättar vid beräkningar och analyser av årsredovisningar? Denna studie skulle kunna breddas till banker i flera länder för att se om de upplever samma problematik i utformningarna av regelverken och beräkningarna av nyckeltalen.

Ytterligare en aspekt som hade varit intressant att studera närmare är enbart bankernas kreditförluster. Då banken specificerar vilken utlåning som är till privatpersoner, företag och kreditinstitut skulle det kunna vara av vikt att se hur detta har förändrats och kommer förändras i och med att dessa skjutit i höjden de senaste åren. Kommer riskmedvetenheten öka generellt eller enbart mot privatpersoner? Vad kommer en ökad riskmedvetenhet få för konsekvenser på marknadsekonomin och konsumtionen?

En vinkling som inte fått så stort utrymme i studien är betydelsen av det intellektuella kapitalet i redovisningen. Då detta är av en betydande art då banken är en tjänstesektor som bygger på kompetent och professionell rådgivning hade det varit intressant att studera dels om banker skulle vilja ta med detta som en tillgång och i så fall hur ska det göras. Är det möjligt att ta upp det som en del av den operativa risken för att mäta fel som begås? Hur skulle banken kunna gå tillväga för att inte övervärdera kunskapen och uttradera kapitalet om något

går fel? Det hade också varit intressant att följa utvecklingen av redovisningsprinciper över flera branscher hur de kommer att handskas med detta då försöken som görs just nu till att introducera det intellektuella kapitalet i balansräkningar kommer få konsekvens både i balansräkningen men även i utvidgade finansiella rapporter. Kommer det leda till en ökad komplexitet eller helt enkelt ge svar på många av de frågor som döljer sig bakom mätmetoderna i rapporterna idag?

Litteraturförteckning

Offentligt tryck

SFS Lag (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

Publicerade källor

The American Accounting Association (1977) *Statement on accounting theory and theory acceptance*, AAA, Sarasota

Affärsvärlden (1992) *När Sverige kraschade: [Affärsvärlden förklarar vad som hände]*, Stockholm: Affärsvärlden

Afrell, Per & Sundqvist, Sven-Ivan (1992) *Bankkrisen*, Stockholm : Dagens Nyheter

Aktiespararnas aktieskola (1998) *Aktiespararnas Läsa och tolka årsredovisningar en handledning som hjälper dig att förstå börsbolagens årsredovisningar*, 2:a upplagan

Alvesson, Mats & Sköldbberg, Kaj (2008) *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativa metod*, Lund: Studentlitteratur, 2:2

Andersen, Ib (1998) *Den uppenbara verkligheten – val av samhällsvetenskaplig metod*, Lund: Studentlitteratur

Artsberg, Kristina (2003) *Redovisningsteori, – policy och – praxis*, Malmö: Liber Ekonomi, Upplaga 1:1

BAS (2008) *BAS-boken 2008: kontoplan, instruktioner och fördjupning*, Stockholm: Nordstedts Juridik, 6:e upplagan (uppdaterad och kompletterad)

Bjurwill Christer (1995) *Fenomenologi*, Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan & Bell, Emma (2005) *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber, 1:1

Bryman, Alan (1997) *Kvantitet och kvalitet, i samhällsvetenskaplig forskning*, Lund: Studentlitteratur

Catasús, Bino; Gröjer, Jan-Erik; Högberg, Olle; Johrén, Anders (2008) *Boken om nyckeltal*, Liber AB, Upplaga 2:1

Deegan C. & Unerman J. (2006) *Financial accounting theory*, Glasgow: The McGraw-Hill companies

Dowd, Kevin (1997) *Competition and Finance – A Reinterpretation of Financial and Monetary Economics*, New York: St. Martin's Press

Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena (2007) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Stockholm: Norstedts juridik, 3:e (rev) upplagan

FARSRS (2008) *Internationell redovisningsstandard i Sverige - IFRS/IAS 2008*, Stockholm: FARSRS förlag AB

Fregert, Klas & Jonung, Lars (2005) *Makroekonomi – Teori, politik och institutioner*, Lund: Studentlitteratur, 2:a upplagan

Greve, Jan (2003) *Modeller för finansiell planering och analys*, Danmark: Studentlitteratur, 1:5

Gröjer, Jan-Erik (2002) *Grundläggande redovisningsteori*, Lund: Studentlitteratur, 5:e upplagan

Hendriksen, Eldon S. & van Breda, Michael F. (1992) *Accounting Theory*, Irwan, United States of America, Fifth Edition

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997), *Forskningsmetodik - Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Lund: Studentlitteratur, 2:a upplagan

Jacobsen, Dag Ivar (2002), *Vad, hur och Varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Studentlitteratur

Jönsson, Sten & Marton, Jan (1994), *The Nordic Research Group for the Study of the Accounting Regulation Process – Sweden*, Occasional Paper Series in Accounting & Auditing, 2

Kindleberger, Charles Poor (2000), *Manias, Panics and crashes: a history of financial crises*, New York: Wiley, 4th Edition

Kuhn, Thomas S. (1997), *De vetenskapliga revolutionernas struktur*, Stockholm: Thales, 1:2

Latour, Bruno & Woolgar, Steve (1986) *Laboratory Life – The Construction of Scientific Facts*, Princeton University Press

Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1999), *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, Studentlitteratur, 1:3

Lundén, Björn & Ohlsson, Gunnar (2006) *Bokslutsanalys: grundläggande bokslutskunskap och metoder för räkenskapsanalys*, Näsviken: Björn Lundén information, 4:e upplagan

Marsch, David & Stoker, Gerry (2002), *Theory and methods in political science*, Palgrave Macmillian, 1:2

- Moonitz, Maurice (1974) *Obtaining Agreement on Standards*, Studies in Accounting Research No. 8, Sarasota, Florida: American Accounting Association, 1974
- Paton, W. A. & Littleton, A. C. (1940) *An Introduction to Corporate Accounting Standards*, American Accounting Association, Ninth printing 1960
- Pike, Richard & Dobbins, Richard (1986) *Investment decisions and financial strategy*, University of Bradford Management Centre, Philip Allan Publishers Limited
- Porter, Theodore M. (1995) *Trust in Numbers: the Pursuit of Objectivity in Science and Public Life*, Princeton University Press
- Sanders, Thomas Henry; Hatfield, Henry Rand; Moore, Underhill (1938) *A Statement of Accounting Principles*, American Accounting Association
- Schuster, Kenth (2008) *Redovisning i fokus*, redaktör: Peter Jennergren, Johnny Lind, Walter Schuster, Kenth Skogsvik (red), Lund: Studentlitteratur 1:1
- Silverman, David (1993) *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analysing Talk, Text and Interaction*, SAGE Publications
- Solomons, David (1986a) *Making accounting policy – the quest for credibility in financial reporting*. New York : Oxford University Press Inc
- Soros, George (2008) *The New Paradigm for Financial Markets – The credit crisis of 2008 and what it means*, PublicAffairs, First edition
- Wahlström, Gunnar (2000) *Nya förutsättningar för reglering av extern redovisning – praxisundersökning mot bakgrund av finansiella instrument*, Parajett AB
- Wallander, Jan (2006) *Ett symposium med anledning av Jan Wallanders 85-årsdag: Decentralisering och incitament i företag – Principiella och praktiska aspekter*, Hans Tson Söderström (red), SNS Förlag Stockholm
- Watts & Zimmerman (1986) *Positive Accounting Theory*, Prentice Hall International Editions

Tidskrifter

- Anonym (1999) “Accounting irregularities: the Peril, Discovery, and Cure”, *The CPA Journal*, Vol. 69, Issue 4, pp. 9
- Artsberg, Kristina (1993) Normbildning och redovisningsförändring (2): Vilka principer bör gälla för svensk redovisning?, *Balans*, Nr 3, s. 34-37
- Atrill, Peter (2001) “Profit is not enough”, *Accountancy*, Vol.127, No. 1293, pp. 134-136

- Balans (1986) ”Finforum: Utländska läsare av svenska årsredovisningar - Vill ha mera fakta och mer bakgrundsinformation”, *Balans*, Nr 1, s.28-30
- Barlev, Benzion & Haddad, Joshua Rene (2003) “Fair Value Accounting and the Management of the Firm”, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol.14, Issue 4, pp. 383–415
- Barth, Mary E. (1994) “Fair Value Accounting: Evidence from Investment Securities and the Market Valuation of Banks”, *The Accounting Review*, Vol. 69, No.1, pp. 1-25
- Beneda, Nancy L. (2002) “Investing in growth stocks may not pay off”, *The CPA Journal*, Vol. 72, Issue 9, pp. 70-71, ABI/INFORM Global
- Bierman Jr, Harold (1974) “The Implications to Accounting of Efficient Markets and the Capital Asset Pricing Model”, *The Accounting Review*, Vol. 49, No. 3 (Jul., 1974), pp. 557-562, Published by: American Accounting Association
- Bohlin, Håkan (1986) ”Redovisning: Ekonomisk information till aktieägare bör anpassas till mottagaren”, *Balans*, Nr 7, s. 12-15
- Boris Carlsson (1978) ”Pengar in - pengar ut, effekter i ett årsbokslut”, *Balans*, Nr 4, s. 21-23
- Bringert, Lars (1984) ”Redovisning: Många företags årsredovisningar har betydande skönhetsfläckar”, *Balans*, Nr 9, s. 10-11
- Caster, A. Bruce; Elson, Raymond J.; Weld, Leonard G. (2006) “Is Diluted EPS Becoming More Art Than Fact?”, *The CPA Journal*, Vol. 76, Issue, 9, pp. 26-29, ABI/INFORM Global
- Chua, Wai Fong (1996) “Teaching and Learning Only the Language of Numbers – Monolingualism in a Multilingual World”, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 7, Issue 1, pp. 129-156
- Danielsson Jon; Jorgensen, Bjorn N.; de Vries Casper G. (2002) “Incentives for effective risk management”, *Journal of Banking & Finance*, Vol. 26, Issue 7, pp. 1407-1425
- Davegård, Björn (1986) ”Aktuellt: Höga ambitioner, men svårt experimentera med årsredovisningar”, *Balans*, Nr 1, s. 35-37
- Davis, Christopher (1991) “When it comes to the credit crunch”, *Accountancy*, Vol. 107, No. 1171, pp. 32-33
- Edvinsson, Leif & Kivikas, Mart (2007) “Intellectual Capital (IC) or Wizzensbilanz Process: some German Experiences”, *Journal of Intellectual Capital*, Vol. 8, No. 3, pp. 376-385
- Englund, Hans (2003) ”Debatt: Nyckeltal kan påvisa framtida betalningsförmåga...”, *Balans*, Nr 2, s. 37-40
- Engström, Stefan (2002) ”Tema – obestånd: Kan nyckeltal påvisa framtida betalningsförmåga?”, *Balans*, Nr 3, s. 35-40

- Falkman, Pär (2009) "Internationellt: Skulder och eget kapital, vad är problemet?", *Balans*, Nr 2, s. 28
- Fama, Eugene F. (1970) "Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work", *The Journal of Finance*, Vol. 25, No. 2, pp. 383-417
- Flesher, Dale L. & Flesher, Tonya K. (1986), "Ivar Krueger's contribution to U.S. financial reporting", *The Accounting Review*, Vol. 61, Issue 3, pp. 421-434
- Forsell, Jan & Lönnqvist, Per (2004) "Basel II medför stora krav - och möjligheter för bankerna", *Balans*, Nr 5, s. 23-27
- Foster, Benjamin P. & Ward, Terry J. (1997) "Using Cash Flow Trends to Identify Risks of Bankruptcy", *The CPA Journal*, Vol. 67, Issue 9, pp. 60-61
- Frankfurter, George M.; McGoun, Elton G.; Allen, Douglas E. (2004) "The prescriptive turn in behavioral finance", *Journal of Socio-Economics*, Vol. 33, Issue 4, pp. 449-468
- Gaa, James C. (1986) "User Primacy in Corporate Financial Reporting: A Social Contract Approach", *The Accounting Review*, Vol. 61, No. 3, pp. 435-454
- Haskel, Anders (2009) "Mardrömsscenario väntar – eller är det värsta över?", *Aktiespararen*, Nr 1, s. 38-41
- Heath, Loyd C. (1988) "Commentary on Accounting Literature: The Conceptual Framework as Literature", *Accounting Horizons*, Vol. 2, Issue 2, pp. 100-105
- Hegstad, Sven O. (1982) "Finansieringsanalysen – måste bli ännu bättre", *Balans*, Nr 3, s. 10-12
- Herin, Pontus & Petersson, Ulf (2009) "Maktkampen", *Veckans Affärer*, Nr, 18, s. 14-15
- Herolf, Olle & Wissén, Pehr (1989) "Redovisa företagets finansiella risker!", *Balans*, Nr 2, s. 19-30
- Holgate, Peter (1992) "The Merits of a Conceptual Framework", *Accountancy*, Vol. 110, Issue 1188, pp. 78
- Holmberg, Claes (1982) "Årsredovisningen - information för specialister?", *Balans*, Nr 2, s. 4-6
- Holmquist, Bengt & Johansson, Åsa (1998a) "Finforum 1998: Jag accepterar redovisningsprinciperna men de måste kompletteras", *Balans*, Nr 10, s. 12
- Holmquist, Bengt & Johansson, Åsa (1998b) "Finforum 1998: Siffror utan ord är ibland sämre än inga siffror alls", *Balans*, Nr 10, s.12-13
- Holmquist, Bengt & Johansson, Åsa (2000) "Finforum: Den som vågar visa siffrorna får bättre aktiekurs", *Balans*, Nr 11, s. 35-36

Holmquist, Bengt & Wennberg, Inge (1994) "Finforum 1993: Ny forskning om företagsvärdering - Åter till fundamental analys?", *Balans*, Nr 1, s.13-14

Holmquist, Bengt & Wennberg, Inge (1996) "Hur redovisar vi kassaflöden?", *Balans*, Nr 1, s. 12-14

Holmquist, Bengt & Wennberg, Inge (1996) "Tema för årets paneldebatt: Framtidens årsredovisning - vilka är kraven på den", *Balans*, Nr 1, s. 5-9

af Jochnick, Kerstin & Mettinger, Bengt-Allan (1997) "Debatt: Kommentar till Tegin och Wolrath: Generella reserveringar och andra frågor om värdering av bankernas utlåning", *Balans*, Nr 10 1997, s. 40-42

Johansson, Karin & Adolphson, Johan (1999) "Notiser: Hur svårläst är årsredovisningen?", *Balans*, Nr 2, s. 10-14

Johansson, Sven-Erik & Östman, Lars (1985) "Redovisning: Återvändsgränd för nya redovisningsstandards?", *Balans*, Nr 4, s. 12-26

Johansson, Sven-Erik (1984b) "Redovisning: Skattekostnaden och enhetliga finansiella nyckeltal", *Balans*, Nr 1, s. 29-33

Johansson, Sven-Erik (1984c) "Debatt: Världen utan latent skatteskuld - finns den?", *Balans*, Nr 3, s. 11-12

Johansson, Sven-Erik (1984a) "Debatt: Skatter, finansiella nyckeltal och svårbegripliga årsredovisningar", *Balans*, Nr 6, s. 34-38

Johansson, Sven-Erik (1985) "Aktuellt: Revisionsföretagets värde är det mänskliga kapitalet", *Balans*, Nr 9, s. 28-31

Johnson, Sten K. (1977) "Utdelning, vinst och aktievärdering - några synpunkter", *Balans*, Nr 2, s. 21-22

Jones, Mike (1993) "Mandatory, desirable but probably not impartial", *Accountancy*, Vol. 112, No. 1202, pp. 92

Jönsson Lundmark, Birgitta (1992) "Värdering av fastigheter i 1991 års bokslut: Hur mycket is i magen kan revisorn ha?", *Balans*, Nr 1, s. 19-21

Jönsson, Sten (1991), "Role making for accounting while the state is watching", *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 16, Issue 5-6, pp. 521-546

Jönsson, Sten (1991), "Role making for accounting while the state is watching", *Accounting, Organizations and Society*, Vol. 16, Issue 5-6, pp. 521-546

Kho, B. C. and Stulz, R. M. (2000) "Banks, the IMF and the Asian crisis", *Pacific-Basin Finance Journal*, Vol. 8, Issue 2, pp. 177-216.

- Kjaer, Hanna (2008) ”Debatt: Verkligt värde fungerar inte i konjunkturnedgång!”, *Balans*, Nr 6-7, s. 45
- Lagerström, Bo (1996) ”Redovisning och begreppet rättvisande bild”, *Balans*, Nr 6-7, s. 37-40
- Lev, Baruch (1988) ”Toward a Theory of Equitable and Efficient Accounting Policy”, *The Accounting Review*, Vol. 63, Issue 1, pp. 1-23
- Malmström, Lars (1985) ”Aktuellt: Årsredovisningen skall ge en objektiv bild av verkligheten”, *Balans*, Nr 2, s. 10-12
- Marton, Jan (2008) ”Nyttan av verkligt värde i redovisningen”, *Balans*, Nr 6-7, s.42-44
- Mauritzon, Mattias & Lundell, Stefan (2009) ”Analys: Statlig kontroll hotar Swedbank”, *Dagens Industri*, Årgång 34, Nummer 53, s. 10, 6 Mars 2009
- McGoun, Elton G. (1990) “A Re-evaluation of Market efficiency measurement”, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol.1, Issue 3, pp.263-374
- McGoun, Elton G. (1992) “The Capm: A Nobel Failure”, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 4, Issue 2, pp. 155-177
- McGoun, Elton G. (1995) “The History of Risk Measurement”, *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 6, Issue 6, pp. 511-532
- Mikes, Anette (2009) “Risk Management and Calculative Cultures”, *Management Accounting Research*, Vol. 20, Issue 1, pp. 18–40
- Morris, Richard (1997) “Predicting Failure: a failure in prediction?”, *Accountancy*, Vol. 120, No. 1252, pp. 104-105
- Mouritsen J, Larsen HT, Bukh PND. (2001) “Intellectual capital and the “capable firm”: narrating, visualizing and numbering for managing knowledge”, *Accounting Organizations and Society*, Vol. 26, Issue 7, pp. 735–62.
- Myers, S och Majluf, N (1984) “Corporate financing and Investment Decisions when firms have information that investors do not have”, *Journal of Financial Economics*, No. 13, pp. 187-221
- Månsson, Johan & Nilsson, Peter (2002) ”Reserv för inträffade men ännu ej individuellt identifierade kreditförluster”, *Balans*, Nr 2, s. 34-37
- Nilsson, Peter & Olbert, Lars (2000) ”Fler förlustbolag medför högre krav på framtidsinriktad information”, *Balans*, Nr 3, s. 22-25
- Notering (1984) ”Redovisning: Så styrs utvecklingen av redovisningsrekommendationer”, *Balans*, Nr 9, s. 36-42

- Notering (2004) "Basel II: Efter år 2000, euro-redovisning och nya redovisningsregler - nu är vi sent ute med ännu ett stort systemskifte...", *Balans*, Nr 3, s. 6-7
- Notering (2008) "Början till slutet för IFRS?", *Balans*, Nr 11, s.12
- O'Hanlon, John & Peasnell, Ken (1996) "Measure for measure?", *Accountancy*, Vol.117, No. 1230 pp. 44-46
- Olbert, Lars (1992) "Använder proffsen årsredovisningen när de värderar aktier?", *Balans*, Nr 11, s. 28-33
- Olson, Olov; Falkman, Pär; Pauli, Stefan (1998) "Debatt: Redovisning av kassaflöden en kommentar till Redovisningsrådets utkast till rekommendation", *Balans*, Nr 1, s. 39-43
- Olsson, Birgitta (2002) "Debatt: Företagens bokslutsrapporter är inte anpassade till dagens informationsbehov", *Balans*, Nr 3, s. 44-45
- Ove Sundberg (1985) "Aktuellt: FINFORUM fokuserar företagens finansiella information", *Balans*, Nr 2, s. 5
- Pettersson, Karl-Henrik (1996) "Aktiemarknadens anomalier", *Balans*, Nr 5, s. 12-17
- Plantin, Guillaume; Sapra, Haresh; Shin, Hyun Song (2008) "Marking-to-Market: Panacea or Pandora's Box?", *Journal of Accounting Research*, Vol. 46, No. 2, pp.435-460
- Raspe (1992) "Nödlidande fordringar, mjuka lån och hårda fastigheter", *Balans*, Nr 1, s. 14-18
- Power, Michael (2004) "Counting, control and calculation: Reflections on measuring and Management" *Human Relations*, Vol. 57, Issue 6, pp. 765-783
- Rundfelt, Rolf (1985) "Redovisning: Svårt jämföra nyckeltal i årsredovisningen för 1984", *Balans*, Nr 10, s. 34-38
- Rundfelt, Rolf (1994) "Böcker: Dansk introduktion för företagsanalytiker", *Balans*, Nr 11, s. 44
- Rundfelt, Rolf (2006) "Vilken information vill finansanalytiker ha?", *Balans*, Nr 1, s. 47-48
- Schultz, Pontus (2009) "Intervju: Michael Wolf – Tillbaka till rötterna", *Veckans Affärer*, s. 48-53
- Siegel, Marc A. (2006) "Accounting Shenanigans on the Cash Flow Statement", *The CPA Journal*, Vol. 76, Issue 3, pg. 38-43, ABI/INFORM Global
- Sjö-Mårtenson, Bodil (1981) "Kris i företag - ett lockande ämne", *Balans*, Nr 9, s.33-34

- Solomons, David (1986b) "The FASB's conceptual framework: An evaluation", *Journal of Accountancy*, Vol. 161, Issue 6, pp. 114-122
- Strandberg, Hasso (1978) "Finansieringsanalys", *Balans*, Nr 1, s. 23-26
- Struebs Jr, Martin T & Thomas, C William (2009) "Improved Judgment in Financial Accounting: A Principled Approach", *The CPA Journal*, Vol. 79 Issue 1, pp. 32-35, ABI/INFORM Global
- Sundberg, Leif (1980) "Industrins räntabilitet, kapitaltillväxt och kapitalstruktur under 1970-talet", *Balans*, Nr 4, s. 26-28
- Svedblom, Anna (2009) "Banken tvingades ansöka om stöd", *Dagens Industri*, Årgång 34, Nummer 77, s.4
- Svennson, Karin (2009) "Ny FI-chef vill se mer bankkapital", *Dagens Industri*, Årgång 34, Nummer 7, s. 6-7, 12 januari 2009
- Tegin, Åke & Wolrath, Eric (1994) "Hantering av kreditrisker", *Balans*, Nr 11, s. 19-29
- Tegin, Åke och Wolrath, Eric (1997) "Behövs ett nytt sätt att redovisa kreditförluster", *Balans*, Nr 6-7, s. 7-14
- Tidström, Göran; Ullberg, Anders; Wärnegård, Per (1977) "Planerar företagen i räntabilitetstermer?", *Balans*, Nr 10, s. 39-43
- Wahlström, Gunnar (2004) "Worrying but accepting new measurements: the case of Swedish bankers and operational risk", *Critical Perspectives on Accounting*, (2006), Vol. 17, pp. 493–522
- Wahlström, Gunnar (2009) "Risk management versus operational action: Basel II in a Swedish context", *Management Accounting Research*, Vol. 20, Issue 1, pp. 53-68
- Watts, Ross L. & Zimmerman, Jerold L. (1978) "Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards", *The Accounting Review*, Vol. 53, No. 1 (Jan., 1978), pp. 112-134, Published by: American Accounting Association
- Watts, Ross L. & Zimmerman, Jerold L. (1990) "Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective", *The Accounting Review*, Vol. 65, No. 1 (Jan., 1990), pp. 131-156, Published by: American Accounting Association
- Wennberg, Inge (1996) "Finforum 1996: Mer information om det som skapar värde", *Balans*, Nr 11, s. 4-5
- Wennberg, Inge (1997) "Finforum 1997: Separat värdering av rörelse och finanser", *Balans*, Nr 11, s. 15-16

Wennberg, Inge (1997a) "Finforum 1997: Ger svenska årsredovisningar vad placerarna behöver?", *Balans*, Nr 11, s. 8-9

Wennberg, Inge (1997b) "Finforum 1997: Förr var det mer känslor och engagemang", *Balans*, Nr 11, s. 13-15

Véron, Nicolas (2008) "Fair Value Accounting is the Wrong Scapegoat for this Crisis", *Accounting in Europe*, Vol. 5, No. 2, pp. 63-69

Wihlborg, Håkan & Bäckström, Anders (2002) "Krav på upplysningar om risker i årsredovisningen", *Balans*, Nr 4, s. 21-25

Wilcox, Adrian (2003) "Making loans harder to get", *Accountancy*, Vol. 131, No. 1317, pp. 76

Wilke, Björn (2009) "Kommentar: Faran inte över för de skuldsatta", *Dagens Industri*, Årgång 34, Nummer 102, s. 7, 7 maj 2009

Wyatt, Arthur (1991) "The Sec Says: Mark to Market!", *Accounting Horizons*, Vol. 5, Issue 1, pp. 80-85

Yong, Hue Hwa Au and Faff, Robert (2007) "Asia-Pacific banks risk exposures: pre and post the Asian financial crisis", *Applied Financial Economics*, 2008, Vol. 18, Issue 6, 431-449

Young, S. David (1987) "Positive Accounting Theory by Ross L. Watts; Jerold L. Zimmerman", *The Accounting Review*, Vol. 62, No 1 (Jan., 1987), pp. 243-244, Published by: American Accounting Association

Elektroniska källor

Affärsvärlden (2006) "Rusning efter hybridkapital", <http://www.affarsvarlden.se/hem/nyheter/article270594.ece>, hämtad 2009-05-25

Andrews, Edmund L. (2009) "Bernanke Says Financial Rules Need an Overhaul", http://www.nytimes.com/2009/03/11/business/economy/11fed.html?_r=2&em, hämtad 2009-04-06

Ball, I (2004), "IFAC, IAASB, IASB, IOSCO, the FSF and the world regulatory environment", in Ward, G. (Eds), *A Practitioner's Guide to Audit Regulation in the UK*, City & Financial Publishing, London.
http://www.cityandfinancial.com/assets/documents/20051124110112aud1sample_WEB.pdf, hämtad 2009-04-25

BAS (2009) <http://www.bas.se/bas.htm>, hämtad 2009-05-15

Basel (2001) *Basel Committee on Banking Supervision, Consultative document, pillar 3 (market discipline), Supporting Document to the New Basel Capital Accord, Issued for comment by 31 May 2001*, Bank for International Settlements, http://oebn.at/en/img/sd_mktdiscpl_tcm16-13399.pdf, hämtad 2009-04-25

Creutzer, Annika (2009) ”Kunderna får betala Swedbanks missar”, http://www.e24.se/pengar24/dinekonomi/bankforsakring/artikel_1266445.e24, hämtad 2009-04-23)

De Larosière, Jacques (2009) *the High-Level Group on Financial Supervision in the EU – Report by the de Larosière Group*, Brussels
http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/de_larosiere_report_en.pdf, hämtad 2009-04-06

Ehrenberg, Johan (2009) ”Bankkris - du betalar”, <http://www.etc.se/21686/bankkris-du-betalar/>, hämtad 2009-05-07

FASB (2009) Convergence with the International Accounting Standards Board (IASB), http://www.fasb.org/intl/convergence_iasb.shtml, hämtad 2009-05-02

FI (2007) Kapitältäckning Basel II, http://www.fi.se/Templates/ListPage____2914.aspx, hämtad 2009-05-27

Fredriksson, Tommy (2009) ”Swedbank: mörka tider innan det ljusnar”, <http://www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?artikel=2787398>, hämtad 2009-05-12

Handelsbanken (2009a)
[http://www.handelsbanken.se/shb/inet/icentsv.nsf/vlookuppics/investor_relations_historia_pdf_2008/\\$file/historia_svenska_2008.pdf](http://www.handelsbanken.se/shb/inet/icentsv.nsf/vlookuppics/investor_relations_historia_pdf_2008/$file/historia_svenska_2008.pdf) hämtad 2009-05-10

IASB (2008) *Exposure Draft of An Improved Conceptual Framework for Financial Reporting: Chapter 1: The Objective of Financial Reporting Chapter 2: Qualitative Characteristics and Constraints of Decision-useful Financial Reporting Information*, http://www.iasb.org/NR/rdonlyres/464C50D6-00FD-4BE7-A6FF-1BEAD353CD97/0/conceptual_framework_exposure_draft.pdf, hämtad 2009-04-20

Insättningsgarantin (2009) <https://www.insattningsgarantin.se/sv/>, hämtad 2009-05-15

Loth, Richard (2007) ”What You Need To Know About Financial Statements”, (Elektronisk) <http://www.investopedia.com/articles/basics/06/financialreporting.asp>, hämtad 2009-04-25

Nordea (2009a)
<http://www.nordea.com/Om+Nordea/Koncernen+i+översikt/Nordeas+historia/54152.html>
hämtad 2009-05-10

Nyhetsbyrån Direkt (2009) *Sverige välkomnar skärpt banktillsyn av EU*, Dagens Industri, <http://di.se/Nyheter/?page=/Avdelningar/Artikel.aspx%3FO%3DRSS%26ArticleId%3D2009%255C04%255C03%255C331958>, hämtad den 2009-04-14

Rosén, Hans (2008) <http://www.dn.se/ekonomi/sa-funkar-finanskrisen-1.656631>, hämtad 2009-05-20

SEB (2009a) <http://www.seb.se/pow/wcp/sebgroup.asp?lang=se> hämtad 2009-05-10

Swedbank (2009a) <http://www.swedbank.se/sst/inf/out/infOutWww1/0,,5788,00.html> hämtad 2009-05-10

Svenska bankföreningen (2007) *Banker i Sverige – Faktablad om svenska bankmarknaden*, http://www.bankforeningen.se/upload/banker_i_sverige2007_001.pdf, hämtad 2009-04-29

Sveriges Riksbank (2008) *Anförande av Barbro Wickman-Parak; Finanskrisen ur ett centralbanksperspektiv*, <http://www.riksbank.se/pagefolders/37597/081112.pdf>, hämtad 2009-05-20

Sveriges Riksbank (2009) <http://www.riksbank.se/templates/stat.aspx?id=16748>, hämtad 2009-05-15

Wagner, Hans (2007) “Analyzing A Bank's Financial Statements”, <http://www.investopedia.com/articles/stocks/07/bankfinancials.asp>, hämtad 2009-04-25

Volcker, P.A. (2002) “*Accounting, Accountants and Accountability in an Integrated World Economy*” Remarks by Paul A. Volcker to the World Congress of Accountants, HK, Nov. 19th, <http://www.ifac.org/MediaCenter/?q=node/view/287>, hämtad 2009-04-25

Finansiella rapporter

Föreningssparbanken (1997-2005) *Årsredovisning*

Handelsbanken (1990-2008) *Årsredovisning*

Handelsbanken (2009b) *Delårsrapport 1:a kvartalet*

Nordbanken (1990-1999) *Årsredovisning*

Nordea (2000-2008) *Årsredovisning*

Nordea (2009b) *Delårsrapport 1:a kvartalet*

SEB (1990-2008) *Årsredovisning*

SEB (2009b) *Delårsrapport 1:a kvartalet*

Swedbank (2006-2008) *Årsredovisning*

Swedbank (2009b) *Delårsrapport 1:a kvartalet*

Bilaga 1. Grundad teori

Kategorier	Nyckelord
Finansiell rapportering	Ramverk, användare, experter, PR-dokument, komplext, jämförbarhet, intellektuellt kapital
Nyckeltal	Brist, definition, uträkningar, jämförbarhet, standardiserade
Kassaflöde	Likvida medel, betydelsefullt, hjälpmedel, fortlevnadsförmåga, viktigt mått
Räntenetto	Räntor, inlåning, utlåning, löptid, avkastning
Provisionsnetto	Räntenetto planar ut, avgift, höjning, mindre beroende
Kreditförluster	Recession, kreditbrist, konstaterade eller befarade, subjektiv bedömning, kreditkultur, verkliga värden vs. Traditionella
Kapitaltäckningsgrad	Stabilitet, buffert, eget kapital, Basel, kapital krav, risker, hybridkapital
Räntabilitet	Tillväxttakt, självfinansiering, varningssystem, mätproblem, påverkar extern redovisning
Vinst per aktie	Lättanvänt, direkt utdelningsbar vinst, indirekt påverkan aktiepriset, utspädningseffekt
P/E-talet	Kortsiktigt, osäkerhet på börsen, effektiv marknad, tillväxtaktie vs värdeaktie, marknadsvärde, aktiepris, P/BV-talet

Nyckelorden har valts ut med hjälp av den offentliga debatten där de nämns vid oftast flertal tillfällen. Efter att dessa nyckelord valts ut så har kategorier skapats. Utifrån dessa kategorier har sedan resultatredovisningen byggts upp.

Bilaga 2. Sammanställning av nyckeltal till diagram

Tabell 1. Kassaflöde i miljoner kronor

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	44813	-12565	-46967	-19838
2007	8388	23617	16338	120820
2006	-2049	8561	-5597	4059
2005	351	-31213	8685	14073
2004	-1298	-10088	20915	3365
2003	-1	-7903	7850	2342
2002	-2552	1480	-35823	-23062
2001	4992	23472	17004	-2962
2000	-1106	20185	-2823	22307
1999	2402	14113	9852	8620

Tabell 2. K/I-talet

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	0,440	0,530	0,500	0,620
2007	0,405	0,520	0,510	0,570
2006	0,421	0,520	0,520	0,580
2005	0,415	0,560	0,480	0,650
2004	0,428	0,600	0,540	0,650
2003	0,469	0,630	0,570	0,670
2002	0,502	0,640	0,630	0,690
2001	0,475	0,580	0,600	0,730
2000	0,446	0,550	0,570	0,680
1999	0,508	0,590	0,630	0,720
1998	0,534	0,550	0,620	0,666
1997	0,486	0,522	0,650	0,760
1996	0,451	0,481	0,650	0,597
1995	0,480	0,503	0,544	0,560
1994	0,437	0,504	0,510	0,491
1993	0,425	0,482		0,430
1992	0,433	0,686		0,576
1991	0,502	0,825		0,530
1990	0,483	0,571		0,574

Tabell 3. Räntenetto i miljoner kronor

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	19223	55695	21702	18710
2007	15954	40566	19157	15998
2006	14972	35014	15504	14281
2005	15090	34542	15539	14282
2004	14462	31479	16273	13521
2003	14642	30610	16201	13782
2002	17006	31723	15549	13719
2001	14526	32637	15016	13011
2000	11306	27439	13589	11556
1999	11508	15397	11343	6913
1998	11152	17216	11364	6777
1997	11169	9835	12791	6830
1996	9144	10655	13917	7292
1995	8518	11114	10326	7987
1994	9273	10950	10377	8357
1993	9028	9618		9779
1992	9006	7064		6637
1991	8824	8500		9473
1990	7632	8698		8054

Tabell 4. Provisionsnetto i miljoner kronor

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	6795	20592	8830	15254
2007	7745	20273	9880	17051
2006	7316	18770	8869	16146
2005	7055	18247	7170	13559
2004	6126	16159	6658	11299
2003	5224	13514	5739	10218
2002	4587	14110	5764	9975
2001	4856	13158	6072	11186
2000	5455	12967	6784	13463
1999	3978	7039	4903	8317
1998	3408	6837	4280	6619
1997	3337	2607	4225	6027
1996	2628	2188	3353	4699
1995	2366	2669	2102	5479
1994	2561	2333	2336	5771
1993	2830	2687		6816
1992	2894	2303		6084
1991	2214	2254		4859
1990	2088	2328		3317

5. Kreditförlustnivå i procent

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	0,11	0,19	0,28	0,30
2007	0,00		0,07	0,11
2006	-0,01	0,19	-0,02	0,08
2005	-0,03	0,20	0,04	0,11
2004	0,02	0,02	0,07	0,10
2003	0,06	0,25	0,14	0,15
2002	0,05	0,19	0,23	0,13
2001	0,02	0,29	0,21	0,09
2000	-0,01	0,08	0,20	0,12
1999	-0,03	0,04	0,13	-0,09
1998	0,05	0,20	0,20	0,65
1997	0,05	0,10	0,30	0,25
1996	0,60	0,30	0,60	0,51
1995	0,84	0,50	0,60	1,52
1994	0,96	0,80	0,90	3,02
1993	2,20	1,60	2,70	2,92
1992	2,50	7,10		3,32
1991	1,10	3,40		1,44
1990	0,30	1,90		0,87

Tabell 6. Kapitaltäckningsgrad i procent

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	16	9,5	11,6	10,62
2007	16,9	9,1	9,3	11
2006	9,5	9,8	9,8	11,5
2005	11,6	9,2	9,7	10,8
2004	10	9,5	11,6	10,3
2003	10,2	9,3	10,8	10,2
2002	9,3	9,9	10,8	10,5
2001	9,9	9,1	11,3	10,8
2000	9,5	9,4	10,8	10,8
1999	9,4	12	10,4	14,6
1998	9,8	9,9	11,6	10,9
1997	10,4	11,1	11,8	9,6
1996	12,2	11,8	13,3	12,7
1995	14,2	14,4	13,9	15,2
1994	13,7	13,7	12,7	14,2
1993	12,6	9,7	9,3	13
1992	10,1	8,2		8,4
1991	10,1	9,2		10,7
1990	9	7,6		9,1

Tabell 7. Primärkapitalrelationen i procent

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	10,5	7,4	8,4	8,36
2007	10,6	7	6,2	8,6
2006	6,8	7,1	6,5	8,2
2005	7,6	6,8	6,5	7,5
2004	7,6	7,3	8,2	7,8
2003	7,3	7,3	7,2	8
2002	6,4	7,1	7,1	7,9
2001	6,1	7,3	7,1	7,7
2000	6,4	6,8	6,9	7,4
1999	6,5	8,3	6	10,8
1998	6,3	7,3	6,1	8,1
1997	6,2	7,1	6,1	8,2
1996	10	7,4	7,2	6,9
1995	10,3	9,7	7,4	9,6
1994	9,3	8	6,9	8,8
1993	8,4	5,5		8
1992	6,8	4,8		5,1
1991		5,6		6,7
1990		4,5		6

Tabell 8. Röntabilitet på eget kapital

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	16,2		17,1	13,1
2007	23,3	19,1	18,9	19,3
2006	20,9	21,4	19,3	20,8
2005	17,9	18	24,6	15,8
2004	15,8	16,9	20,5	13,2
2003	14,9	12,3	15,9	12,3
2002	14,6	7,5	11	12
2001	18,4	13,8	14,7	11,9
2000	22,3	16,1	19,7	16,9
1999	18,4	18	15,7	14,6
1998	18,6		16,9	14,8
1997	20,2		1,4	11
1996	19,8		16,1	22,7
1995	14,9		17,5	10,7
1994	10,9		19,3	-2,2
1993	5,1		-26,7	2,6
1992	-2,9			
1991				
1990	22,2			

Tabell 9. Earnings per Share (EPS) i kronor

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	19,46	11,26	21,95	14,66
2007	24,84	11,37	23,78	19,97
2006	20,41	10,95	21,11	18,72
2005	17	8,11	23,14	12,58
2004	14,55	6,21	16,42	10,83
2003	11,7	4,64	12,02	9,44
2002	10,5	2,76	7,87	7,6
2001	11,99	4,99	9,86	7,17
2000	12,87	5,14	12,1	9,43
1999	9,31	4,71	8,7	6,96
1998	8,41	3,13	13,13	6,58
1997	8,38	0,50	1,07	4,12
1996	7,11	0,43	12,82	7,97

Tabell 10. P/E-talet

År	Handelsbanken	Nordea	Swedbank	SEB
2008	6,5	7,2	2	4,1
2007	8,3	9,5	7,9	8,3
2006	10,1	10,7	11,8	11,6
2005	11,6	10,2	9,4	13
2004	12,5	10,8	10,1	13,3
2003	12,6	11,7	11,73	12,9
2002	11	14	13,09	12,5
2001	12,8	11	13,19	13,3
2000	12,5	14	12,05	11
1999	11,5	11	14,29	12,4
1998	13,6	17,8	16,15	11,6
1997	10,9	11,8	36,55	21,8
1996	9,2	7	8,49	7,9
1995	8,9	5,8	7,38	11,5
1994	9,7	.	4,82	106,3
1993	17,4	.		15,5
1992
1991	4,8			4,1
1990	5,2			.

Tabell 11. Omräkningskurs hämtad hos Sveriges Riksbank

År	Kurs
2008	10,9355
2007	9,4735
2006	9,05
2005	9,43
2004	9,007
2003	9,094
2002	9,1925
2001	9,419
2000	8,857
1999	8,5635
1998	9,47